

2015

**Raport końcowy
Diagnoza potrzeb, dobrych praktyk
i trudności w realizacji zadań
związanych z przeciwdziałaniem
przemocy – badania jednostek
realizujących zadania związane z
przeciwdziałaniem przemocy na
terenie województwa lubelskiego**

**RAPORT KOŃCOWY
PAŹDZIERNIK 2015**

na podstawie wyników badań wykonanych przez:

Realizacja Sp. z o.o.
Ul. Kolbaczevska 6A
02-879, Warszawa
www.realizacja.com.pl

na zlecenie:
Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie

Autorzy raportu:
Grażyna Pol
Barbara Leszczyńska
Krzysztof Sikora
Piotr Garnarczyk

Zgodnie z Umową zawartą w kwietniu 2015 r. pomiędzy Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie (Zamawiający), a firmą Realizacja Sp. z o.o. (Wykonawca) Wykonawca zobowiązany jest do przedstawienia Raportu Końcowego z badania.

Raport Końcowy, zgodnie z zapisami Opisu Przedmiotu Zamówienia (SOPZ) zawiera następujące elementy:

1. Spis treści
2. Wstęp
3. Wprowadzenie teoretyczne
4. Opis koncepcji badania
5. Opis metodologii badania
6. Wyniki badania wraz z ich analizą
7. Wnioski i rekomendacje
8. Aneks zawierający spis tabel, źródeł oraz wzór narzędzi badawczych.

Spis treści

Spis treści.....	4
Spis skrótów	5
1. Wstęp	5
2. Wprowadzenie teoretyczne	8
Akty prawne	11
Badania społeczne.....	12
Dane statystyczne	14
Definicja przemocy i czynniki ryzyka	18
Wpływ kampanii społecznych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej oraz zmianę postaw społecznych	25
3. Metodologia badania	27
Opis koncepcji badania	27
Dobór próby	28
Schemat realizacji badania.....	31
Narzędzia badawcze.....	31
Uwagi dotyczące interpretacji wyników	32
4. Prezentacja wyników badania	33
Struktura próby	33
Opis badanych Zespołów Interdyscyplinarnych.....	38
Potrzeby organizacyjne, prawne oraz finansowe w zakresie realizacji zadań ustawowych	40
Korzyści i trudności wynikające ze współpracy międzyinstytucjonalnej.....	48
Trudności w realizacji zadań ustawowych	56
Skuteczność oddziaływań interwencyjnych	63
Ocena kampanii społecznych	73
5. Wnioski i rekomendacje	83
6. Spis map	90
7. Spis tabel	90
8. Spis wykresów	91
Załączniki	92
Kwestionariusz badawczy.....	92
Scenariusz Zogniskowanego wywiadu Grupowego	107

Spis skrótów

FGI – (ang. Focus group interview) zogniskowany wywiad grupowy tj. dyskusja prowadzona przez specjalnie przeszkolonego moderatora. Metoda badawcza wykorzystywana w badaniach jakościowych.

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

KPP – Komenda Powiatowa Policji

MOPR - Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

NGO – (ang. non-governmental organization) organizacja działająca na rzecz wybranego interesu i niedziałająca w celu osiągnięcia zysku.

NK – Niebieska Karta

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

PAPI – wywiad przy pomocy ołówka i papieru (ang. Paper and Pencil Interviewing).

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PKJPA – *właśc.* Program Kontroli Jakości Pracy Ankieterów; program wdrożony przez OFBOR, służący przestrzeganiu i upowszechnianiu na polskim rynku badań standardów pracy ankietera; do programu przystąpiły poszczególne instytuty badawcze członkami PKJPA mogą też być klienci zamawiający badania.

Wykonawca – Realizacja Sp. z o.o.

Zamawiający – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie

ZI – Zespół Interdyscyplinarny

1. Wstęp

Niniejszy raport stanowi prezentację wyników badania zrealizowanego wiosną 2015 roku przez firmę Realizacja Sp. z.o.o. na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. Celem badania była diagnoza potrzeb, dobrych praktyk i trudności w realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy.

W maju 2011 roku została uchwalona Konwencja Rady Europy w *sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*. Polska ratyfikowała Konwencję w 2015 roku. Być może dzięki niej uda się wprowadzić do harmonogramu europejskich pomiarów, zapis dotyczący przemocy. Ze względu na brak szeroko zakrojonych badań dotyczących przemocy prezentujemy wyniki europejskiego badania dotyczącego przemocy wobec kobiet. W roku 2014 Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA)¹ opublikowała wyniki badania, które dotyczyło m. in. przemocy wobec kobiet ze strony osób najbliższych, w tym ze strony obecnego bądź byłego partnera (także krewnego lub innego członka rodziny – nie partnera), bez względu na fakt wspólnego zamieszkiwania. Próbę stanowiło 42 000 kobiet z 28 państw Unii Europejskiej, przy czym w każdym państwie członkowskim przeprowadzono około 1 500 rozmów². Pytania w badaniu dotyczyły m. in. przemocy fizycznej, seksualnej i psychicznej oraz molestowania seksualnego. Koncentrowały się one wokół aktów przemocy dotyczących kobiety od skończenia 15 roku życia w okresie 12 miesięcy poprzedzających przeprowadzenie rozmowy.

Badanie wskazuje, że 7% wszystkich kobiet w UE pomiędzy 18 a 74 rokiem życia doświadczyło przemocy fizycznej w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy. Przemocy seksualnej w tym okresie doznało 2% badanych kobiet. Co trzecia respondentka doświadczyła przemocy fizycznej lub seksualnej po ukończeniu 15 roku życia. Nieco ponad jedna piąta (22%) kobiet doświadczyło przemocy ze strony partnera, co może stanowić pewien wyznacznik skali przemocy w rodzinie. Ponadto, 5% kobiet deklarowało, że zostało zgwałconych.³

Polska znalazła się wśród krajów z najmniejszymi wartościami odsetkowymi kobiet, które zadeklarowały, że były ofiarami przemocy. Należy

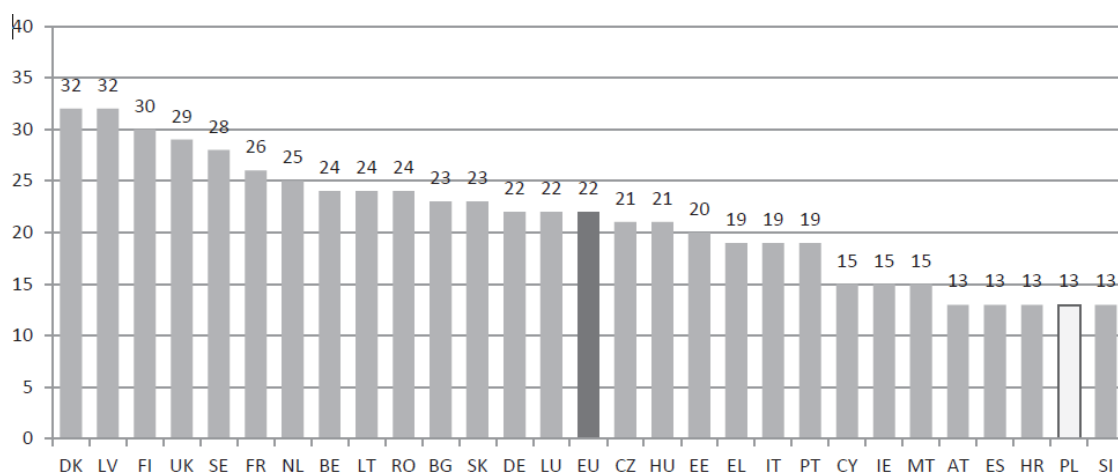
¹ Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej została utworzona dnia 1 marca 2007 roku na mocy Rozporządzenia Rady (WE) Nr 168/2007 z dnia 15 lutego 2007 roku *ustanawiającego Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej* (Dz.U. UE L 53/1). Agencja jest niezależnym organem, posiada osobowość prawną i jest następcą prawnym Europejskiego Centrum Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii. Siedzibą Agencji jest Wiedeń (art. 23 rozporządzenia).

² Informacje o badaniu zasięgnięte z publikacji Michała Lewoca, *Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce*. Przywołane wyniki dotyczą badania realizowanego w 28 europejskich krajach.

³ Informacje o badaniu zasięgnięte z publikacji Michała Lewoca, *Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce*. Przywołane wyniki dotyczą badania realizowanego w 28 europejskich krajach.

jednak pamiętać, że na obraz skali przemocy w każdym z krajów wpływają różne czynniki. Poniższy wykres prezentuje wyniki poszczególnych państw biorących udział w badaniu.

Wykres 1. Procent kobiet, które były ofiarami przemocy fizycznej lub seksualnej od byłego bądź obecnego partnera po ukończeniu 15 roku życia⁴

Warto zauważyć, że brak jest jednoznacznych statystyk na temat przemocy domowej. Różne służby, w tym policja, terapeuci i lekarze, prowadzą własne analizy oparte na konkretnych zdarzeniach. Sytuację utrudnia fakt, że nadal w wielu środowiskach temat jest wstydlivy i może być niezauważany przez osoby spoza gospodarstwa domowego.

Przytoczone powyżej badania dotyczą krajów Unii Europejskiej. Badania polskie zostaną szerzej omówione we wstępie teoretycznym. Brak jest natomiast wiedzy, opartej o wyniki badań empirycznych (tzw. evidence based knowledge), dotyczącej specyfiki województwa lubelskiego. Zidentyfikowanie wspomnianej luki stało się przyczynkiem do realizacji projektu badawczego o lokalnym charakterze.

W pierwszym etapie prac nad projektem dokonano przeglądu dostępnej literatury i materiałów źródłowych. Zidentyfikowano dotychczasowe podejścia

⁴ Źródło Michał Lewoc, *Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce*

metodologiczne i zebrano materiał porównawczy. Wynik wspomnianej analizy danych zastanych przedstawiono w rozdziale 3. Kolejne fragmenty raportu poświęcono metodologii badania (rozdział 3). Rozdział 4 stanowi szczegółową prezentację wyników badania. Kolejne części poświęcono wnioskowi (rozdział 5) i sformułowaniu rekomendacji opartych o zgromadzony materiał empiryczny (rozdział 6). Do raportu dołączone zostały również narzędzia badawcze (tj. kwestionariusz PAPI i scenariusz FGI) (rozdział 9).

2. Wprowadzenie teoretyczne

Przemoc w rodzinie to zjawisko, które ma miejsce od początku jej istnienia. Zwykle dotyczy najslabszych fizycznie: dzieci, kobiet, osób starszych lub niepełnosprawnych. Wraz z rozwojem pojęcia praw człowieka, zwiększeniem praw publicznych kobiet oraz wzrostem znaczenia psychologii i psychiatrii przekładającym się na wzrost świadomości roli dzieciństwa, zwiększa się nacisk na wyeliminowanie przemocy fizycznej z rodziny.

Skala przemocy w rodzinie jest trudna do oszacowania, ponieważ dochodzi do niej zwykle bez uczestnictwa osób z zewnątrz, za „zamkniętymi drzwiami”. Ponadto znaczenie ma oczywista niechęć do ujawniania aktów przemocy ze strony oprawców, jak również niechęć ze strony ofiar powodowana wstydem, strachem lub brakiem oparcia ze strony osób trzecich.

Dla oszacowania skali przemocy należy dokładnie sprecyzować co zostaje uznane za przemoc, przyjęć stosowną terminologię. W zależności od tego, jak będziemy kwalifikować poszczególne zachowania, czy uznamy je za przemoc, czy też nie, powszechność zjawiska będzie zróżnicowana.

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy. Poniżej zaproponowano ich klasyfikację⁵:

⁵ Podział zaczerpnięty z Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Lublinie na lata 2011-2015

- ✓ **Przemoc fizyczna** – w swej czynnej postaci przybiera działania bezpośrednie z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, np. popychanie, obezwładnienie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, duszenie, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni. Forma bierna przemocy fizycznej przejawia się w zakazach mówienia, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych lub zamknięciu osoby doznającej przemocy w areszcie domowym.
- ✓ **Przemoc psychiczna** – to działanie prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby, wykorzystujące różnorodne mechanizmy psychologiczne, np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągła krytyka, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie gróźb, szantażowanie. Przemoc psychiczna może polegać również na niszczeniu przedmiotów mających wartość dla osoby poniżanej. Przemoc psychiczna nie pozostawia widocznych śladów.
- ✓ **Przemoc seksualna** – to zmuszenie osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, bez pytania o jej zgodę, jak również w sytuacji gdy obawia się odmówić sprawcy. Przymus polega na bezpośrednim użyciu siły fizycznej przez sprawcę, na groźbach użycia siły lub emocjonalnym szantażu. W przypadku dzieci częściej używa się określenia dziecko wykorzystywane seksualnie. Dziecko wykorzystywane seksualnie to każda jednostka ludzka w wieku bezwzględnej ochrony, którą osoba dojrzała seksualnie naraża na jakąkolwiek aktywność natury seksualnej, której intencją jest seksualne zaspokojenie osoby dorosłej. W Polsce określono ten wiek na 15 lat. Oznacza to, że każdy kontakt o charakterze seksualnym osoby dorosłej z osobą poniżej 15 roku życia jest wykorzystaniem seksualnym, nawet, jeśli dziecko wyraziło zgodę na tego rodzaju kontakt.
- ✓ **Przemoc ekonomiczna** – działanie mające na celu doprowadzenie do całkowitego uzależnienia finansowego ofiary od sprawcy. Przykładem przemocy

ekonomicznej jest odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie ofierze podjęcia pracy, niezaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych rodziny, okradanie, zmuszanie do zaciągania kredytów bądź pożyczek wbrew woli.

- ✓ **Zaniechanie** – zjawisko społeczne, które odnosi się w szczególności do relacji dziecko – rodzic. Charakteryzuje je niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych dziecka oraz brak zapewnienia właściwej uwagi i troski rodzicielskiej.

Przemoc domowa nie jest jednorazowym aktem agresji, jest procesem długotrwałych zmian zachodzących w relacji między sprawcą, a ofiarą. Może mieć miejsce przez wiele lat. W procesie tym ofiara stopniowo zostaje zniewalana i uzależniana od sprawcy. Cechą procesu jest jego cykliczność trzech, następujących po sobie faz:

- ✓ **Faza narastającego napięcia** – charakteryzującego się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych.
- ✓ **Faza ostrej przemocy** – następuje w niej wybuch gniewu i wyładowanie agresji na ofierze. W tej fazie najczęściej dochodzi do interwencji zewnętrznej. Ofiary pod wpływem silnych emocji spowodowanych doznana krzywdą decydują się wezwać pomoc, złożyć zawiadomienie na policję, podjąć inne działania.
- ✓ **Faza miodowego miesiąca** – w tej fazie cyklu sprawca okazuje żal, miłość, przeprosza. Obiecuje poprawę, deklaruje, że nigdy się to nie powtórzy, jest miły i troskliwy. Ofiara wbrew rozsądkowi i doświadczeniom wierzy sprawcy. W tej fazie wycofuje się z wcześniej podjętych działań, rezygnuje z pomocy, wycofuje skargi. Stopniowo sprawca przestaje okazywać życzliwość, napięcie ponownie narasta i faza kończy się nawrotem przemocy spowodowanym wzrostem napięcia.

Wraz z upływem czasu faza miodowego miesiąca ulega skróceniu, a akty przemocy stają się coraz bardziej brutalne i niebezpieczne dla ofiary.

Akty prawne

Polski ustawodawca, wprowadzając ustawę z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.), umieścił na wstępie definicję przeciwdziałania przemocy w rodzinie, która stanowi źródło odniesienia dla statystyk publicznych.

W roku 2010 wprowadzono zmiany do ustawy z 2005 roku. Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw⁶ wprowadza zmiany w zakresie form bezpłatnej pomocy ofiarom przemocy. Zmienia ona również zakres obowiązków gminy, powiatu i województwa, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, Prokuratora Generalnego. Ponadto wskazuje obowiązki i tryb działania zespołów interdyscyplinarnych, oraz tryb uruchamiania procedury „Niebieskiej Karty”.

W kwietniu 2014 r. uchwałą Rady Ministrów ustanowiono Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020. Obszarami, jakie obejmuje Program są:

1. Profilaktyka i edukacja społeczna;
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie;
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie;
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ostatni ze wskazanych obszarów bezpośrednio koresponduje z wytycznymi niniejszego badania społecznego. Ponadto Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wydało szereg dodatkowych rozporządzeń regulujących to zagadnienie.⁷

⁶ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

⁷ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. nr 28, poz. 146);

Badania społeczne

Począwszy od 2007 roku badania opinii publicznej w Polsce, w zakresie przemocy w rodzinie, zlecane są raz do roku w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Wyniki poszczególnych pomiarów są dostępne na stronie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej⁸.

Wynik ostatniego dostępnego na stronie ministerstwa pomiaru (z 2014 roku) dotyczyły trzech zagadnień: porównania oraz diagnozy skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych oraz dzieci z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców; diagnozy zjawiska przemocy i możliwości uzyskania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy w percepcji dzieci i młodzieży; oceny efektywności systemu przeciwdziałania przemocy przez profesjonalistów. Temat ostatniego z zagadnień bezpośrednio koresponduje z niniejszym badaniem.

Pierwsza część omawianego raportu z 2014 r.⁹ informuje m.in. o tym, jaki odsetek ankietowanych było pośrednimi świadkami przemocy wobec osób dorosłych (oddzielnie kobiet i mężczyzn) ogółem oraz w podziale na różne rodzaje przemocy. Na pytanie *Czy Pan/i osobiście zna – w swoim otoczeniu, sąsiedztwie – takie rodziny, o których Pan/i słyszał/a lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy wobec kobiet?* twierdząco odpowiedziało odpowiednio 60% w 2010 roku i 37% w 2014 roku. Na to samo pytanie dotyczące mężczyzn twierdząco odpowiedziało odpowiednio 32% w 2010 r. i 20% w roku 2014. O aktach przemocy fizycznej wobec kobiet słyszało bądź

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne. (Dziennik Ustaw nr 50 poz. 259 z 8 marca 2011 r.); Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 3 czerwca 2011 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie; Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta"

⁸ Strona Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej; <https://www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/ogolne/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-w-polsce>

⁹ Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych oraz dzieci z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców dostępne na stronie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

wiedziało w roku 2010 - 39% badanych, podczas gdy w 2014 r. już tylko 20%. Odwrotna tendencja dotyczy aktów przemocy wobec dzieci. Na pytanie *Czy Pan/i osobiście zna – w swoim otoczeniu, sąsiedztwie – takie rodziny, o których Pan/i słyszał/a lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy wobec dzieci?* w roku 2010 twierdząco odpowiedziało 42%, zaś w roku 2014 - 47%. Percepcja społeczna aktów przemocy wobec osób niepełnosprawnych i starszych była nie możliwa do porównania pomiędzy rokiem 2010 i 2014, ponieważ pomiar z roku 2010 nie obejmował owego zagadnienia. W roku 2014 na pytanie *„Czy Pan/i osobiście zna – w swoim otoczeniu, sąsiedztwie – takie rodziny, o których Pan/i słyszał/a lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy wobec osób starszych lub niepełnosprawnych?”* twierdząco odpowiedziało ponad jedna czwarta badanych (26%).

W badania ogólnopolskim zleconym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej pracownicy systemu przeciwdziałania przemocy oceniający jakość współpracy pomiędzy poszczególnymi podmiotami zaangażowanymi w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie najlepiej ocenili ośrodki pomocy społecznej. Drugie miejsce zajęła policja, trzecie kuratorzy sądowi, nieznacznie wyprzedzając Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i pracowników oświaty. Słabiej oceniono specjalistyczne placówki udzielające pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, przedstawiciele ochrony zdrowia oraz organizacje pozarządowe. Ponadto jakość współpracy korelowała z klasą wielkości miejscowości. Współpraca między większością instytucji była oceniana gorzej w gminach miejskich powyżej 50 tys. mieszkańców, niż w gminach wiejskich. Na średnim poziomie oceniono współpracę w gminach miejsko-wiejskich i miejskich do 50 tys. mieszkańców.¹⁰

¹⁰ Raport pn. „Ocena efektywności systemu przeciwdziałania przemocy przez profesjonalistów” stanowiące część ogólnopolskiego badania pn. „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, realizowanego w ramach Projektu pn. „Rodzina polska - wolna od przemocy” dla Programu Operacyjnego PL 14 „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) na lata 2009-2014.

Jako czynniki, które utrudniają skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, badani profesjonaliści wymieniali najczęściej brak motywacji osób doświadczających przemocy do podejmowania działań, nadmierną liczbę zadań osób udzielających pomocy oraz brak zaangażowania lub nierówne zaangażowanie przedstawicieli służb w działania.

Dane statystyczne

Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie od 1 stycznia 2013 roku do 31 grudnia 2013 roku¹¹ wskazuje, że łącznie wszystkich „Niebieskich Kart” wypełnionych w 2013 roku było 73 119, w tym przez przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – 12 114
- Policji – 57 902
- Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – 812
- Oświaty – 1 671
- Ochrony zdrowia – 619.

W poszczególnych województwach statystyki te wyglądały odmiennie. W województwie lubelskim odnotowano bardzo dużą aktywność policji przy aktywacji procedury Niebieskich Kart i nikły udział pozostałych służb.

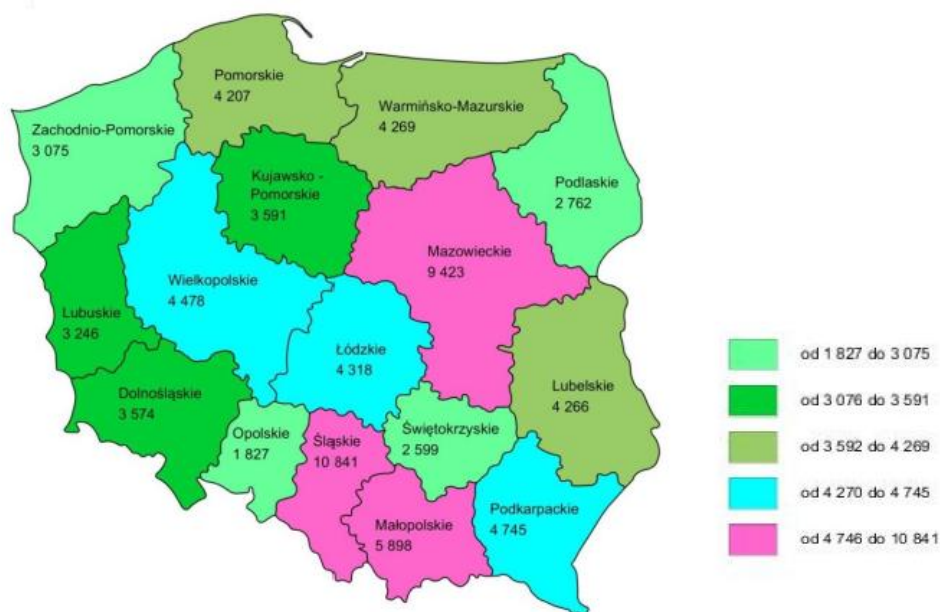
¹¹ Najświeższe sprawozdanie. Pobrane ze strony: <http://www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/ogolne/sprawozdania-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie/>

Tabela 1. Procedura Niebieskiej Karty w poszczególnych województwach¹²

Województwo	Liczba gmin	Liczba zespołów interdyscyplinarnych	Liczba „Niebieskich Kart”	Policja	Pomoc społeczna	Oświata	Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	Ochrona zdrowia
Dolnośląskie	169	169	2954	65%	25,0%	4,0%	5,0%	1,0%
Kujawsko-Pomorskie	144	143	3154	79%	17,0%	2,0%	0,1%	0,0%
Lubelskie	213	202	3095	98%	nie było	1,0%	0,1%	0,0%
Lubuskie	83	83	2531	85%	11,0%	0,1%	0,1%	0,0%
Łódzkie	177	176	3186	81%	15,0%	2,0%	1,6%	0,0%
Małopolskie	182	181	6312	65%	b.d	b.d	b.d	b.d
Mazowieckie	314	331	8847	81%	15,0%	2,0%	0,1%	1,0%
Opolskie	71	71	1795	77%	17,5%	1,9%	2,5%	0,6%
Podkarpackie	160	160	3826	94%	3%	1%	0,70%	0,40%
Podlaskie	118	118	2534	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
Pomorskie	123	123	2159	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
Śląskie	167	166	10424	80%	16%	2%	1%	0,70%
Świętokrzyskie	102	102	2197	85%	13%	1%	1,00%	0,40%
Warmińsko-Mazurskie	116	brak danych	4333	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
Wielkopolskie	226	224	3841	71%	24%	4%	0,03%	1%
Zachodniopomorskie	114	114	2347	60%	31%	6%	2,90%	0,10%

¹² Pobrane ze strony: <http://www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzynie-nowa/ogolne/sprawozdania-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzynie/>

Mapa 1. Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart A” w 2013 r.¹³

Ponadto informacje o liczbach działań podjętych w ramach procedury „Niebieskie Karty” w roku 2014 r. są dostępne na stronie Policji¹⁴.

Tabela 2. Statystyki Policji dotyczące procedury „Niebieska Karta”¹⁵

Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	77 808 (w tym 63 467 wszczynających procedurę i 14 341 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury)
Ogólna liczba ofiar przemocy	105 332
Liczba ofiar - kobiet	72 786
Liczba ofiar - mężczyzn	11 491
Liczba ofiar - małoletnich	21 055
Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc	78 489
Liczba podejrzewanych sprawców – kobiet	5 301
Liczba podejrzewanych sprawców - mężczyzn	72 791
Liczba podejrzewanych sprawców - nieletnich	397
Ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu	50 073
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu - kobiety	1 969
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu mężczyźni	48 055
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu - nieletni	49
Liczba dzieci umieszczonych w nie zagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza)	346

¹³ Statystyki ze Sprawozdania z Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2013 r.

¹⁴ Statystyki ze strony: <http://statystyka.policja.pl>

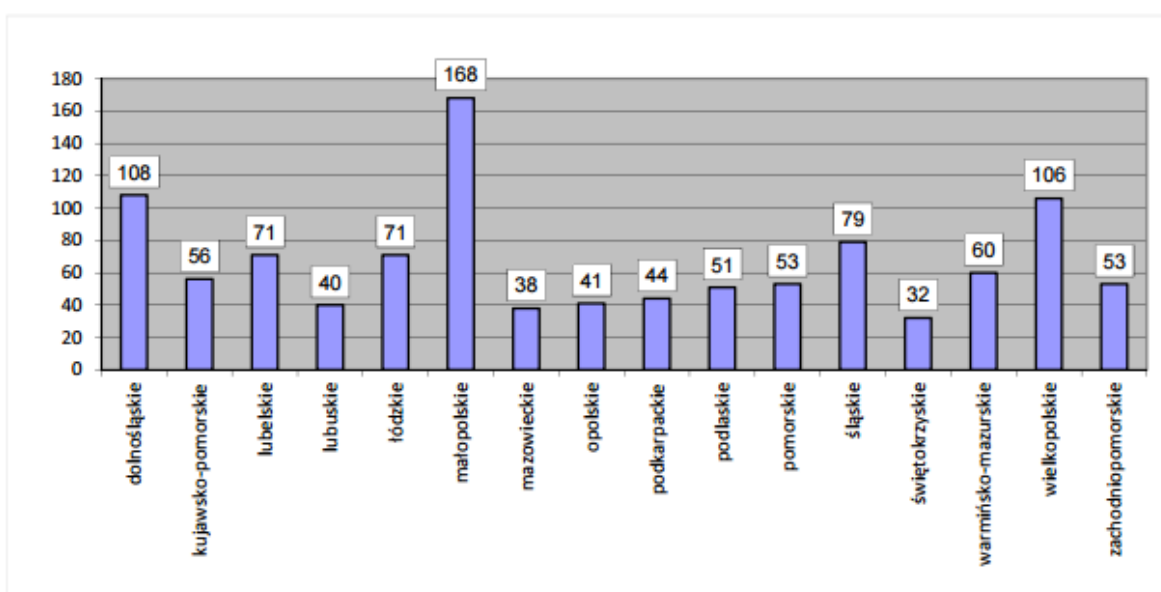
¹⁵ Poniższe liczby dotyczą działań podjętych w procedurze „Niebieskie Karty” wyłącznie przez Policję (bez danych z działalności innych, upoważnionych do zwalczania przemocy domowej, podmiotów poza policyjnych) dotyczą 2014 roku.

W 2013 roku w Polsce funkcjonowało 1071 punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminy. Do ich zadań należy:

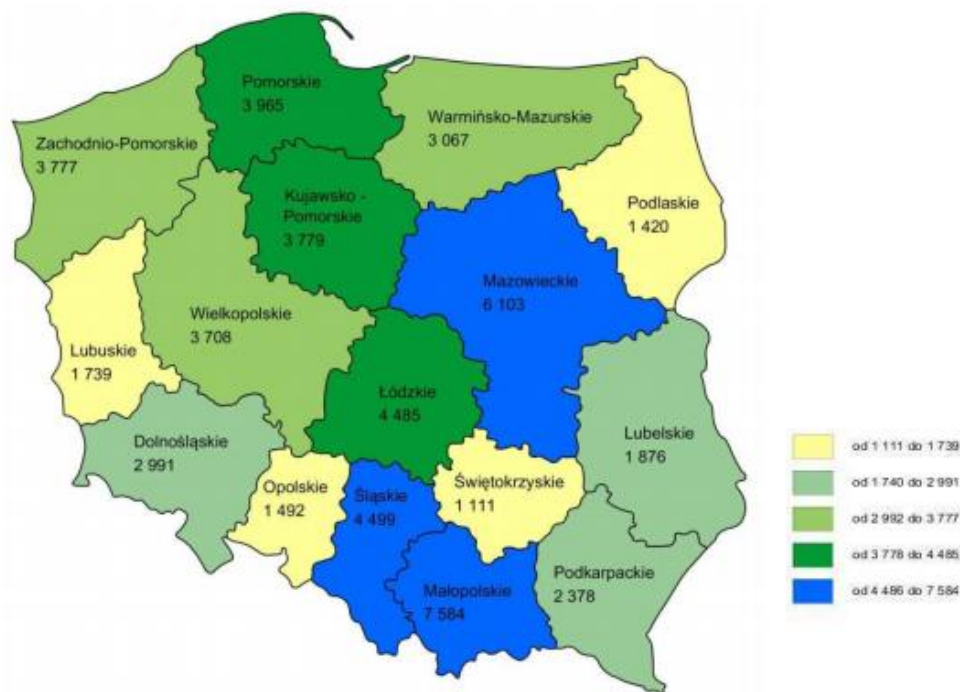
1. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
2. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie,
3. Zwiększenie dostępności pomocy rodzinom, w których stosowana jest przemoc,
4. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
5. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
6. Stała edukacja środowiska lokalnego.

W zakres obowiązków punktów wchodzi zarówno pomoc psychologiczna, jak również terapeutyczna, prawna czy socjalna. Punkty świadczą także pomoc w ramach Zespołów Interdyscyplinarnych.

Wykres 2. Liczba punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminę w 2013 r.

Mapa 2. Liczba osób korzystających z punktów konsultacyjnych w gminach w 2013 r.

Definicja przemocy i czynniki ryzyka

Ustawowa definicja przemocy w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.¹⁶

Przemocy domowej sprzyja nie tylko przyzwolenie społeczne, doznawanie bądź bycie świadkiem przemocy w dzieciństwie, ale również uzależnienie nadużywanie alkoholu czy wysoki poziom stresu. Doznawanie przemocy łączy się zazwyczaj z tracaniem pewności, czy to co się dzieje w jej życiu, jest

¹⁶ USTAWA z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

normalne czy też nie. Ponadto ofiara często obwinia siebie i żywi przekonanie, że ponosi odpowiedzialność za doznawane krzywdy.

Procedury związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej

Zgodnie z Art. 6.1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 2005 r. do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Artykuł 6.1 tejże ustawy wskazuje, również że do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Ponadto ustęp 4 Artykułu 6.1 ustawy wskazuje, że do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy również tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Co istotne środki na realizację i obsługę zadań, o których mowa w ust. 4, zapewnia budżet państwa. Zgodnie z ustawą z 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w każdej gminie powinien funkcjonować zespół interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, powołany przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Ustawa nakłada na gminy obowiązek przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Pracę w tym zakresie koordynuje zespół interdyscyplinarny, który powinien być elementem tworzonego przez gminę systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zespoły działają na podstawie porozumień zawartych między władzami jednostki administracyjnej a podmiotami, których przedstawiciele wchodzi w skład zespołu. Rady gmin w drodze uchwały określają tryb i sposób powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowe warunki ich funkcjonowania. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego wykonują zadania w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych w oparciu o porozumienia zawarte między włodarzem jednostki samorządu terytorialnego a podmiotami, których przedstawiciele wchodzi w skład zespołu interdyscyplinarnego czyli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, oraz kuratorzy sądowi. Przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego jest wybierany spośród jego członków na pierwszym posiedzeniu zespołu. Posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego powinny odbywać się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące. Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz programie ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach uzyskania pomocy
- 5) udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 6) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.¹⁷

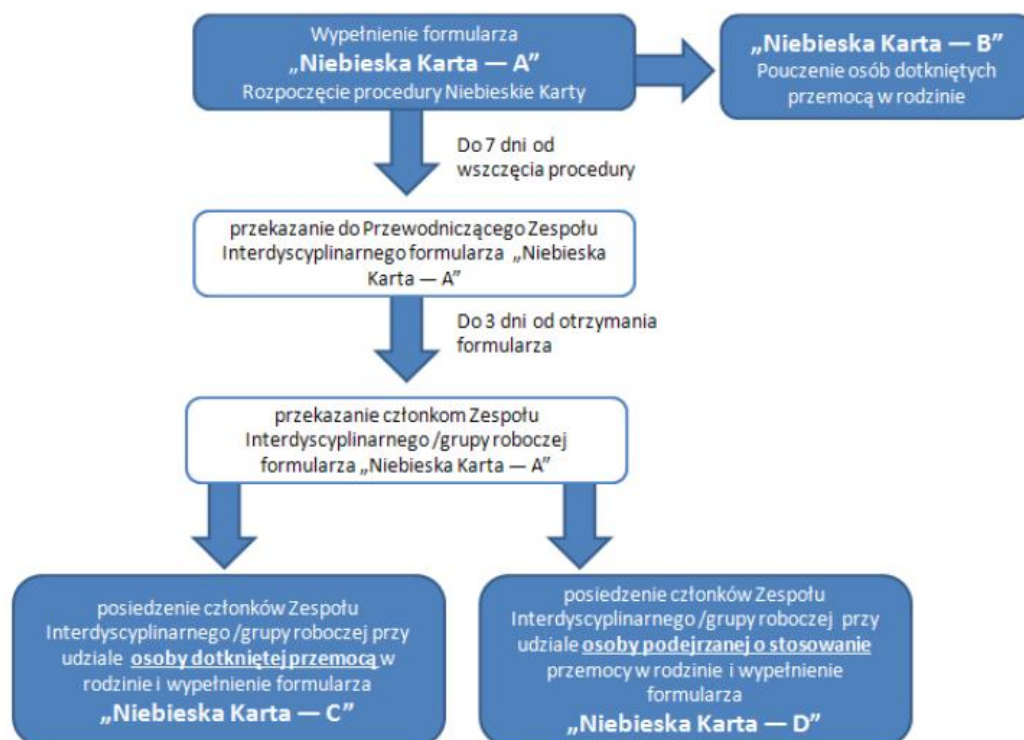
Zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.

Procedura NiebieskieKarty

Mocą rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" ustalono szczegółowy tryb postępowania oraz wzory formularzy „Niebieskiej Karty”. Procedura ta obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Podejmowanie interwencji wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”. Nie wymaga ona zgody osoby dotkniętej przemocą. Procedura wszczynana jest w sytuacji, gdy dany podmiot w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych powziął podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

¹⁷ www.niebieskaLinia.pl

Wykres 3. Schemat wypełniania wzorów formularzy „Niebieska Karta”

Źródło: Wyniki badań Millward Brown SMG/KRC dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej - ogólnopolska diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie (2011 r.)

Nowo utworzoną procedurę poddano znacznej krytyce. Najwyższa Izba Kontroli w raporcie z 2012 roku¹⁸ oceniła negatywnie skuteczność realizacji przez administrację publiczną zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ustalenia kontroli wykazały znaczne rozbieżności pomiędzy zakładanymi celami wprowadzonych z dniem 1 sierpnia 2010 r. znowelizowanych przepisów, a ich funkcjonowaniem w praktyce. Jak wynika z raportu „zmiany znacznie pogorszyły sytuację osób dotkniętych przemocą w rodzinie, a także doprowadziły do wyraźnego spadku liczby ujawnianych przypadków przemocy w rodzinie, co jest tym bardziej niekorzystne, że i tak tylko niewielka część z nich jest ujawniana. Związane to było, z jednej strony, ze znacznym zbiurokratyzowaniem procedury, z drugiej zaś, z odebraniem Policji i przekazaniem nowo utworzonym zespołom interdyscyplinarnym,

¹⁸ Informacja o wynikach kontroli NIK PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE PRZEZ ADMINISTRACJĘ PUBLICZNĄ, KPS-4101-04-00/2013 Nr ewid.143/2013/P/12/107/KPS

kluczowych zadań w systemie przeciwdziałania przemocy, bez uregulowania kwestii ich statusu oraz bez przyznania im uprawnień i środków niezbędnych do wykonywania powierzonych zadań.” Raport wskazywał na zbiurokratyzowanie procedury oraz zwiększenie ilości tworzonej dokumentacji i jej dublowanie. Tryb postępowania uznano za przewlekły, uniemożliwiający sprawne i szybkie udzielenie pomocy, pomimo zaangażowania wielu osób reprezentujących różne instytucje publiczne i organizacje pozarządowe. Na potwierdzenie tej diagnozy w raporcie przedstawiono statystyki z pierwszego półrocza 2012 r. Autorzy raportu wskazują, że „po wprowadzeniu nowej procedury „Niebieskie Karty” nastąpił duży, bo prawie 40% spadek liczby ujawnionych przez Policję przypadków przemocy w rodzinie. Wpływ na to miało skomplikowanie procedury, a w szczególności znaczne rozbudowanie dokumentacji NK, które powoduje, że funkcjonariusze Policji często nie są w stanie jej wypełnić w warunkach przeprowadzania interwencji. Znaczny spadek liczby ujawnionych przypadków przemocy w rodzinie – nie mający odzwierciedlenia w liczbie interwencji domowych – zanotowano w 12 z 14 objętych kontrolą Komend Policji.”¹⁹

Zdaniem autorów raportu tryb wykonywania pracy przez członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych (wykonywali zadania w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych, albo całkowicie społecznie) przyczynia się do braku dostatecznego zaangażowania. Dodatkowo, kierownicy instytucji delegujących członków zespołów i grup roboczych (poza MOPS i KPP) ograniczali udział pracowników w ich pracach ze względów ekonomicznych. To zaś powodowało niską frekwencję na posiedzeniach grup roboczych i zespołów interdyscyplinarnych. Nieobecność to problem dotyczący szczególnie przedstawicieli oświaty, służby zdrowia i kuratorów sądowych. Jak pokażą wyniki niniejszego badania, w województwie lubelskim ten problem nie został dotychczas skutecznie rozwiązany. Raport wykazał również przypadki

¹⁹ Informacja o wynikach kontroli NIK PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE PRZEZ ADMINISTRACJĘ PUBLICZNĄ, KPS-4101-04-00/2013 Nr ewid.143/2013/P/12/107/KPS

nieterminowego rozpatrywania spraw, nieopracowywania indywidualnych planów pomocy, czy też niepodjęcia działań wobec sprawców przemocy.

W raporcie NIK zawarła również kilka rekomendowanych zmian: (...) *przeanalizowanie przez MPiPS istniejącej obecnie sytuacji w tej dziedzinie oraz podjęcie inicjatywy, w celu usprawnienia funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wprowadzonego ustawą z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, jak również wydanego na jej podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty”, w taki sposób, aby umożliwił bezzwłoczne podejmowanie działań, w przypadku ujawnienia przemocy w rodzinie, w tym:*

- a. powierzenie Policji kluczowej roli w realizacji procedury Niebieskich Kart,*
- b. uproszczenie i uelastycznienie procedury Niebieskich Kart, w tym formularzy NK, wyłączenie czynności i działań dublujących się oraz precyzyjne określenie zadań podmiotów uczestniczących w zespołach interdyscyplinarnych, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia przez nie wsparcia dla działań Policji,*
- c. znalezienie przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej rozwiązań, które zagwarantowałyby poszanowanie i ochronę godności ofiar przemocy.*

Wpływ kampanii społecznych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej oraz zmianę postaw społecznych

Kampanie społeczne definiuje się jako narzędzie promowania właściwych idei, postaw i zachowań. Są one sposobem upowszechniania zdrowego trybu życia i wzmacniania zachowań prozdrowotnych, przy jednoczesnym zniechęcaniu do działań negatywnie rzutujących na kondycję psychofizyczną jednostek i społeczeństw²⁰. Akcje promocyjne i informacyjne są metodą kształtowania pożądanych postaw rekomendowaną zarówno przez Światową Organizację Zdrowia, jak i Komisję Europejską²¹. Organizacje te postulują poddawanie działań promocyjnych systematycznej ewaluacji, w oparciu o obserwacje organizatorów, badania ankietowe i wywiady bezpośrednie z uczestnikami/ beneficjentami²². O skuteczności kampanii najczęściej wnioskuje się na podstawie zauważalności i zrozumienia przekazu, a także zmiany poziomu wiedzy, postaw i zachowań. Ewaluacje powinny być prowadzone w taki sposób by umożliwić wykrycie związków przyczynowo skutkowych pomiędzy elementami kampanii, a poszczególnymi wskaźnikami efektu²³. Do pomiaru skuteczności reklamy społecznej wykorzystać można trzy wskaźniki: stopień znajomości danej reklamy społecznej, stopień użyteczności reklamy społecznej dla odbiorcy, deklarowane przez respondentów zmiany zachowań w wyniku zetknięcia się z przekazem kampanii.²⁴

²⁰ Piekutowska, S., Kanicka, M., Pogorzelska, P., Charkiewicz, A., E., Kanicki, T., Szpak, A., Rola kampanii społecznych w promowaniu zachowań sprzyjających zdrowiu wśród studentów białostockich uczelni, *Hyegia Public Health*, 48(4), 2013.

²¹ Piekutowska, S., Kanicka, M., Pogorzelska, P., Charkiewicz, A., E., Kanicki, T., Szpak, A., Rola kampanii społecznych w promowaniu zachowań sprzyjających zdrowiu wśród studentów białostockich uczelni, *Hyegia Public Health*, 48(4), 2013.

²² Piasecka A. Skuteczność prozdrowotnych kampanii społecznych. *Perspektywa Public Relations* (w:) *Komunikowanie społeczne w promocji i ochronie zdrowia*. Jacennik B. VIZJA PRESS&IT, Warszawa 2010.

²³ Jacennik B. *Koncepcje i metody marketingu społecznego a promocja zdrowia*. *Promocja Zdrowia. Nauki Społeczne i Medycyna*, 19, 2000.

²⁴ D. Maison, R. Braun: *Wpływ badań na skuteczność społecznej kampanii reklamowej*. [w:] *Propaganda dobrych serc, czyli rzecz o reklamie społecznej*, Wydawnictwo Agencja Wasilewski, Kraków 2002, s. 159.

Liczba kampanii społecznych ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy domowej wzrasta. Powodem wzrostu zainteresowania, jest postrzeganie tego rodzaju działań jako łatwych organizacyjnie i nieskomplikowanych²⁵. Celem akcji promujących pożądane postawy jest zwykle dostarczenie wiedzy w konkretnym obszarze (np. związku alkoholu z przemocą domową), zachęcenie do odpowiedzialnych wyborów i zachowań, a także zniechęcenie do decyzji postrzeganych jako niewłaściwe. W ocenie ekspertów kampanie społeczne miały ograniczoną efektywność²⁶. Wśród przyczyn niedostatecznej skuteczności przekazu wskazuje się, między innymi, nietrafnie wytypowane grupy docelowe, jednorazowy charakter (brak działań cyklicznych i/ lub długofalowych), nieadekwatność językową stosowanych komunikatów, nadmiernie częste stosowanie przekazu wzbudzającego strach.

Reasumując, wydaje się, że kampanie społeczne ukierunkowane na przeciwdziałanie przemocy domowej powinny być rozumiane w kategoriach narzędzi wspierających kompleksowe programy prewencyjne dedykowane poszczególnym grupom ryzyka.

²⁵ Pietruszka-Pandey, M. Błędy w kampaniach dotyczących problemów alkoholowych, Świat Problemów, 12(4), 2013.

²⁶ Pietruszka-Pandey, M. Błędy w kampaniach dotyczących problemów alkoholowych, Świat Problemów, 12(4), 2013.

3. Metodologia badania

Opis koncepcji badania

Zgodnie z OPZ celem projektu jest przeprowadzenie diagnozy potrzeb podmiotów realizujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy, opis dobrych praktyk oraz charakterystyka i ocena przyczyn trudności w realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy, jak również określenie możliwych sposobów przezwyciężenia tych trudności.

Do celów szczegółowych zaliczono:

- ✓ Określenie potrzeb podmiotów w zakresie realizacji zadań ustawowych i statutowych
- ✓ Wskazanie przykładów nowatorskich rozwiązań, dobrych praktyk, skutecznych mechanizmów realizacji zadań
- ✓ Opis korzyści i problemów płynących z pracy w zakresie przeciwdziałania przemocy
- ✓ Opis korzyści i trudności współpracy międzyinstytucjonalnej
- ✓ Określenie czynników prowadzących do trudności w realizacji zadań ustawowych i statutowych
- ✓ Skala trudności w realizacji zadań ustawowych i statutowych
- ✓ Ocena skuteczności oddziaływań interwencyjnych
- ✓ Określenie postaw społecznych korzystanie i niekorzystanie wpływających na skuteczność oddziaływań przeciwpromocowych
- ✓ Czynniki pomagające i utrudniające podnoszenie wrażliwości społecznej wobec przemocy
- ✓ Ocena kampanii społecznych i ich wpływu na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy realizowanych w ostatnich 3 latach

Badanie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem technik ilościowych i jakościowych. Badanie ilościowe realizowano za pomocą techniki PAPI, badanie jakościowe zaś techniką FGI. Praca w ramach badania została

zorganizowana modułowo. Dla potrzeb każdego modułu przygotowano narzędzie badawcze, zasady doboru próby a następnie opracowano wyniki badania.

Tabela 3. Moduły badania

Nazwa Modułu	Technika badawcza	Wielkość próby	Charakterystyka badanych osób
Moduł 1	Desk research	Nie dotyczy	Analiza dokumentów strategicznych, raportów z badań
Moduł 2	Wywiady kwestionariuszowe PAPI	196	<p>Przedstawiciele zespołów interdyscyplinarnych działających na terenie województwa lubelskiego</p> <p>Pełnomocnicy powiatów i miast na prawach powiatów w zakresie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy</p> <p>Przedstawiciele specjalistycznych ośrodków wsparcia ofiar przemocy w rodzinie z terenu województwa lubelskiego</p> <p>Przedstawiciele organizacji pozarządowych</p>
Moduł 3	Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI)	2	<p>Przedstawiciele Zespołów Interdyscyplinarnych</p> <p>Przedstawiciele NGO realizujący działania związane z przeciwdziałaniem przemocy</p>

Dobór próby

Wywiad kwestionariuszowy PAPI jest techniką badań „face to face”, z bezpośrednim udziałem ankietera. Pytania czytane są przez ankietera, który jednocześnie zapisuje odpowiedzi respondentów na papierowej wersji kwestionariusza wywiadu. Respondenci rozmawiając z ankieterem, którego mają przed sobą, czują się silnie zmotywowani do udzielania rzetelnych odpowiedzi. W niniejszym badaniu udział wzięło 196 przedstawicieli instytucji przeciwdziałania przemocy, które do badania zostały wyłonione z istniejących baz danych.

Tabela 4. Wielkość próby badawczej

Lp.	Wielkość próby	Nazwa badanej instytucji
1	150	Zespoły Interdyscyplinarne działające na terenie woj. lubelskiego
2	24	Przedstawiciele powiatów oraz miasta na prawach powiatu
3	2	Przedstawiciele Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
4	20	Przedstawiciele NGO realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Na terenie województwa lubelskiego znajduje się 213 gmin. Próba objęła 150 z nich.

Tabela 5. Powiaty w województwie lubelskim

Lp.	Nazwa powiatu	Liczba gmina w powiecie
1	białski	19
2	Biała Podlaska, m.n.p.p.	1
3	biłgorajski	14
4	Chełm, m.n.p.p.	1
5	chełmski	15
6	hrubieszowski	8
7	janowski	7
8	krasnostawski	10
9	kraśnicki	10
10	lubartowski	13
11	lubelski	16
12	Lublin, m.n.p.p.	1
13	łęczyński	6
14	łukowski	11
15	opolski	7
16	parczewski	7
17	puławski	11
18	radzyński	8
19	rycki	6
20	świdnicki	5
21	tomaszowski	13
22	włodawski	8
23	zamojski	15
24	Zamość, m.n.p.p.	1
Suma		213

Mapa 3. Podział administracyjny województwa lubelskiego

Schemat realizacji badania

Proces badawczy zorientowany na realizację postawionych celów badawczych składał się z następujących etapów:

Etap I. Analiza danych zastanych oraz przygotowanie narzędzi badawczych

- Analiza desk research obejmowała: informacje z dostępnych źródeł np.: publikacji naukowych, raportów z badań, baz danych
- Opracowanie metodologii badania i przygotowanie narzędzi badawczych – kwestionariuszy badań ilościowych i scenariuszy zogniskowanych wywiadów grupowych

Etap II. Badanie ilościowe

- Sondaż przeprowadzony z przedstawicielami instytucji zaangażowanych w działania służące przeciwdziałaniu przemocy (N=196)

Etap III. Badanie jakościowe

- FGI z przedstawicielami Zespołów Interdyscyplinarnych oraz NGO realizujących działania związane z przeciwdziałaniem przemocy. Moderowana dyskusja w gronie specjalistów będących członkami zespołów interdyscyplinarnych/ grup roboczych, reprezentujących różne instytucje i służby zajmujące się realizacją zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, oraz w gronie przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Narzędzia badawcze

Jednym z kluczowych założeń badania była możliwość odniesienia uzyskanych wyników do istniejących danych ogólnopolskich. Z tego względu kwestionariusz do badania został przygotowany w oparciu o materiał zgromadzony na etapie analizy danych zastanych.

W jakościowej części badania wykorzystano autorski scenariusz, który powstał we współpracy z Zamawiającym i omawia następujące zagadnienia: cele i zasady spotkania, charakterystyka doświadczeń zawodowych ekspertów, przykłady nowatorskich rozwiązań, opis korzyści i problemów płynących z pracy w zakresie przeciwdziałania przemocy. Scenariusz dotyczył również zagadnień

związanych z postawami społecznymi korzystnie i niekorzystnie wpływającymi na skuteczność przeciwdziałania przemocy oraz czynniki mogące uwrażliwić społeczeństwo na przemoc domową. Oceniono również skuteczność kampanii społecznych dotyczących ten problem. Pełny zestaw dyspozycji dla moderatora prowadzącego zogniskowaną dyskusję grupową stanowi załącznik do niniejszego raportu.

Dobór próby do badania jakościowego miał charakter celowy. Uczestnikiem badania mogła być osoba z zespołu interdyscyplinarnego/ grupy roboczej oraz przedstawiciel organizacji pozarządowej, która realizuje zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Liczba osób objętych badaniem wyniosła w grupie przedstawicieli zespołów osiem, a w grupie przedstawicieli NGO siedem osób. Nad przebiegiem badania czuwał moderator.

Wyniki badania jakościowego prezentowane są w niniejszym raporcie w formie komentarzy do wyników badania ilościowego - z każdorazowym sygnalizowaniem źródła omawianych danych. Dla dodatkowego zilustrowania opisywanych kwestii w niniejszym raporcie zawarto także wybór anonimowych cytatów z wypowiedzi uczestników badania.

Uwagi dotyczące interpretacji wyników

Wyniki badania jakościowego z powodu techniki doboru próby, przebiegu badania oraz wielkości próby mają charakter jakościowy i nie mogą być uogólniane na całą populację. Wyniki badania ilościowego prezentowane są w tabelach i na wykresach, a pokazane zostały w nich kategorie odpowiedzi, które otrzymały przynajmniej jeden procent wskazań. Przedstawiane dane zostały zaokrąglone do jednego procenta.

4. Prezentacja wyników badania

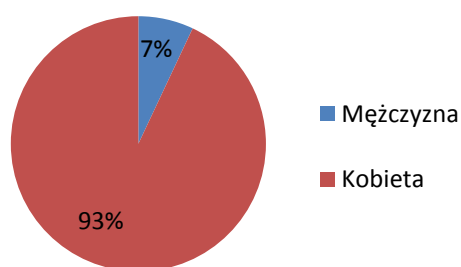
Zaprezentowane poniżej wyniki badań podzielono na bloki tematyczne, odpowiadające strukturze zastosowanego narzędzia badawczego.

Struktura próby

Zgodnie z założeniami badania do próby zostali włączeni członkowie zespołów interdyscyplinarnych pracujących w każdej z gmin znajdujących się na terenie województwa lubelskiego, przedstawiciele specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz przedstawiciele instytucji powiatowych zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej.

Pomoc społeczna obejmuje zawody sfeminizowane, ponad 9 na 10 zbadanych pracowników jest płci żeńskiej. Jednocześnie niemal 8 na dziesięć zbadanych osób to przedstawiciele jednostek samorządowych, organizacyjnie związanych z pomocą społeczną. W badaniu wzięli również przedstawiciele organizacji pozarządowych 6%, Starostwa Powiatowego i urzędów miasta – 8% oraz przedstawiciele Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie – 3%. Przebadano również przedstawiciela Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, przedstawicieli jednostek edukacyjnych i zdrowotnych oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Warto odnotować, że w przeciwieństwie do jednostek samorządu terytorialnego na poziomie gminy, w organizacjach pozarządowych i strukturach powiatu odsetek mężczyzn biorących udział w badaniu był znacznie wyższy.

Wykres 4. Płeć respondentów (N=196)

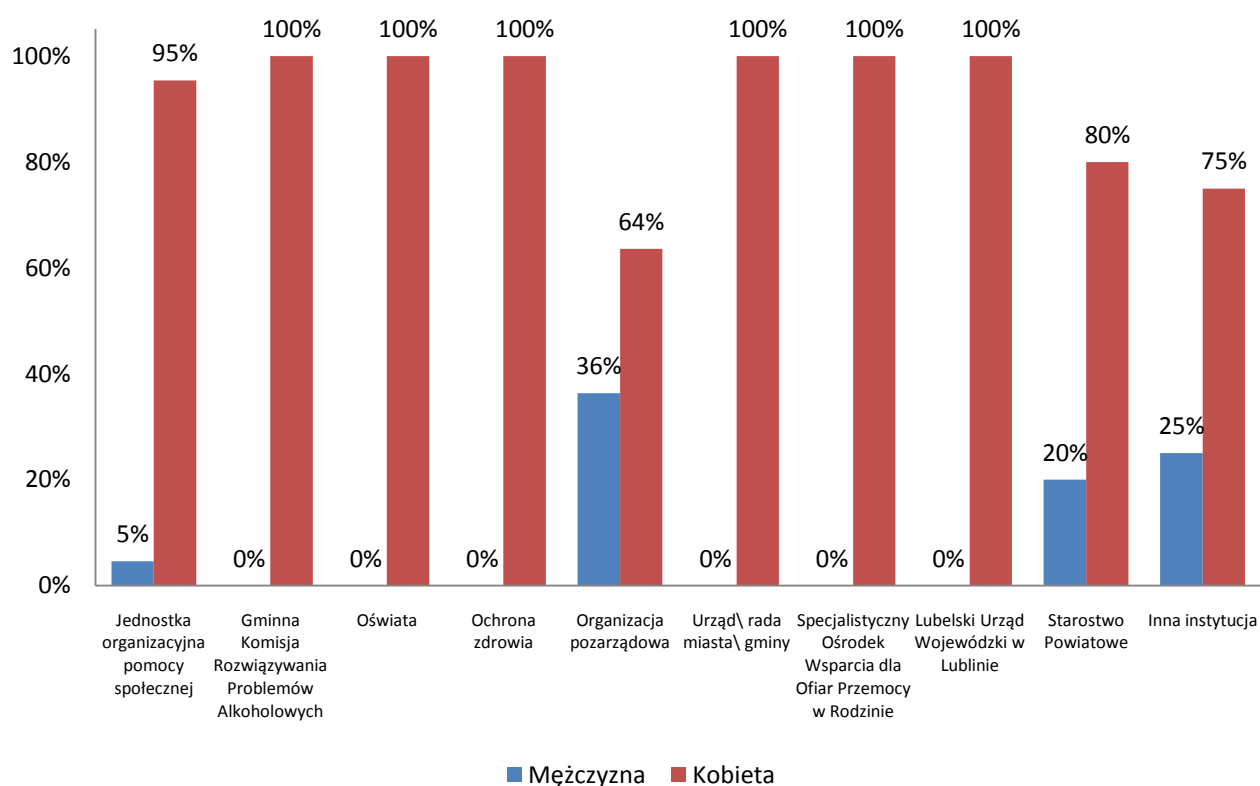

Wykres 5. Instytucje zatrudniające respondentów (N=196)

S2 Pytanie: W jakiej instytucji Pan (i) pracuje?

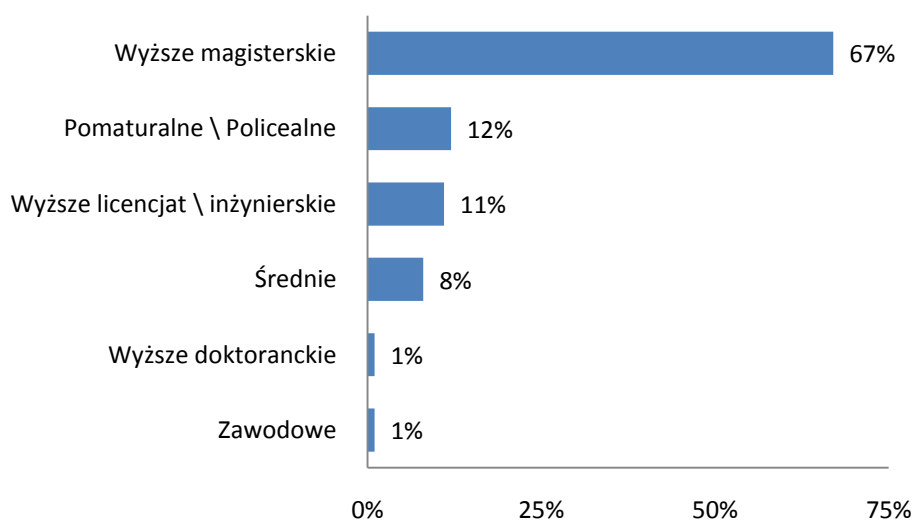
Wykres 6. Liczba przedstawicieli płci żeńskiej i męskiej w badanych organizacjach

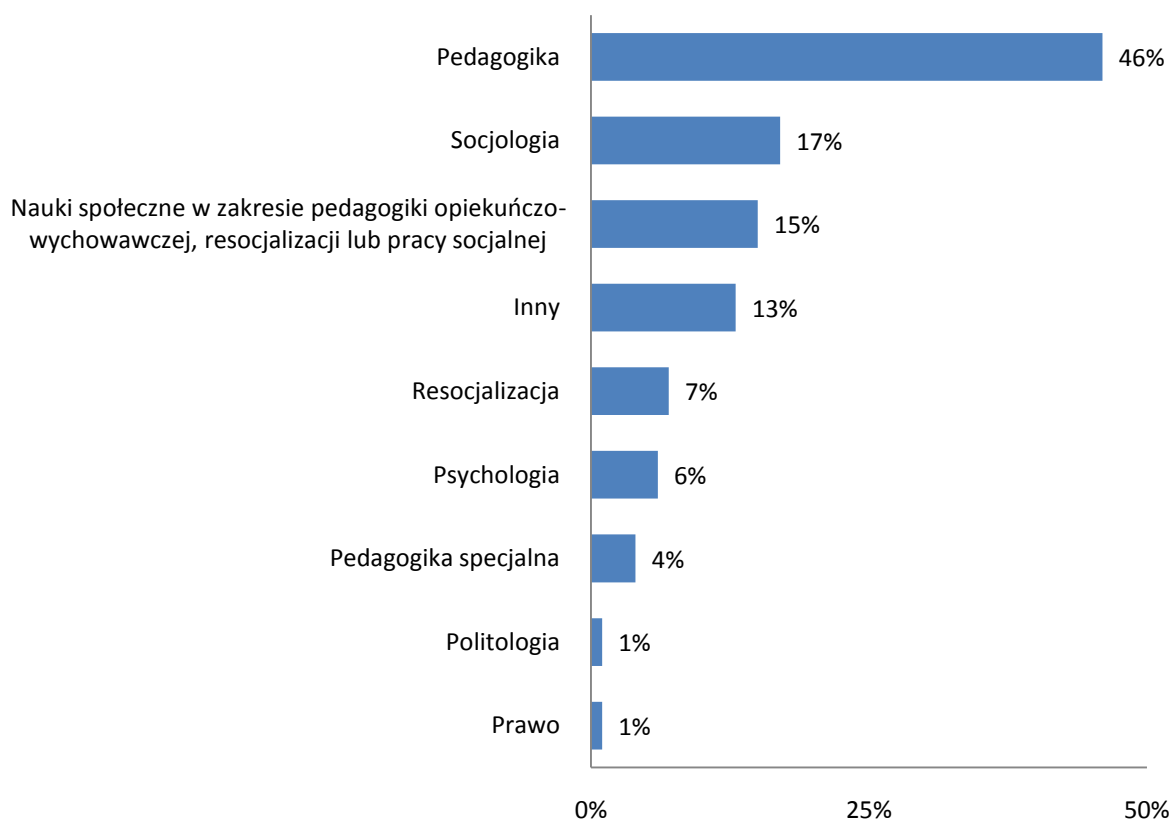
Ponad dwie trzecie badanych to osoby z wykształceniem wyższym magisterskim, co dziesiąta osoba posiadała licencjat lub studia inżynierskie, a 12% wskazało, że posiada wykształcenie policealne. Wśród badanych odnotowano również osoby z wykształceniem średnim – 8%, zawodowym (1%) oraz wyższym doktoranckim – 1%. Co zaskakujące niemal połowa badanych posiadających wyższe wykształcenie ukończyła studia pedagogiczne (46%) i aż 17% socjologiczne. Nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo – wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej ukończyło zaledwie 15% badanych. Ponad dwie trzecie badanych to osoby z wysokim, ponad dziesięcioletnim stażem zawodowym. Ponadto, co czwarta badana osoba, pracuje w obecnym miejscu pracy od 6 do 10 lat, co również jest wysokim stażem. Statystyki w zakresie lat pracy skłaniają do konstatacji, że zawody związane z obsługą i pomocą ofiarom i sprawcom przemocy wiążą pracownika z instytucją na wiele lat. Z jednej strony wpływa to na wysoki poziom

kompetencji i bogate doświadczenie w rozwiązywaniu spraw, z drugiej zaś może wiązać się z wypaleniem zawodowym i małą elastycznością w stosowaniu dostępnych rozwiązań. W raporcie pn. „Ocena efektywności systemu przeciwdziałania przemocy przez profesjonalistów” wykonanym w 2014 roku na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej badani ocenili zagrożenie wypaleniem zawodowym, jako stosunkowo niskie (36%). Zdecydowanie bardziej utrudniała im skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie rozbudowana biurokracja (74%), nadmierna liczba zadań (69%) oraz brak zaangażowania lub nierówne zaangażowanie przedstawicieli służb w działania (65%). Wskazywano również na niejasne procedury prawne (51%), niewystarczającą wiedzę i kompetencje przedstawicieli poszczególnych służb (44%), za duże obciążenie emocjonalne/psychiczne (42%) oraz niedostateczną liczbę szkoleń (32%).

Wykres 7. Wykształcenie respondentów (N=196)

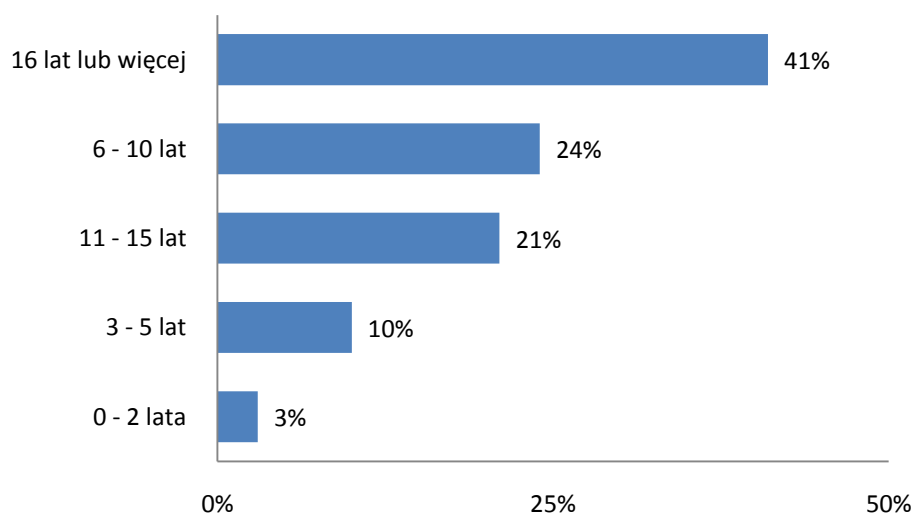

Wykres 8. Kierunek studiów (N=156)

Wykres 9. Staż pracy respondentów (n=196)

M3 Pytanie: Jak długo pracuje Pan(i) w obecnym miejscu pracy?

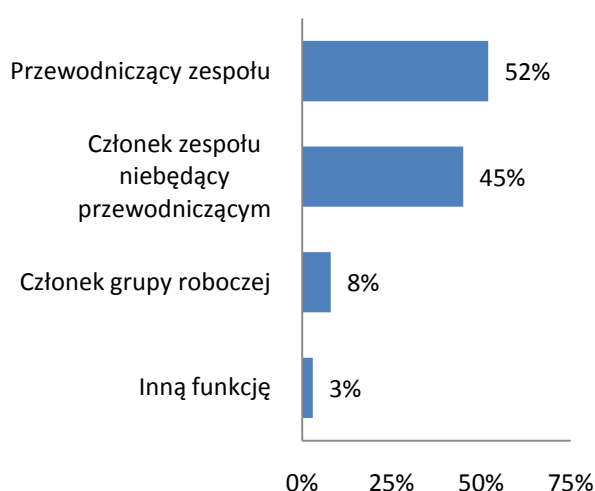
Opis badanych Zespołów Interdyscyplinarnych

Pośród zbadanych przedstawicieli zespołów interdyscyplinarnych ponad połowa z nich to przewodniczący, niewiele mniej (45%) to członkowie zespołu, a 8% członkowie grup roboczych. Większość zespołów powstała w 2011 lub 2012 roku, co oznacza, że znaczna część gmin wprowadziła wytyczne znowelizowanej ustawy w ciągu niecałych dwóch lat od powstania przepisu. Pozostałe 14% zbadanych powołało zespoły w 2013, 2014 lub 2015 roku. Zdaniem badanych w zdecydowanej większości gmin (85%) zespół interdyscyplinarny nie działał przed 2011 rokiem tj. przed nowelizacją ustawy.

Liczebność zespołów jest dość zróżnicowana. Co czwarty zespół liczy 14 lub więcej osób, niemal co piąty od 12 do 13 osób. Ponadto 24% zbadanych zespołów składa się z 10 lub 11 osób. Trzy zbadane zespoły mają, kameralny 5 osobowy lub mniejszy skład.

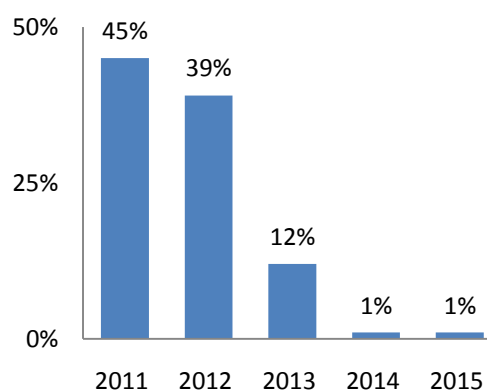
Wykres 10. Funkcja w zespole interdyscyplinarnych (N=165)²⁷

M4 Pytanie: Jaką funkcję pełni Pan (i) w ramach zespołu interdyscyplinarnego?

Wykres 11. Rok powstania zespołu interdyscyplinarnego (N=165)

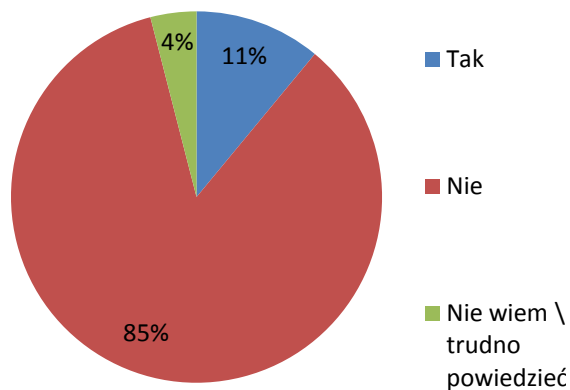
A1 Pytanie: W którym roku został powołany, ramach znowelizowanych przepisów ustawy, zespół interdyscyplinarny, którego jest Pan(i) członkiem?

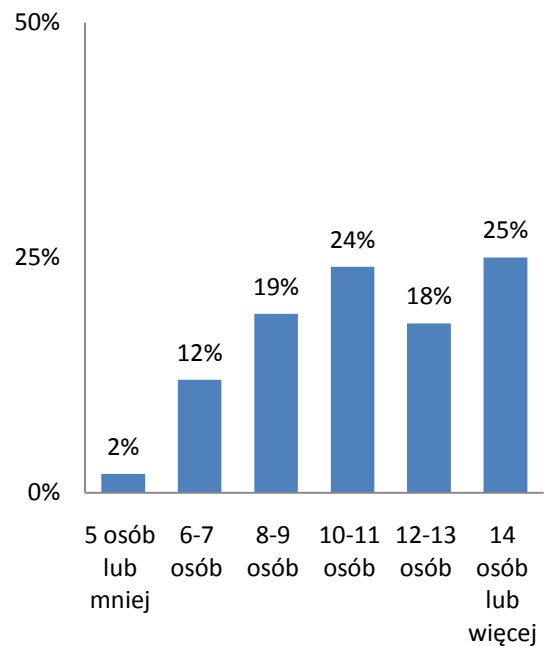
²⁷ Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi

Wykres 12. Zespoły Interdyscyplinarne przed znowelizowaniem ustawy (N=165)

A2 Pytanie: Czy podobny zespół działał w gminie wcześniej?

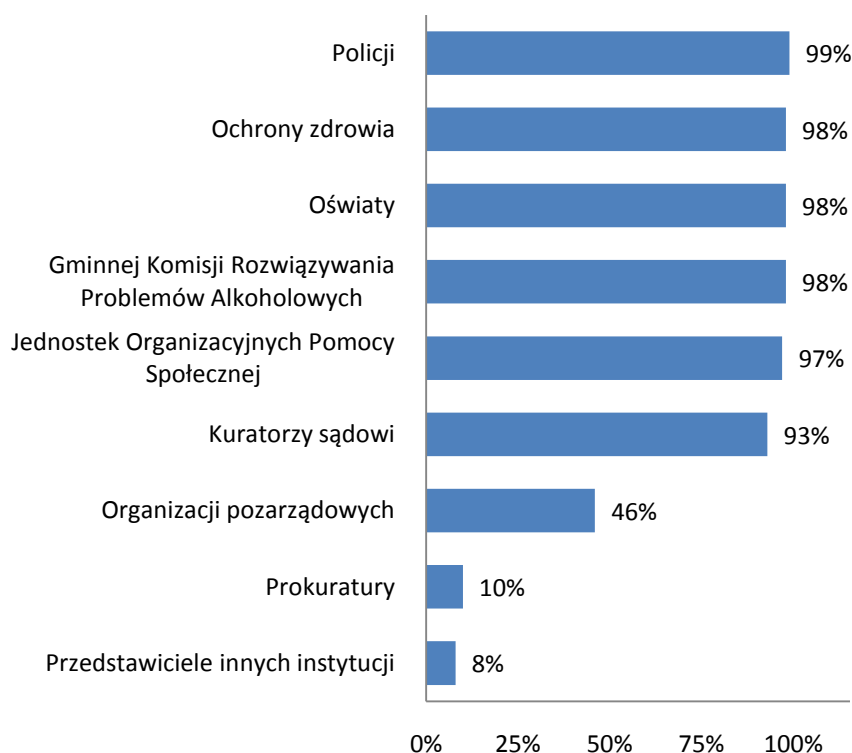
Wykres 13. Liczebność Zespołów Interdyscyplinarnych (N=165)

W skład niemal połowy zespołów wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych. Jedynie w co dziesiątym zespole jest przedstawiciel prokuratury. Natomiast w niemal każdym zespole organy prawne są reprezentowane przez policję oraz kuratorów sądowych. Niemniej w zdecydowanej większości, w skład zespołów wchodzi przedstawiciele wszystkich instytucji wymienionych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy.

Wykres 14. Skład ZI (N=165)

A4 Pytanie: Czy w skład zespołu interdyscyplinarnego, wchodzi przedstawiciele:

Potrzeby organizacyjne, prawne oraz finansowe w zakresie realizacji zadań ustawowych

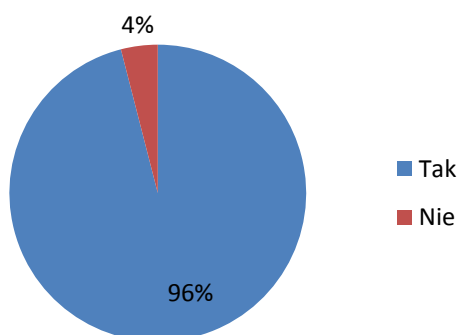
Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar obejmuje zadania, które nakłada na gminy ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Uwzględnia nowe zadania i instytucje prawne wprowadzone nowelizacją ustawy. Realizacja Programu, w szczególności w obszarach profilaktyki, ochrony i wsparcia osób dotkniętych przemocą oraz oddziaływań wobec osób stosujących przemoc, powinna być ukierunkowana na ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie i zwiększenie skuteczności podejmowanych działań. Programy gminne założeniami powinny być zgodne z:

- ✓ Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020,
- ✓ Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2016 przygotowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie,
- ✓ Narodowym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015.

W sześciu gminach, zdaniem reprezentujących je przedstawicieli Zespołów Interdyscyplinarnych, nie powstały dotychczas Gminne Programy Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar. Gminy te to: Kodeń, Łomazy, Niemce, Podedwórze, Rudnik i Wojsławice. W Wojsławicach trwają obecnie prace nad przygotowaniem Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar. Dla lepszego zrozumienia obecnej sytuacji w przyszłych badaniach społecznych warto uwzględnić komponent jakościowy, którego wynikiem mógłby być opis powodów opóźnień w tworzeniu programu lub niedostatecznego rozpowszechnienia wiedzy o programie wśród członków ZI.

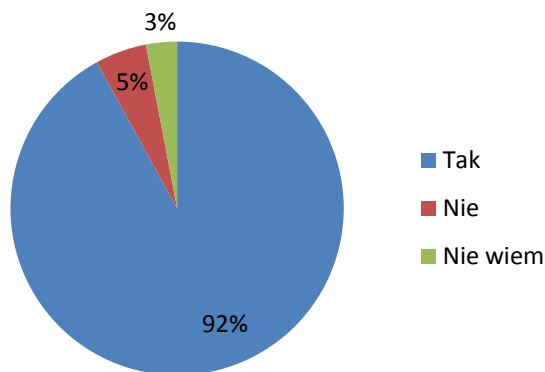
Wykres 15. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar (N=165)

A6 Pytanie: Czy na terenie gminy został opracowany Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar?

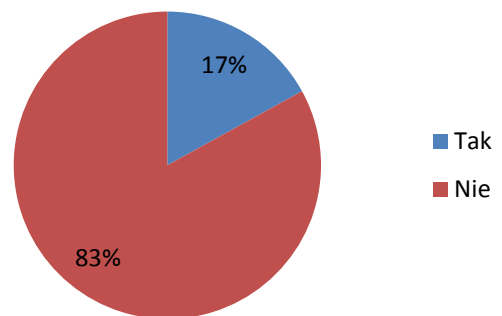
Wykres 16. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar (N=158)

A7 Pytanie: Czy na terenie gminy jest realizowany Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar?

Wykres 17. Prace nad Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar (N=6)

A8 Pytanie: Czy w gminie trwają obecnie prace nad powstaniem Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar?

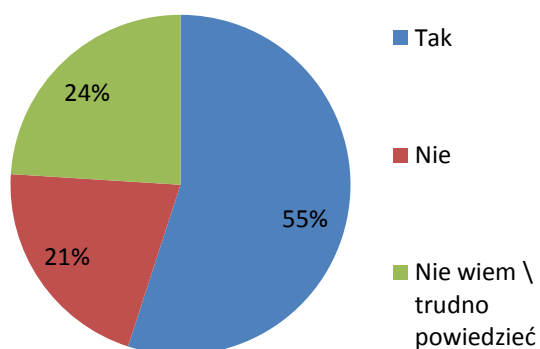

Zdaniem ponad połowy badanych problem przemocy w rodzinie jest rozwiązywany na terenie powiatu w wystarczający sposób. Co czwartemu badanemu trudno wyrazić opinię na ten temat, a co piąty badany, twierdzi, że problem jest rozwiązywany w niedostateczny sposób. W kolejnym kroku badania zostali poproszeni o wskazanie działań mogących przyczynić się do poprawy skuteczności. Przy odpowiedziach na to pytanie zanotowano różnice istotne statystycznie w odpowiedziach osób będących członkami Zespołów Interdyscyplinarnych oraz osób nie biorących udziału w pracach zespołów. Osoby niepracujące w zespołach częściej uważały, że pomoc może zwiększenie dostępności do terapii i specjalistycznego poradnictwa. Częściej wskazywali również, że pozytywnie przyczyniłoby się szkolenie służb zajmujących się problemem przemocy. Osoby te częściej uważały, że w celu zwiększenia efektywności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie na terenie powiatu należy prowadzić programy korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc.

Wśród osób niebędących członkami zespołu interdyscyplinarnych częściej pojawia się opinia o niewystarczającym poziomie działań. Wśród członków ZI odnotowano zaś wyższy (25%) odsetek nie mających opinii na ten temat w stosunku do odsetka wśród osób nie będących członkami ZI (16%). Należy w tym miejscu odnotować fakt, że respondentami w grupie osób nie będących członkami ZI byli w większości pełnomocnicy powiatów i miast na prawach powiatu w zakresie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy, zatem osoby posiadające informacje z większego obszaru.

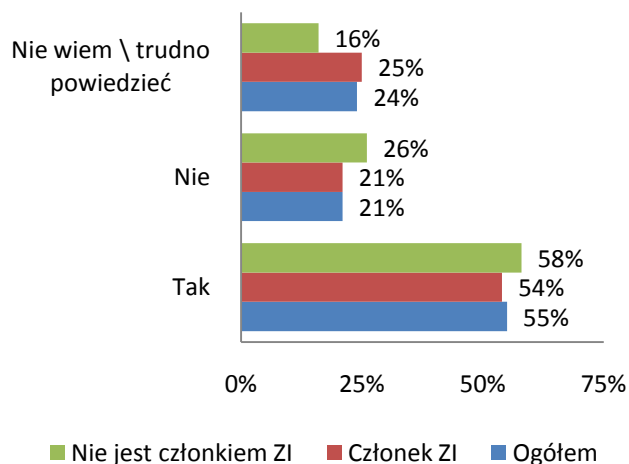
Wykres 18. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w powiecie

A19 Pytanie: Czy Pana(i) zdaniem, problem przemocy w rodzinie na terenie powiatu jest rozwiązywany w wystarczający sposób?

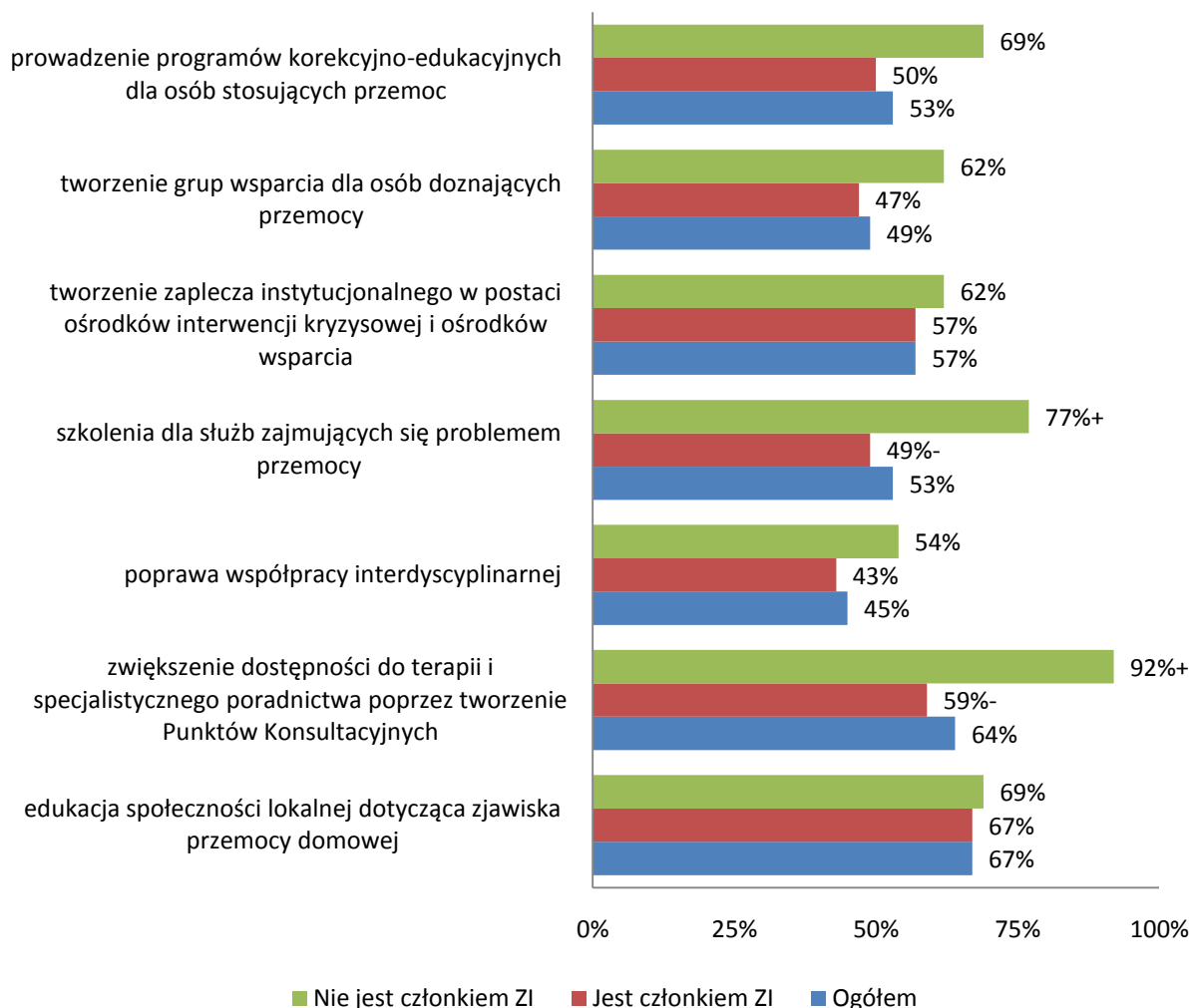
Wykres 19. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w powiecie w zależności od pełnionej funkcji

A19 Pytanie: Czy Pana(i) zdaniem, problem przemocy w rodzinie na terenie powiatu jest rozwiązywany w wystarczający sposób?

Wykres 20. Opinie na temat działań zwiększających efektywność przeciwdziałania przemocy na terenie powiatu²⁸

A20 Pytanie: Jakie działania Pana(i) zdaniem należy podjąć w celu zwiększenia efektywności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie na terenie powiatu?

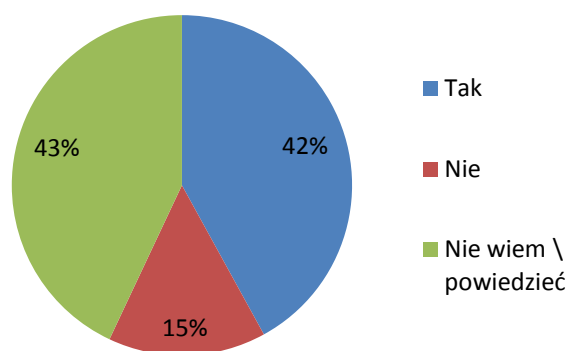
Podobne tendencje mają miejsce przy ocenie czy działania przeciw przemocy domowej mających miejsce na terenie całego województwa są wystarczające, choć różnice nie są istotne statystycznie. Zdaniem dwóch na sześciu zbadanych osób problem przemocy rozwiązywany jest w wystarczający sposób, lecz kolejne dwie zapytane osoby nie potrafią odpowiedzieć na to pytanie, co potwierdza z jednej strony świadomość badanych o tym, że problem przemocy charakteryzuje się wysokim poziomem skrywalności i jest ukrywany zarówno przez sprawców, jak i ich ofiary. Z drugiej zaś strony świadczyć może o wysokiej niepewności efektów podejmowanych działań. Zdaniem badanych

²⁸ +/- przy wartości procentowej oznacza różnice istotne statystycznie na poziomie 0,95

najwyższą skuteczność może odnieść edukacja społeczności lokalnej oraz zwiększenie dostępności do terapii i specjalistycznego poradnictwa poprzez tworzenie Punktów Konsultacyjnych. Ponad połowa badanych za zwiększającą efektywność uznała szkolenia służb zajmujących się problemem przemocy oraz tworzenie zaplecza instytucjonalnego poprzez tworzenie ośrodków interwencji kryzysowej i ośrodków wsparcia.

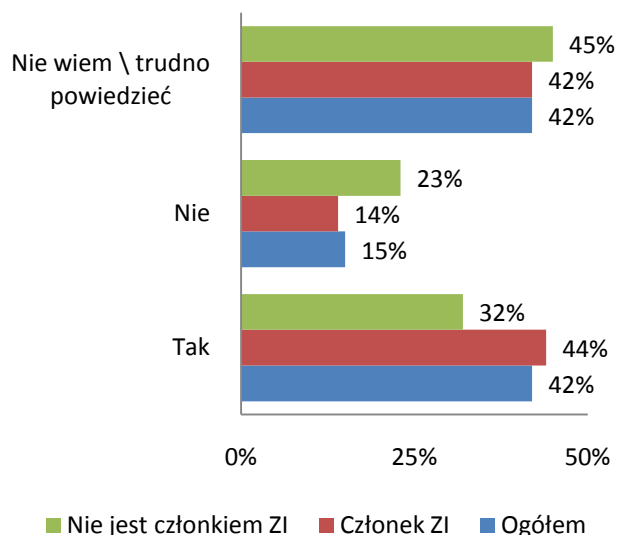
Wykres 21. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w województwie

A21 Pytanie: Czy Pana(i) zdaniem, problem przemocy w rodzinie na terenie województwa lubelskiego jest rozwiązywany w wystarczający sposób?

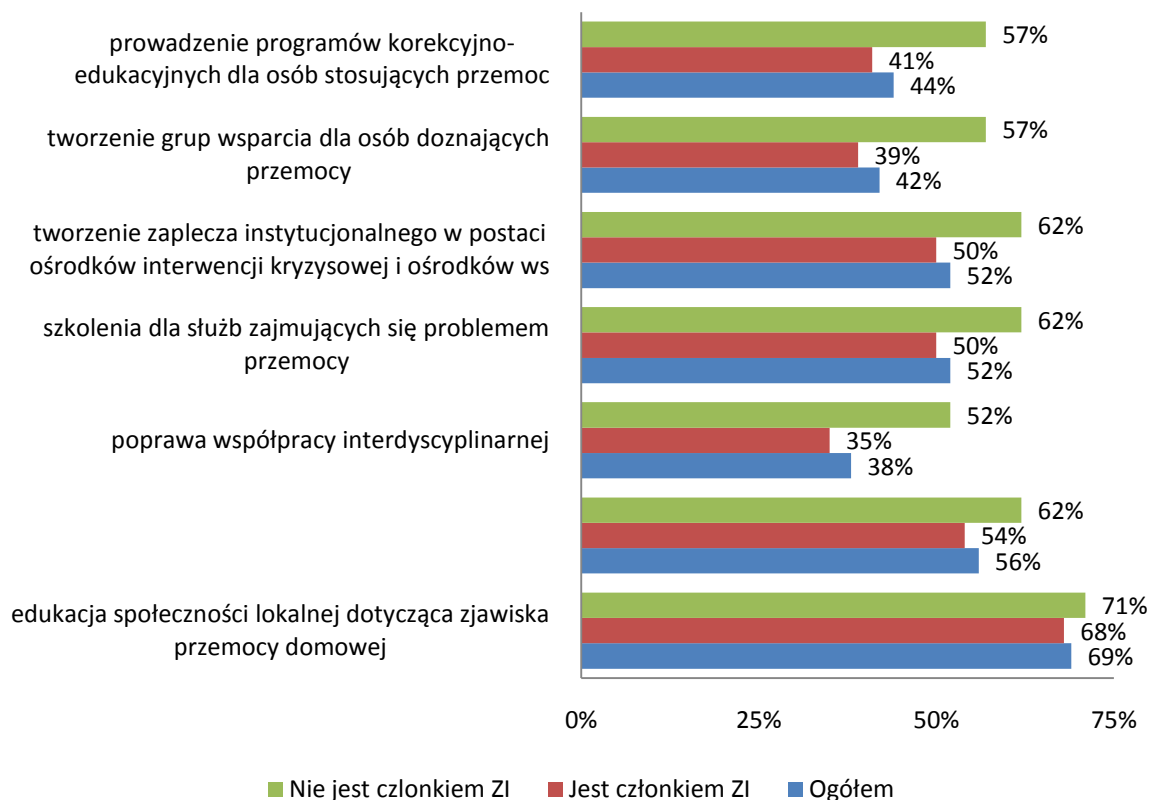
Wykres 22. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w województwie w zależności od pełnionej funkcji

A21 Pytanie: Czy Pana(i) zdaniem, problem przemocy w rodzinie na terenie województwa lubelskiego jest rozwiązywany w wystarczający sposób?

Wykres 23. Opinie na temat działań zwiększających efektywność przeciwdziałania przemocy na terenie województwa (N=113)

A22 Pytanie: Jakie działania Pana(i) zdaniem należy podjąć w celu zwiększenia efektywności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie na terenie województwa?

Potrzeby zgłaszane w zakresie rozwiązań prawnych sprowadzają się do konstatacji, że brak jest instrumentów prawnych do usunięcia sprawcy przemocy od razu, w sytuacji bezpośredniego zagrożenia dla domowników, oraz brak pewnych doprecyzowań, komu należy zakładać Niebieską Kartę. W tej chwili każde zgłoszenie przemocy wiąże się z wypełnieniem formularza Niebieskiej Karty, co oznacza, że może być ich wiele w jednej rodzinie i mogą zostać zgłoszone za każdym razem przez innych jej członków.

Uczestnicy FGI tak wypowiedzieli się na temat opieszałości prawa:

- *Nas obowiązuje kodeks postępowania karnego. (...)*
- *Osoba doświadczająca przemocy, ona przychodzi „proszę Pani, ja chcę dzisiaj, kiedy go zabierzecie?”. Kiedy?*
- *Szczególnie do mnie. „Niech go Pan zabiera i już”. A co ja mogę?*
- *Ale do nas jest tak samo. „Zabierzcie go, bo ja już nie wytrzymuję”.*

- *Oczywiście my gdzieś pokątnie pewne rzeczy wiemy, nawet i od nich, natomiast oni nie chcą z tym formalnie wystąpić do służb, bo uważają, że dzieje się za wolno, że to nic nie da, że pogorszy sytuację, bo już ten sprawca dowie się o tym i jeszcze bardziej się uaktywni.*
- *System jest opieszwały na pewno.*
- *Ona przychodzi i mówi „do psychologa? Kiedy? Za miesiąc. - To niech Pani idzie na policję. - Na policję? A dzielnicowemu i tak wszyscy głowę zawracają, już Niebieska Karta założona”. To ja mówię, „spisywać z całego tygodnia, co się w domu dzieje i niech Pani to nosi na policję, niech Pani coś robi, bo inaczej to nic z tego”. Skarżą się, że to wszystko za długo trwa. Do prawnika? Ja mówię „proszę, tu ma Pani bezpłatnego prawnika, tu, tu, tu” i jest „oj Pani kochana, ile to trzeba czekać”. I ciągle trzeba czekać, ciągle gdzieś trzeba czekać. A osoba, jak przychodzi, taka umęczona, umordowana, to ona chce w tym momencie, ona już chce pomocy. I fajnie by było, żeby można było jej pomóc w tym momencie, żeby ona doświadczyła, że już się coś dzieje.*
- *Ale to sami sobie robimy i sami się zapętlamy, do nikogo nie możemy mieć pretensji. My mamy podstawy stworzone, być może z jakimiś tam niedociągnięciami, bo w żadnym rozporządzeniu nie ma kwestii dziecka w procedurze, ono niby jest, ale jak pracować, to nie do końca jest powiedziane, jak pracować z nieletnim sprawcą, co w tej sytuacji? Tutaj zdania są podzielone. Ministerstwo jest zdania, że Niebieskich Kart nie zakładamy, jeżeli jest sprawcą lub osobą stosującą przemoc, dziecko, na dobrą sprawę nieletni. I co w takiej sytuacji robić? Natomiast policja i stanowisko Komendy Głównej jest takie, że tak, dlatego, że pomagamy rodzinie kompleksowo. Wiecie, o co chodzi? Że karta nie jest dla osoby, tylko dla rodziny. Co z tego, że on jest nieletni, jak jest od swojej matki 4 razy wyższy? Sami się tak troszeczkę w tym zapętlamy. Procedura Niebieskiej Karty to jest procedura interwencyjna. Interwencyjna.*
- *W tej chwili to wygląda w ten sposób, że w jednej rodzinie może być i 10 Niebieskich Kart...Wszyscy sobie nawzajem zakładają te karty.*

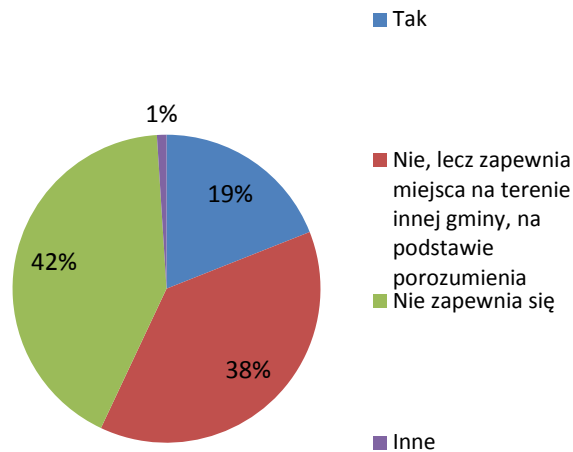
- *Sposobem udokumentowania zaistnienia przemocy w rodzinie jest wypełnienie formularza, a nie jakiegoś pisma sporządzenia. Oczywiście mówię o instytucjach uprawnionych do tego. Tylko sporządzenie tego formularza. Czyli jeżeli w tej rodzinie będzie 6 interwencji w ciągu miesiąca, to ma być 6 formularzy Niebieskiej Karty itd. Czyli to może trwać, ale to nie powinno też ograniczać co do zamykania tej karty. Tak jak mówisz, to się po prostu wydłuża, to się wlecze. I my sami jesteśmy tym zmęczeni. To jest nie do przerobienia.*

Korzyści i trudności wynikające ze współpracy międzyinstytucjonalnej

Badanych zapytano czy gminy zapewniają ofiarom przemocy domowej miejsca w ośrodkach wsparcia. Czterech na pięciu respondentów wskazało, że na terenie gminy nie ma takich ośrodków wsparcia, nie mniej 38% zapewnia miejsca w ośrodkach wsparcia na terenie gmin ościennych. Jedynie w jeden na pięciu badanych wskazał, że ma możliwość zapewnienia miejsc na terenie swoich gmin. Powodem niezapewniania miejsc są przede wszystkim braki infrastrukturalne czyli brak ośrodków na terenie gminy i gmin ościennych. Kolejne 36% odpowiedzi wskazuje jako przyczynę brak środków finansowych. Jedynie co czwarty badany wskazał na brak zapotrzebowania na takie działania lub brak zgody poszkodowanych na przeniesienie do ośrodków wsparcia.

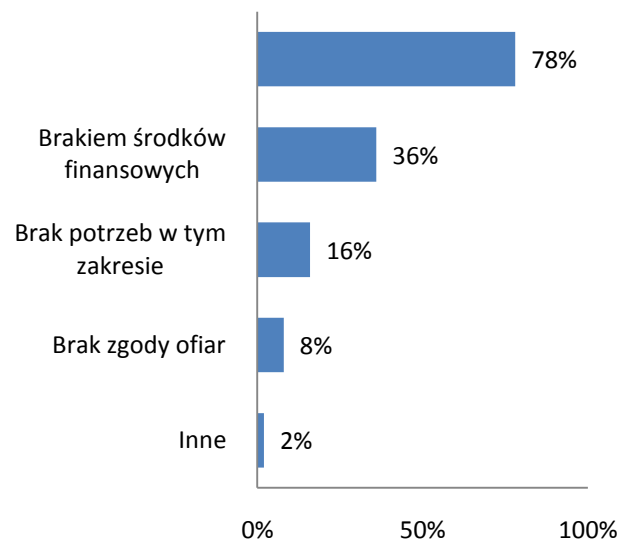
Wykres 24. Miejsca w ośrodkach wsparcia dla osób dotkniętych przemocą (N=165)

A9 Pytanie: Czy na terenie gminy zapewniane są osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsca w ośrodkach wsparcia?

Wykres 25. Powody niezapewnienia miejsc osobom dotkniętym przemocą (N=134)

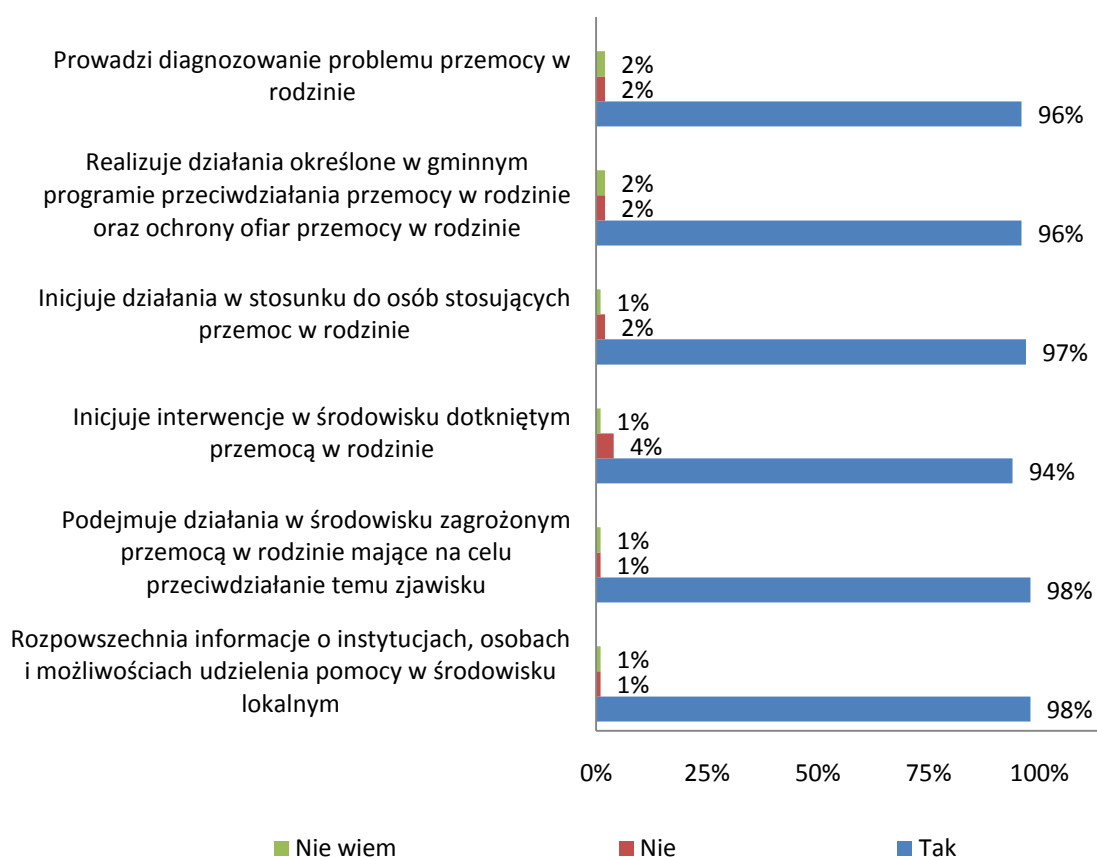
A10 Pytanie: Z jakich powodów gmina nie zapewnia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsca w ośrodkach wsparcia?

Realizację poszczególnych zadań zapisanych w ustawie deklarują niemal wszyscy badani. Mimo to warto podkreślić, że dwa procent badanych nie posiadało wiedzy na temat realizacji celów. Najmniej respondentów deklaruje zaangażowanie zespołów interdyscyplinarnych w inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie. Co więcej członkowie ZI biorący udział w fokusie uznali oddzielenie członków rodziny, jako porażkę całego systemu a zatem wszystkich zaangażowanych w pomoc instytucji. Z tego też może wynikać najniższy procent zgody na bezpośrednią interwencję w środowisko rodziny.

Wykres 26. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego (N=165)

A11 Pytanie: Czy zespół interdyscyplinarny, w którym Pan(i) pracuje:

Grupy robocze tworzy niemal każdy zbadany zespół interdyscyplinarny (95%). Co dziesiąty zespół spotyka się co najmniej raz na miesiąc czyli częściej niż wymagają tego zapisy ustawy. Przyczyn częstego spotykania można upatrywać w kilku zjawiskach. Powodem może być niski poziom przenikania się informacji pomiędzy instytucjami, duża liczba prowadzonych spraw, duża liczba wpływających niebieskich kart. Warto również zauważyć, że zespoły nie tworzące grup roboczych statystycznie częściej spotykały się raz w miesiącu niż te, w których powstają grupy robocze, co przede wszystkim świadczy o innym systemie rozplanowania pracy pomiędzy członkami zespołów.

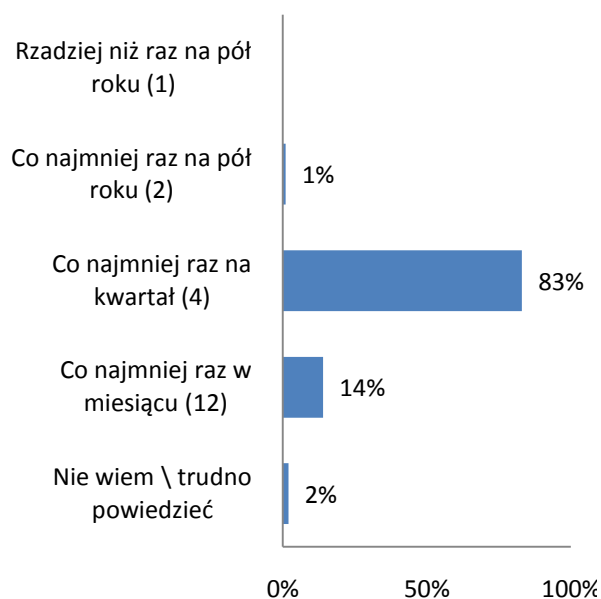
W interesujący i drobiazgowy sposób jeden z uczestników FGI (policjant) opisał proces tworzenia się i pracy zespołów interdyscyplinarnych. Jednocześnie warto odnotować głęboką świadomość procesu u przedstawiciela tej instytucji.

- *W ustawie jest zapis, że taki zespół ma się zebrać i posiedzenia mają się odbywać minimum raz na 3 miesiące. Oczywiście z uwagi na dużą ilość spraw i to obłożenie, spotykamy się z częstotliwością raz na miesiąc. W tym miesiącu na przykład będą 2 posiedzenia. I w zależności od potrzeb, często są zwoływane, a w szczególności w pierwszym roku funkcjonowania, gdzie nie ukrywajmy, to polegało na tym, że zasypani zostaliśmy Niebieskimi Kartami krótko mówiąc, ta częstotliwość była dosyć duża. Ale generalnie jest to raz na miesiąc. I wygląda to w ten sposób, że jeżeli jest wypełniona Niebieska Karta dla rodziny, czyli jest wszczęcie procedury przez jednego z uprawnionych przedstawicieli pięciu podmiotów w tej chwili, które mogą wszcząć tę procedurę i ona wpływa w ciągu 7 dni do przewodniczącego zespołu, od razu jakby z automatu, jest powoływana grupa robocza do tej Niebieskiej Karty. Czyli nie ma czegoś takiego, o ile zespół jest jeden, to nie ma 10 czy 100 grup roboczych. Nie, jest tyle, ile jest Kart Niebieskich. I jakby z automatu od razu do każdej grupy jest powoływany dzielnicowy z danego rejonu, zgodnie z właściwością miejsca zamieszkania. (...) Do danej sytuacji, do danej rodziny. I teraz, w zależności od tego, czy w rodzinie są dzieci i jest konieczność np. monitorowania środowiska szkolnego, to powołuje się na wniosek pedagoga szkolnego. Jeżeli gdzieś w tle jest np. choroba psychiczna, powołujemy, jest wniosek grupy roboczej, koordynatora grupy roboczej, z prośbą, z wnioskiem o powołanie specjalisty psychiatry. W zależności od tego, czy jest problem alkoholowy, powołujemy członka gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. (...) Czyli de facto taka grupa robocza może liczyć i 6 osób, specjalistów, bo taki jest problem. A jeżeli poradzi sobie pracownik socjalny i dzielnicowy, to zostaje na tym poziomie. Warto tutaj jeszcze dodać, że jeżeli jest karta sporządzona dla osoby małoletniej, czyli dla dziecka i ono jest pokrzywdzone, to wtedy, to już akurat zgodnie z naszymi przepisami, wewnętrznymi wytycznymi Komendanta Głównego, powinien w takiej grupie uczestniczyć policjant z zespołu ds. nieletnich i patologii. (...) Najczęściej jest tak, że pracownik Pomocy Społecznej idzie po otrzymaniu takiej karty w środowisko, rozpoznaje sytuację, jak to wygląda, bo w karcie nie zawsze jest wszystko jasno. Nie znamy wieku osób, ponieważ tam nie ma daty urodzenia, więc musimy wszystko... Jest taki wywiad przeprowadzony i w zależności, jak sytuacja*

wygląda w rodzinie, jaka jest potrzebna pomoc, to wtedy decydujemy się. Na pierwszej grupie często z dzielnicowym decydujemy się na to, kogo jeszcze należy powołać, żeby już kompleksowo pomóc.

Wykres 27. Częstotliwość spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego (N=165)

A13 Pytanie: Jak często spotyka się zespół interdyscyplinarny, w którym Pan(i) pracuje?

Wykres 28. Tworzenie grup roboczych przez Zespoły Interdyscyplinarne (N=165)

A14 Pytanie: Czy zespół interdyscyplinarny, w którym Pan(i) pracuje, tworzy grupy robocze?

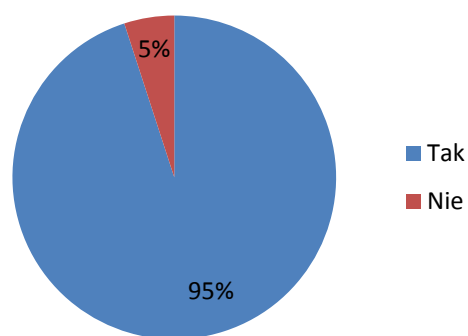

Tabela 6. Częstotliwość spotkań zespołów w zależności od powoływania grup roboczych (N=165)

	Jak często spotyka się zespół interdyscyplinarny, w którym Pan(i) pracuje?				Ogółem
	Co najmniej raz w miesiącu	Co najmniej raz na kwartał	Co najmniej raz na pół roku	Nie wiem \ trudno powiedzieć	
Zespół tworzy grupy robocze	13%	85%	1%	1%	100%
Zespół nie tworzy grup roboczych	38%	50%	0%	13%	100%

W ponad jednej trzeciej gmin zgłoszono co najmniej 20 Niebieskich Kart A. Jedynie nieco mniej bo 30% wskazało, że wpłynęło nie mniej niż 10 kart, a kolejne 27% wskazało, że było ich od 10 do 20. Niemal co dziesiąty badany nie miał wiedzy na ten temat lub możliwości sprawdzenia tej informacji.

Interesującym faktem jest nie tylko ile nowych przypadków przekazywanych jest do zespołów, ale również jak długo zespół monitoruje każdą ze spraw. Nad przebiegiem procedury dyskutowali również uczestnicy zogniskowanego wywiadu grupowego. Odczuwali pewien dyskomfort spowodowany brakiem wytycznych w tym względzie. Wskazanie „monitorować i prowadzić sprawę tak długo jak jest to potrzebne” może być rozumiane na kilka sposobów i prowadzi do kilku zagrożeń. W szczególności w okresie napływu wielu kart i natężonej pracy przy innych przypadkach może pojawić się pokusa zamknięcia spraw przedwcześnie. Ponadto braki czasowe powodować mogą brak monitoringu sprawy pomimo formalnego prowadzenia procedury niebieskiej karty. Jak twierdzą uczestnicy FGI:

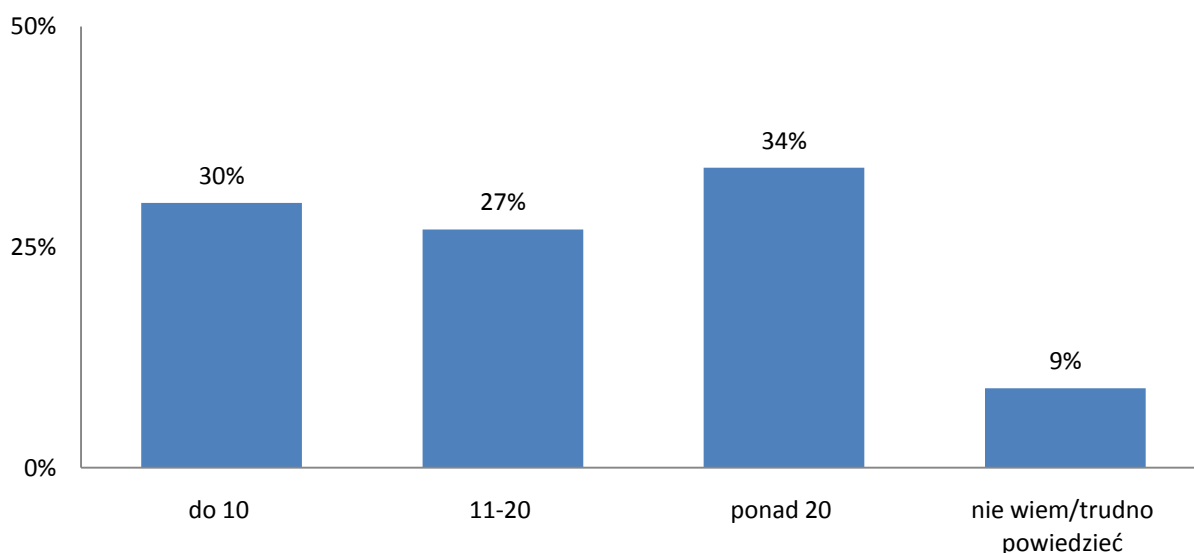
OSOBA 1 (...) dobra praktyka, którą niestety, nie zawsze się udaje utrzymać, to jest to, żeby być konsekwentnym i towarzyszącym dość długo. Bywa tak, że wydaje nam się, że rodzinie jakoś tam się już poprawiło i z racji tego, że mamy dużo spraw, dużo różnych rzeczy, trochę odpuszczamy. No i tam się wtedy zaczyna z powrotem, bo wiadomo, że oni mają stare mechanizmy i nie zmienia

się nic na stałe, jeżeli my tam nie będziemy towarzyszyć przez ileś miesięcy, gdzie już na tyle wytwarza się więź, że oni później zadzwonią, jak nas nie ma.

OSOBA 2 (...) wracamy do tego, ile ma trwać Niebieska Karta, bo to nigdzie nie jest określone. No, nie jest. Na jednym ze szkoleń prokurator (...) powiedział, że tyle, na ile będzie potrzebowała tego osoba, która dostaje tej przemocy.

Wykres 29. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” trafiająca do ZI w 2014 r. (N=165)

A15 Pytanie: Proszę, sobie przypomnieć, ile formularzy <<Niebieska Karta - A>> trafiło do Pana(i) zespołu interdyscyplinarnego w roku 2014? W razie potrzeby może się Pan(i) wspomóc odpowiednimi dokumentami.

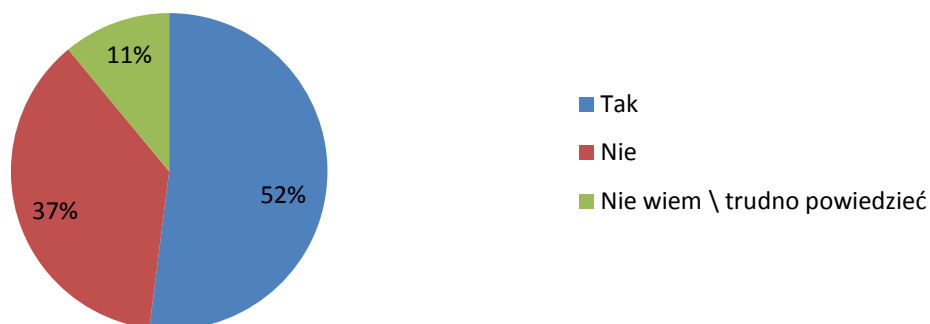

Zdaniem ponad połowy badanych problem przemocy w rodzinie jest rozwiązywany na terenie gminy w wystarczający sposób. Co dziesiąty badany ma trudności z wyrażeniem opinii na ten temat, a aż 37% badanych twierdzi, że problem jest rozwiązywany w niedostateczny sposób. W kolejnym kroku badani zostali poproszeni o wskazanie działań mogących przyczynić się do poprawy skuteczności. Dla zwiększenia efektywności rozwiązywania problemu przemocy trzy czwarte badanych wskazało na potrzebę zwiększenia dostępności terapii i specjalistycznego poradnictwa poprzez tworzenie Punktów Konsultacyjnych. Nieco mniej – 63% - wskazało na potrzebę tworzenia grup wsparcia dla osób

doznających przemocy. Taki sam odsetek badanych wskazał na potrzebę edukacji społeczności lokalnej, a 58% respondentów za zwiększającą efektywność uznało prowadzenie programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc.

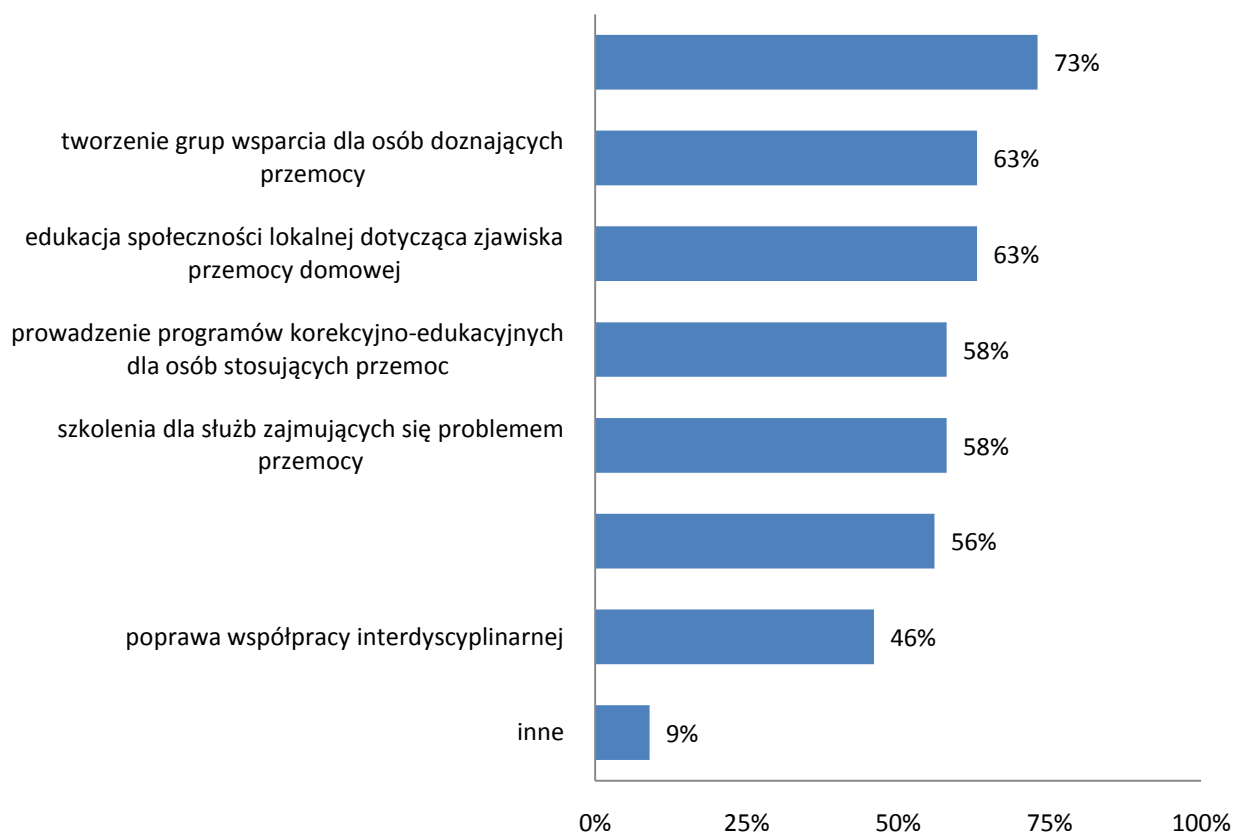
Wykres 30. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w gminie

A16 Pytanie: Czy Pana(i) zdaniem, problem przemocy w rodzinie na terenie gminy jest rozwiązywany w wystarczający sposób?

Wykres 31. Działania, zdaniem respondentów zwiększające efektywność rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie (N=80)²⁹

A17 Pytanie: Jakie działania, Pana (i) zdaniem, należy podjąć w celu zwiększenia efektywności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy?

Trudności w realizacji zadań ustawowych

W ocenie większości badanych, zadaniem Starostwa Powiatowego jest opracowanie powiatowego programu przeciwdziałania przemocy (60%). Ponadto zadania starostwa nie są klarowne dla większości badanych. Zdaniem niecałej połowy badanych powiat zapewnia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsca w ośrodkach wsparcia i interwencji kryzysowej. Zdaniem 38% respondentów udziela również specjalistycznej pomocy dzieciom w rodzinach zagrożonych przemocą, oraz tworzy i prowadzi specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy. Ponadto 41% badanych wskazało, że opracowuje i realizuje programy oddziaływań korekcyjno -

²⁹ Na pytania odpowiadały osoby, które wyraziły zdanie, że problem przemocy w rodzinie na terenie gminy jest rozwiązywany w niewystarczający sposób lub wskazały odpowiedź „nie wiem/ trudno powiedzieć”.

edukacyjnych dla osób stosujących przemoc. Zdaniem co trzeciej osoby jest również odpowiedzialny za promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych.

Tabela 7. Zadania Starostwa Powiatowego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (N=196)³⁰

A18 Pytanie: Jakie zadania realizuje, Pana \ Pani zdaniem, Starostwo Powiatowe, w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

Działanie	Ogółem	Członek ZI	Nie jest członkiem ZI
opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	60%	59%	61%
udzielenie specjalistycznej pomocy dzieciom w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie	38%	38%	39%
promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych dzieciom z rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie	32%	31%	35%
zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia	44%	41%-	61%+
zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej	48%	46%	58%
tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	38%	38%	35%
opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	41%	42%	32%

Zdaniem 91% respondentów problemem przy współpracy instytucji są ograniczenia budżetowe. Siedem na dziesięć osób uznało, że częstotliwość spotkań jest za niska z powodu trudności w pogodzeniu obowiązków wielu osób. Nieco ponad połowa badanych uznała za utrudnienie nadmierną biurokrację oraz brak instrumentów do egzekwowania powziętych decyzji. Pytani o stopień utrudnienia pracy przez poszczególne wymienione trudności, badani podkreślali kłopoty wynikające z braku możliwości wykonania superwizji, brak instrumentów do egzekwowania powziętych decyzji oraz ograniczenia budżetowe. Dla większości zespołów problemem nie jest podejmowanie decyzji zespołowo oraz komunikacja i przepływ informacji między członkami zespołu.

³⁰ Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi

+/- przy wartości procentowej oznacza różnice istotne statystycznie na poziomie 0,95

Tabela 8. Największe trudności przy współpracy międzyinstytucjonalnej ³¹

A28 Pytanie: Jakie są, Pana(i) zdaniem, największe trudności przy współpracy instytucji wspierających działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie?

Ograniczenie	Procent
Ograniczenia budżetowe	91%
Mała częstotliwość spotkań z powodu trudności pogodzenia obowiązków wielu osób	69%
Brak instrumentów do egzekwowania podjętych wspólnie decyzji, realizacji zaplanowanych działań	58%
Trudności w kompletowaniu dokumentacji, utrudnienia biurokratyczne	58%
Brak profesjonalnego przygotowania członków do prac w zespole, brak szkoleń	45%
Brak zaangażowania lub nierówne zaangażowanie członków w prace	44%
Brak możliwości skorzystania z superwizji	43%
Braki w zasobach po stronie instytucji zaangażowanych do pracy w zespole interdyscyplinarnym	42%
Brak wypracowanych sposobów, procedur i narzędzi pracy	42%
Wypalenie zawodowe przedstawicieli realizujących zadania	41%
Brak współpracy z powiatem	40%
Niewystarczająca komunikacja i przepływ informacji między wszystkimi członkami	40%
Trudności w podejmowaniu decyzji zespołowo	40%

³¹ Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi

Wykres 32. Utrudnienia w realizacji zadań ustawowych przy współpracy międzyinstytucjonalnej (N=196)³²

A28a Pytanie: W jakim stopniu utrudnia realizację zadań ustawowych?

Za zwiększające skuteczność przeciwdziałania przemocy w rodzinie niemal wszyscy badani uznali wspieranie organizacji udzielających specjalistycznego wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, oraz szkolenia osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Niemal trzy czwarte ankietowanych skłoniło się ku odpowiedzi, że organizacja konferencji i seminariów o tematyce przemocy w rodzinie, jak również wspieranie tworzenia i funkcjonowania telefonów zaufania zwiększa skuteczność przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

³² Odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi neutralnej (w średnim stopniu).

Wykres 33 .Opinia na temat skutecznych form przeciwdziałania przemocy w rodzinie n=196

A30 Pytanie: Proszę powiedzieć, w jakim stopniu można, Pana(i) zdaniem, zwiększyć skuteczność przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa lubelskiego za pomocą:

Część badanych twierdzi, że luką systemu prócz jego opieszałości jest niewystarczająca troska o losy ofiar przemocy. Brak objęcia opieką psychologiczną dzieci na miejscu zdarzenia, czy też konieczność kilkukrotnego składania zeznań przez ofiary przemocy, raz na policji, kolejny raz w prokuraturze, następnie w sądzie, to duży problem. Jak twierdzą uczestnicy zogniskowanego wywiadu grupowego:

- *Miałem kilkanaście przypadków w czasie służby, gdzie przychodziły kobiety, składały zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa przez męża, znęcania się fizycznego, moralnego, postępowanie przeprowadzone, klient przesłuchany, zarzuty przedstawione, pismo do prokuratury o sporządzenie aktu oskarżenia, idzie kobieta do prokuratora i mówi, że ona nie żąda ścigania i karania.*
- *Ale jeszcze jest tam jeden haczyk w prokuraturze. Tam jest inny haczyk. Tam jest haczyk tego typu - „czy Pani chce zeznawać? - Nie, Panie, ja już wszystko powiedziałam”. A ona myśli, że skoro ona już wszystko na policji powiedziała, to po co będzie drugi raz prokuratorowi mówiła. A prokurator uważa, że ona odwołuje. I tak się kończy. Tu jest dziura.*
- *Jest taki film amerykański „Rozdarte dusze”, bardzo stary. I na tym filmie właśnie jest pokazane, jak mąż alkoholik zaczyna znęcać się nad rodziną. Ja już chyba nie dożyję tego momentu, chociaż miałam nadzieję, że tak, że tak będzie w Polsce kiedyś, jak na tym filmie, że jest powiadomienie policji i natychmiast są wszystkie służby w domu – do dziecka 6 letniego, do dziecka 12 letniego, do dziecka 15 letniego. Są 3 osoby do dzieci, bo każde ma inne potrzeby. Do żony, która jest ofiarą. I pana natychmiast policja zabiera, wywozi i pan ma zakaz zbliżania się do momentu, do kiedy nie zrobi ze sobą porządku. I jest zabierany na leczenie odwykowe. Tam cała masa ludzi przyjeżdża i natychmiast robi porządek. I oni zostają w domu, a sprawca jest zabierany.*
- *[o sytuacji odbierania dzieci podczas interwencji] proszę sobie wyobrazić, że na taką interwencję domową jedzie patrol policji dwuosobowy, policjanci. I wiadomo, jak wygląda interwencja, można to sobie wyobrazić. Trzeba odizolować osobę sprawcy od ofiary, tu kwestia rozmowy itd., w domu malutkie dzieci, libacja*

alkoholowa, trzeba ich albo obydwójce zabrać, a co z małymi dziećmi? I to ma zrobić patrol policji. Wiadomo, że może mieć wsparcie na zasadzie, że przyjedzie drugi radiowóz, ale to też będą policjanci. To nie będzie to, czego tutaj brakuje. To powinno być kompleksowe.

- *Zobaczcie, jaką traumę przeżywają dzieci, bo przecież każda służba, która decyduje się odebrać dziecko z rodziny, nie mówię tutaj o policji konkretnie, musi ten transport zapewnić. I teraz te dzieci pakujemy do radiowozu. Wiadomo, że lepiej radiowozem niż niczym albo żeby te dzieci zostawić, to jest jasna sprawa, ale już zapewnimy im jakiś komfort. Jak dzieci reagują na policję? Różnie. A z tym zostajemy sami, ponieważ nie ma pojazdu takiego wygospodarowanego w naszej gminie, żeby to tak funkcjonowało i żebyśmy mieli w tym miejscu wszystko.*

Kłopotem dla wielu członków zespołów interdyscyplinarnych jest brak akceptacji wyjścia pracownika na spotkania związane z pełnieniem obowiązków w grupie roboczej czy zespole. Obowiązki pełnione w ramach ZI często są wykonywane dodatkowo, poza godzinami pracy. Ponadto wskazywano na braki finansowe, zwłaszcza dotyczące członków organizacji pozarządowych.

- *Niektórzy członkowie zespołu interdyscyplinarnego mają problem z tym, żeby przyjść i uczestniczyć w posiedzeniach. Chodziłoby tutaj jeszcze o taką kwestię, żeby nie było trudności ze strony instytucji...*
- *Więcej zaangażowania.... czyli dyrektorów tych instytucji czy też samych ustawodawców. Jeżeli tak to skonstruowali, tak to urządzili, to niech teraz dadzą narzędzia, czyli możliwość ludziom, żeby pracować. Niech będzie to pozwolenie szefa jakiejś tam placówki, żeby ta osoba, która jest członkiem zespołu interdyscyplinarnego była oddelegowana. Nie ukrywajmy tego, to jest w ramach naszych wykonywanych obowiązków służbowych, czyli nikt nas nie zwalnia z naszej pracy, czyli dodatkowo musimy się jeszcze spotykać*
- *Organizacje pozarządowe przychodząc na takie spotkania, my nie mamy środków finansowych, nikt nam nie płaci za to, więc nie ma chętnych do uczestniczenia w takich zespołach.*

Organizacje pozarządowe wskazywały również na biurokratyczne problemy związane z rejestracją i prowadzeniem organizacji.

Ja mogę coś powiedzieć, jeżeli chodzi o rejestrację itd. KRS, do sądu złożyliśmy może 500 czy 600 kartek, bo statuty, wszystko jest w 3-4 egzemplarzach, każda kartka musi być... Gdzieś nie było kropki, oni to odsyłali, od razu dzwonili, że mamy to poprawić, nas nie było w Lublinie, bo kolega był na Ukrainie, ja byłem w pracy, a oni mówią, że 3 dni, bo inaczej to 10 tysięcy kary. I dostaliśmy telefon z sądu, więc my szybko gdzieś po pracy, po nocy, każdą kropkę sprawdzaliśmy, znowu im odsyłamy oczywiście z pismem, żeby oni to sprawdzili, bo to nie można sobie tak po prostu dać, na wszystko musi być pismo, wszystko musi mieć podpis prezesa.

Skuteczność oddziaływań interwencyjnych

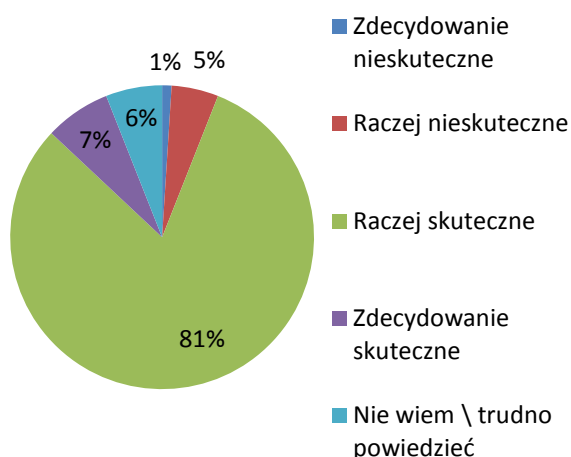
Badani oceniając skuteczność działania własnego zespołu interdyscyplinarnego częściej byli skłonni uważać, że udaje się pomóc ofiarom przemocy niż jej sprawcom. Za raczej skuteczne uznało swoje działania 81% respondentów, mówiąc o ofiarach przemocy i 61% badanych, mówiąc o jej sprawcach. Ponadto co czwarty badany uznał swoje działania wobec osób stosujących przemoc jako raczej nieskuteczne, a 2 % jako zdecydowanie nieskuteczne.

Przedstawiciele różnych instytucji i organizacji w odmienny sposób oceniają skuteczność środków służących resocjalizacji osób stosujących przemoc w rodzinie. Ogólnie najwyższą skuteczność, zdaniem respondentów, odnosi powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego oraz opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, odpowiedzi te zyskały odpowiednio 70% i 69% p.p. Wysoką skuteczność zdaniem badanych ma również powstrzymanie się od kontaktowania z pokrzywdzonym oraz poddanie się leczeniu w szczególności odwykowemu, rehabilitacyjnemu lub oddziaływaniom terapeutycznym. Warto przy tym zauważyć, że przedstawiciele zespołów interdyscyplinarnych, istotnie częściej niż przedstawiciele pozostałych instytucji, wskazują na skuteczność powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania środków odurzających. Przedstawiciele organizacji

pozarządowych uznają za skuteczne opuszczanie przez sprawcę przemocy lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

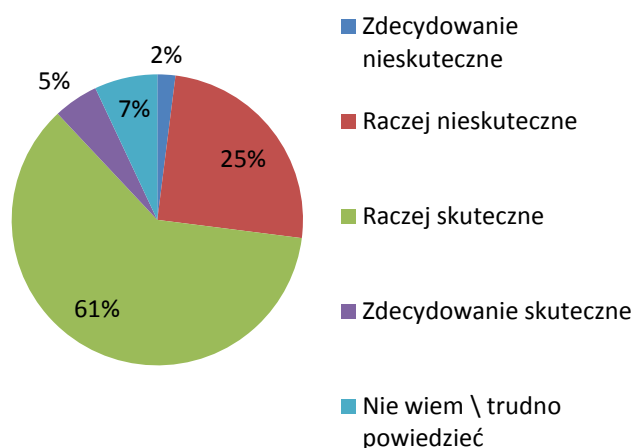
Wykres 34. Ocena działań zespołów interdyscyplinarnych podejmowanych wobec ofiar przemocy (n=165)

A31 Pytanie Proszę powiedzieć, jak ocenia Pan(i) podejmowane przez swój zespół interdyscyplinarny działania pomocowe dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie?

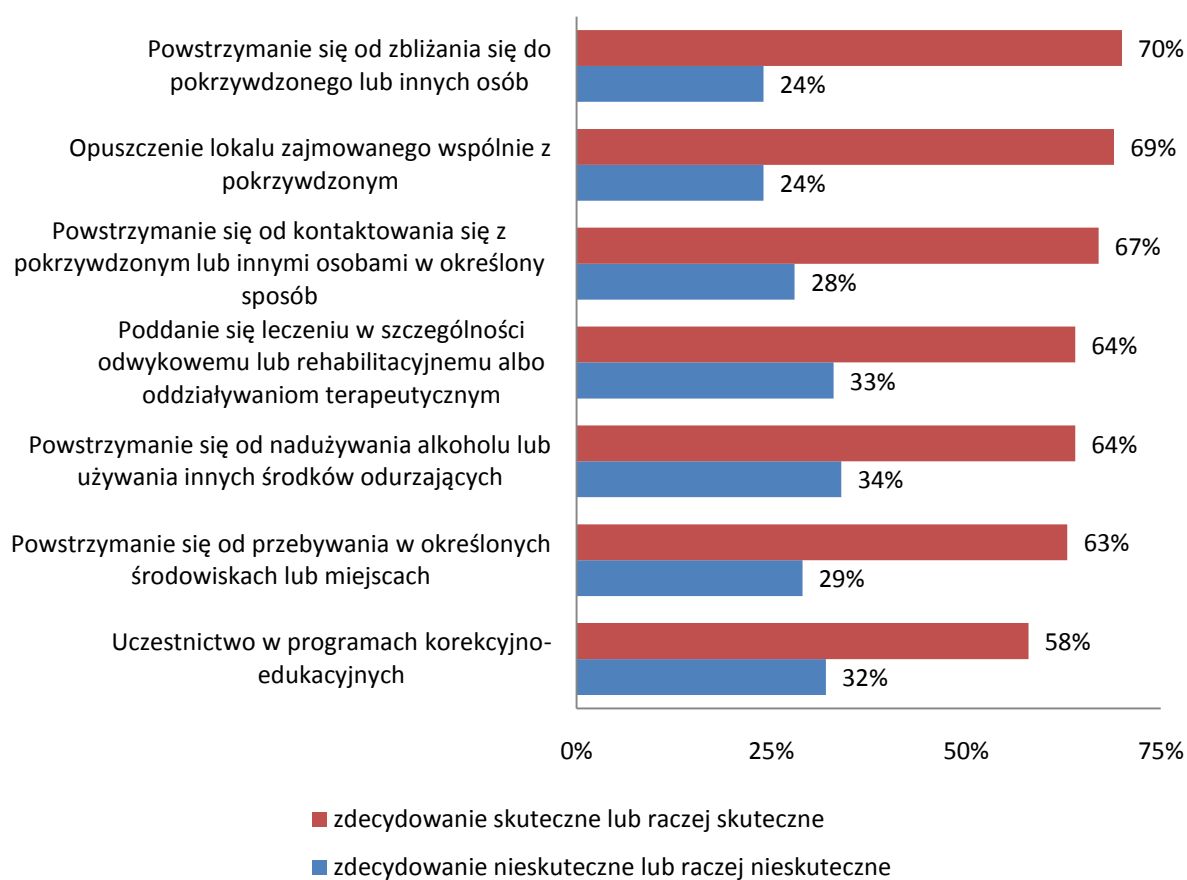

Wykres 35. Ocena działań zespołów interdyscyplinarnych podejmowanych wobec sprawców przemocy (N=196)

A32 Pytanie: Proszę powiedzieć, jak ocenia Pan(i) podejmowane przez swój zespół interdyscyplinarny działania w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie?

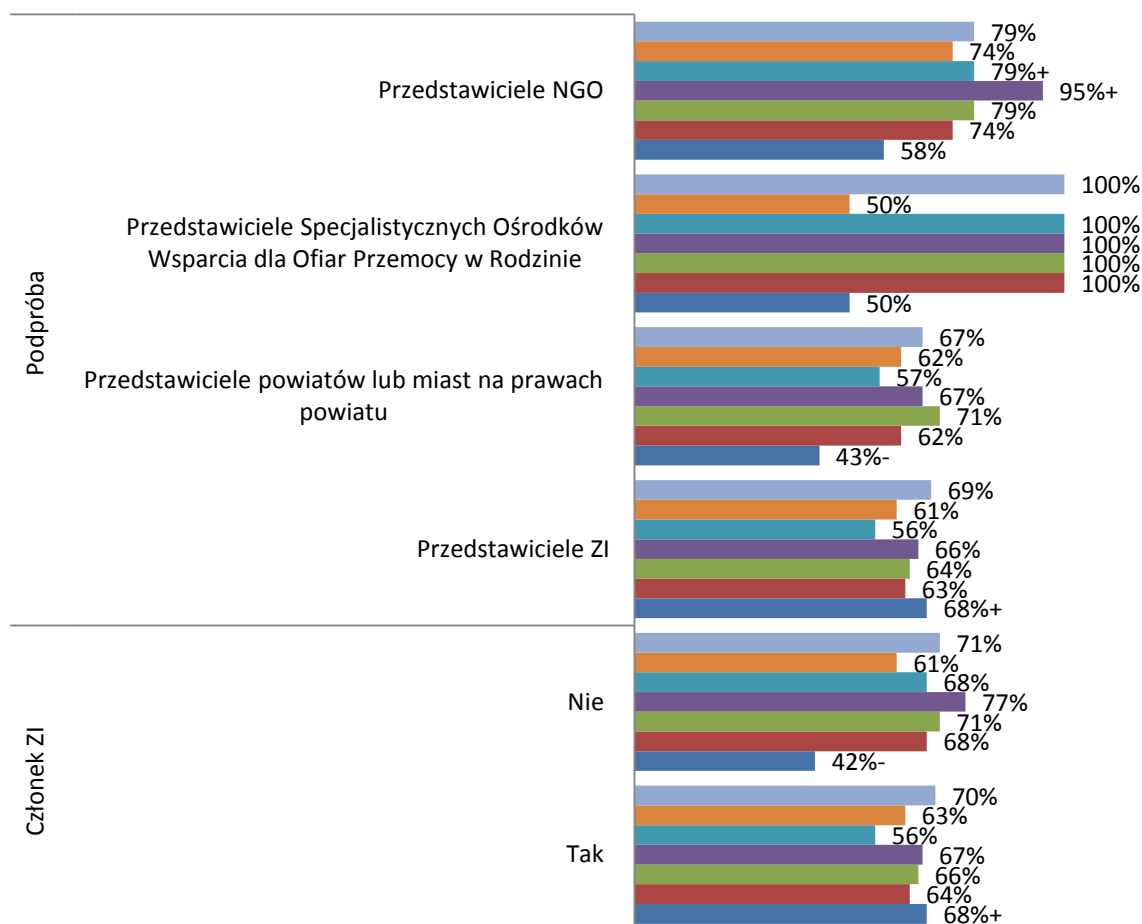
Wykres 36. Ocena skuteczności stosowanych środków służących resocjalizacji osób stosujących przemoc w rodzinie ³³ (N=165)

³³ Procenty oznaczone +/- oznaczają wartości oznaczają istotnie statystycznie na poziomie ufności 0,95 różnice

Wykres 37. Ocena skuteczności stosowanych środków służących resocjalizacji osób stosujących przemoc w rodzinie w zależności od instytucji³⁴ (N=165)

A36Pytanie: Jak ocenia Pan(i) skuteczność stosowanych środków służących resocjalizacji osób stosujących przemoc w rodzinie?

- Powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób
- Powstrzymanie się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach
- Uczestnictwo w programach korekcyjno-edukacyjnych
- Opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym
- Powstrzymanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób
- Poddanie się leczeniu w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu albo oddziaływaniom terapeutycznym
- Powstrzymanie się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających

³⁴ Procenty oznaczone +/- oznaczają wartości oznaczają istotnie statystycznie na poziomie ufności 0,95 różnice

Korzyści i trudności współpracy międzyinstytucjonalnej

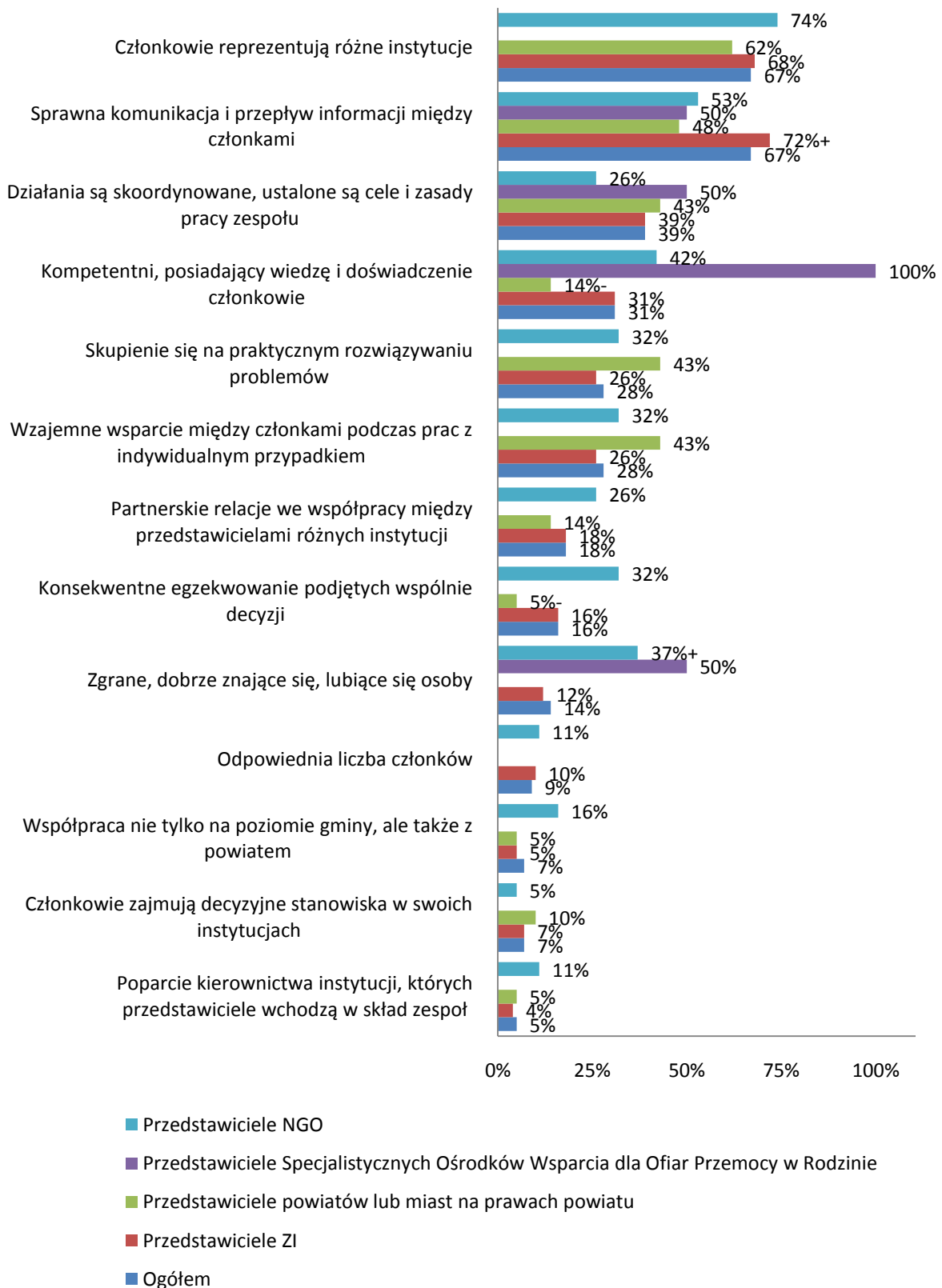
Za najsilniejszą stronę zespołów interdyscyplinarnych badani uznali różnorodność osób wchodzących w ich skład oraz sprawny przepływ informacji pomiędzy ich członkami, wskazało tak 67% badanych. Koordynacje działań i uporządkowanie funkcjonowania uznało za atut 39% badanych. Najmniejszy odsetek badanych, jedynie co dwudziesty, wskazał, że mocną stroną jest poparcie ze strony kierownictwa instytucji, których przedstawiciele wchodzi w skład zespołu.

Ponad osiemdziesiąt procent respondentów uznało, że korzyścią współpracy międzyinstytucjonalnej jest kompleksowe udzielanie pomocy. Niewiele mniej (70%) uznało za korzystne wzajemnie uczenie się, dzielenie wiedzą i doświadczeniem. Według 64% badanych jest lepsza koordynacja działań służb i instytucji, a 61% mówi o zwiększeniu skuteczności działań pomocowych dla ofiar przemocy. Stopień, w jakim ułatwiają one realizację zadań ustawowych jest jednak różny. Respondenci za ułatwiające pracę w bardzo dużym lub dużym stopniu uznali przede wszystkim tworzenie i rozbudowę branżowych sieci społecznych objawiające się wzajemnym uczeniem się i dzieleniem doświadczeniem, oraz poznanie się i nawiązywanie kontaktów, a także szybki przepływ informacji pomiędzy przedstawicielami różnych instytucji, czego konsekwencją jest kompleksowe udzielenie pomocy rodzinie dotkniętej przemocą.

Za słabe strony zespołów co czwarty badany uznał fakt, że członkowie nie zajmują decyzyjnych stanowisk w swoich instytucjach, przez co nie posiadają instrumentów wykonawczych. Co piąty badany wskazał, że w zespołach brakuje przedstawicieli niektórych instytucji. Na niewystraczające kompetencje, wiedzę i doświadczenie wskazało 15% badanych, niewiele mniej – 13% - uznało niekonsekwencje w działaniu, jako jedną z najsłabszych stron działania zespołów współpracy międzyinstytucjonalnej.

Wykres 38. Mocne strony Zespołów Interdyscyplinarnych (N=196)

A26 Pytanie: Jakie są najmocniejsze strony zespołów współpracy międzyinstytucjonalnej wspierających działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie?

Wykres 39. Słabe strony Zespołów Interdyscyplinarnych (N=196)

A27 Pytanie: Jakie są najsłabsze strony zespołów współpracy międzyinstytucjonalnej wspierających działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie?

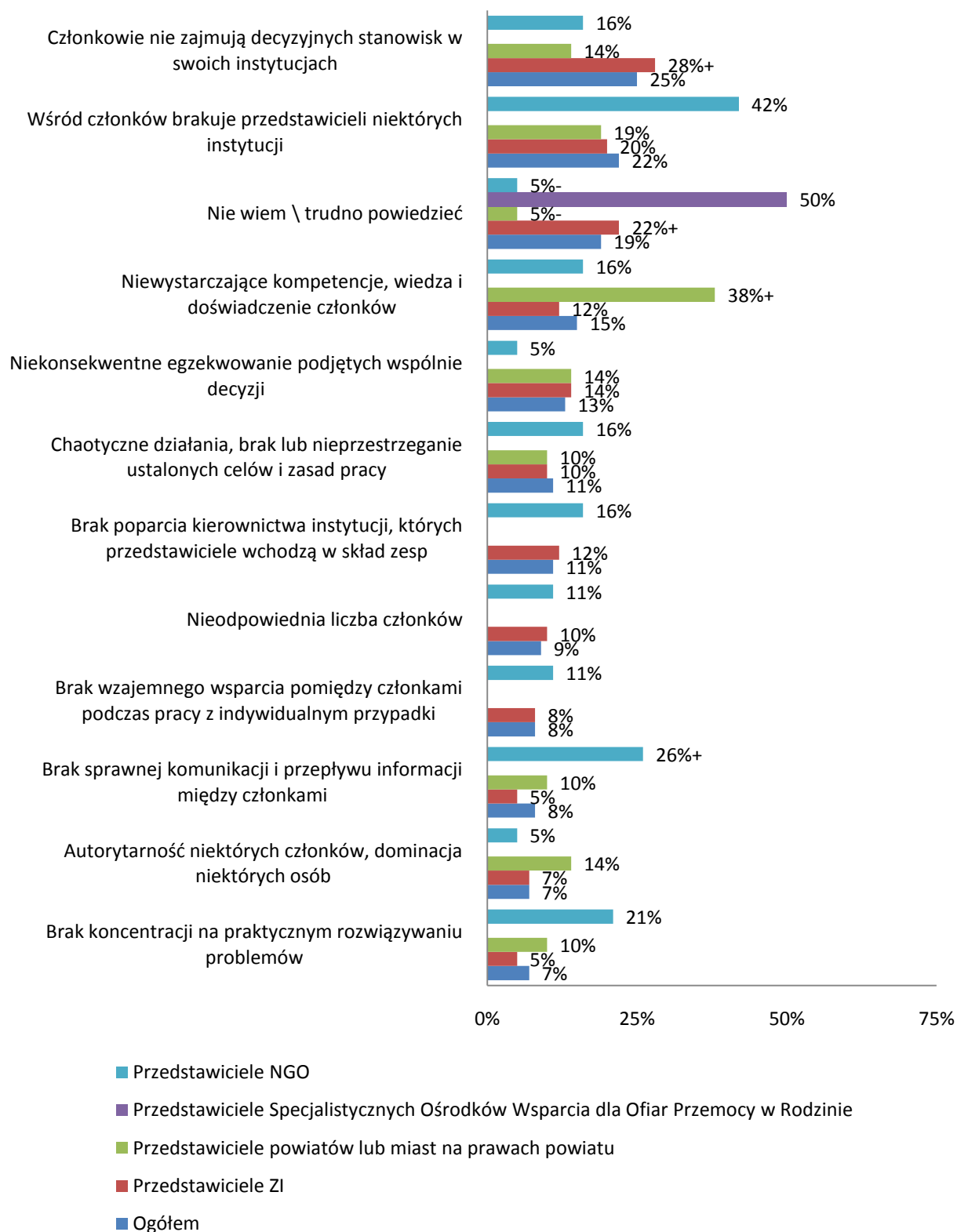

Tabela 9. Największe korzyści przy współpracy międzyinstytucjonalnej³⁵

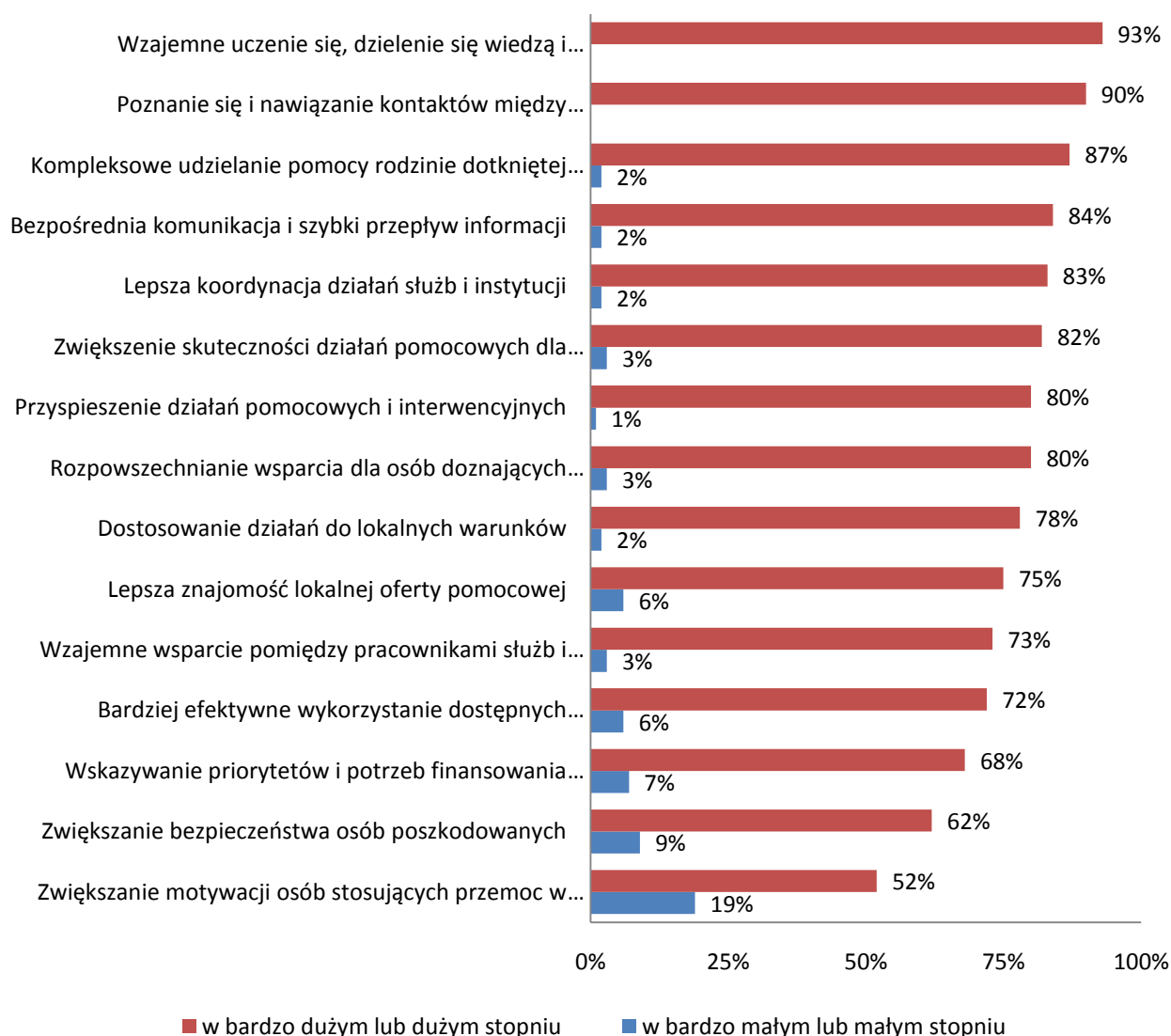
A29 Pytanie: Jakie są, Pana(i) zdaniem, największe korzyści ze współpracy instytucji wspierających działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie?

Korzyści	Procent
Kompleksowe udzielanie pomocy rodzinie dotkniętej przemocą	81%
Wzajemne uczenie się, dzielenie się wiedzą i doświadczeniami	70%
Lepsza koordynacja działań służb i instytucji	64%
Zwiększenie skuteczności działań pomocowych dla ofiar przemocy	61%
Wzajemne wsparcie pomiędzy pracownikami służb i instytucji	61%
Bezpośrednia komunikacja i szybki przepływ informacji	57%
Przyspieszenie działań pomocowych i interwencyjnych	57%
Dostosowanie działań do lokalnych warunków	56%
Zwiększanie motywacji osób stosujących przemoc w rodzinie do zmiany swoich zachowań	53%
Rozpowszechnianie wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie	52%
Bardziej efektywne wykorzystanie dostępnych możliwości oraz lokalnych zasobów	52%
Zwiększenie bezpieczeństwa osób poszkodowanych	51%
Poznanie się i nawiązanie kontaktów między przedstawicielami instytucji pomocowych	48%
Lepsza znajomość lokalnej oferty pomocowej	45%
Wskazywanie priorytetów i potrzeb finansowania działań	39%

³⁵ Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi

Wykres 40. Co ułatwia realizację zadań ustawowych³⁶

A29 Pytanie: Proszę powiedzieć, w jakim stopniu ułatwia realizację zadań ustawowych?

Osoby biorące udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym, wskazały, na wiele miękkich, trudno uchwytnych korzyści z istnienia współpracy międzyinstytucjonalnej.

MODERATOR: (...) jakie są korzyści z takiej współpracy?

- *Dobry przepływ informacji, można się tym zająć, wspomóc informacjami, których ja np. bym nie uzyskał, bo nikt mi nie chce nic powiedzieć, nawet sąsiedzi, nawet ofiary przemocy w domu.*
- *Nawet ofiara przemocy jednej osobie powie coś innego, drugiej coś innego.*

³⁶Odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi neutralnej (w średnim stopniu).

Jak widzi mnie w mundurze to „aj, nic się nie tego, oj, to było dawno”. I ja mam związane ręce wtedy. Jak dostanę informację, bo inaczej kobieta z kobietą rozmawia, a inaczej z mężczyzną.

- (...) My się po prostu znamy, znamy się po imieniu, po nazwisku, wiemy, z kim rozmawiamy. Czyli tutaj kwestia, o której mówiliśmy na początku, że jest biurokracja, bo jest dużo papierów itd., czasami można bardzo szybko uzyskać informacje i udzielić natychmiastowej niekiedy pomocy, po prostu na zasadzie wykonania telefonu czy jakiegoś spotkania na szybko. Tego nie było.

- [do przedstawicielki opieki zdrowotnej] Pani jako jedyna ma możliwość widzieć człowieka bez ubrania, czy ewentualnie jakieś siniaki ukrywa.

- [przedstawicielka opieki zdrowotnej] Ja mogę nawet gdzieś coś zagrać „ojoj, Pani mi kawałeczek tu jeszcze odsłoni” jak mi się coś pojawia i „bo muszę coś tam”.

Uczestnicy FGI odnotowali również różnice w szybkości reakcji od momentu zgłoszenia, do faktycznego działania w stosunku do rzeczywistości, w okresie przed i po wdrożeniu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy. *To wychodzi bardzo często na posiedzeniu zespołu interdyscyplinarnego, jak np. przychodzi ktoś z konkretną sprawą, że jest taki przypadek, że trzeba go omówić na forum, bo stoi znak zapytania, co dalej, nie można ruszyć z pomocą, bo w zespole interdyscyplinarnym jest i Pani prokurator, tak jak np. w naszym przypadku, jest kurator... Nie w każdej grupie będzie kurator. I tutaj już jest jakaś szybka pomoc, czy jakiś telefon, zebranie jakiś informacji na szybko i już. Ty się udasz tutaj, albo powołacie grupę. Tak jest, tak to wygląda. Tego wcześniej nie było, bo ja się wcześniej zajmowałam tą działką i widać różnicę. Ja nie znałam ludzi, bo i skąd miałam ich znać? Na zasadzie takiej, że musiałam to wypracowywać latami na pewno, żeby poznać pewne osoby, pracowników itd.*

Tworzenie i funkcjonowanie zespołów wpływa korzystnie na zmniejszenie obciążenia psychicznego i minimalizuje ryzyko wypalenia zawodowego. Pozytywnie oddziałuje również na optymalizację planu pracy z rodziną. Jak twierdzą uczestnicy FGI: *Są też takie przypadki rodzin, gdzie my poszczególnie, ale oddzielnie, niewiele możemy zrobić. Możemy to zrobić wspólnie. A tak mamy wycinek informacji tylko.*

- *Zawsze pojawia się pytanie, czy to jest naprawdę, czy to mi się tylko wydaje. I tak, to jestem sama w tym wszystkim (...)*
- *Tak, jest to też mniejsze obciążenie psychiczne, bo ileś osób wtedy bierze już w tym udział, to się rozkłada.*
- *Oczywiście, to się rozkłada. I co ileś głów, to nie jedna, bo czasami... Ja pamiętam takie przypadki, gdzie my siedzieliśmy po kilka razy nad jedną rodziną i nie mieliśmy pomysłu na to co zrobić, jak im pomóc.*

Ocena kampanii społecznych

Założeniem prowadzonego badania nie była ocena skuteczności kampanii, ale przede wszystkim ich rozpoznawalności oraz wpływ na rozpowszechnianie się pożądanых postaw społecznych w środowisku lokalnym.

Czterech na pięciu badanych wskazało, że zna kampanię „Kocham. Nie biję”, ponad połowa wymieniła także hasło „Kocham. Nie daję klapsów”. Jeden na dziesięciu badanych nie kojarzył żadnej kampanii społecznej.

Wszystkie zaproponowane respondentom kampanie, przy znajomości wspomaganej uzyskały podobny wskaźnik zauważalności, z lekką przewagą kampanii „Nie bij mnie. Kochaj mnie”, która uzyskała 78% odpowiedzi zdecydowanie lub raczej zauważalna. Kampania z najniższą zauważalnością „Zobacz – Usłysz – Powiedz”, uzyskała wynik mniejszy jedynie o 8 punktów procentowych. Równoważnie respondenci ocenili również wpływ poszczególnych kampanii na zmianę postaw wobec przemocy domowej, choć w tym wypadku około jednej trzeciej badanych deklarowało, że kampanie zdecydowanie lub raczej nie wpłynęły na zmianę postaw. Zdaniem respondentów, kampanie mają najmniejszy wpływ na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy. Wśród ankietowanych dominują opinie o zdecydowanym braku wpływu lub znikomym wpływie na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy.

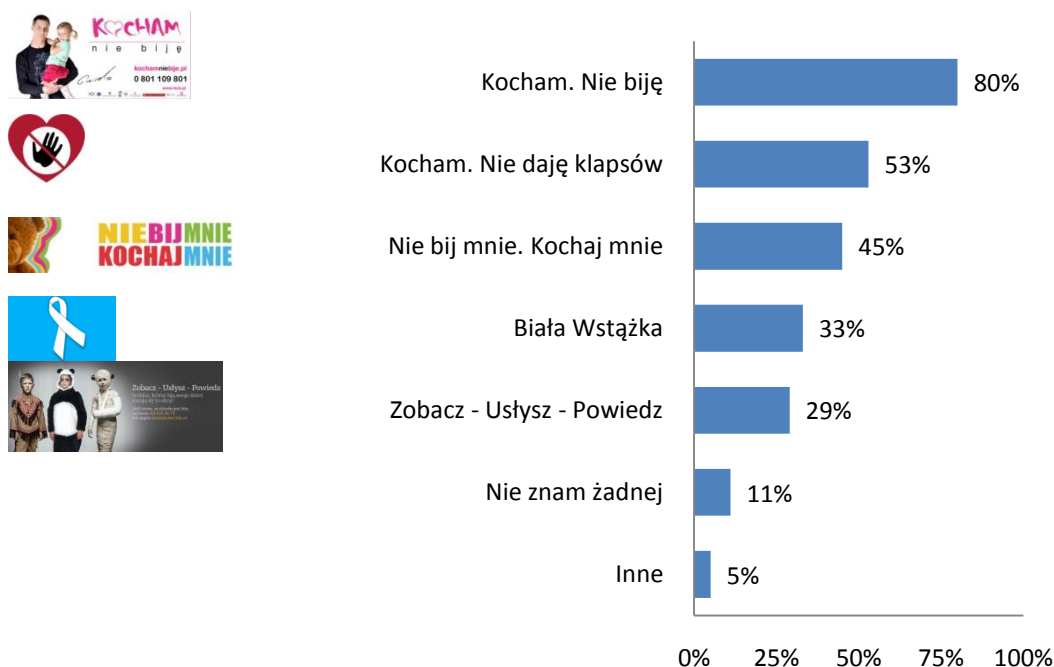
Uczestnicy badania jakościowego w dłuższej perspektywie dostrzegają pozytywne skutki oddziaływania kampanii społecznych, choć pojawiają się również

głosy, że kampanie z drastycznymi obrazami bardziej mogą uderzać w emocje ofiar niż sprawców przemocy:

- *Profilaktyka w każdej placówce w tej chwili terapeutycznej, oświatowej czy innej, po prostu idzie z automatu. Tylko to nie są działania, które można jakoś zmierzyć łatwo i szybko.*
- *Ja pracuję w szkole 10 lat i ja na poziomie tych 10 lat widzę różnicę, że to jest w społeczeństwie powoli z racji kampanii właśnie, różnych działań, zmienia się trochę spojrzenie, natomiast myślę, że to nie zmieni sytuacji środowisk, które są bardzo zagrożone.*
- *Zawierają z reguły jakiś filmik dotyczący przemocy, informacje, gdzie się można udać, numer telefonu, pod który można zadzwonić.*
- *Kampanie uderzają w emocje, tylko ja nie wiem, czy one nie uderzają bardziej w emocje ofiar.*

Wykres 41. Znajomość kampanii społecznych (N=196)^{37, 38}

A33 Pytanie: Proszę powiedzieć, jakie zna Pan(i) kampanie społeczne, mające na celu przeciwdziałanie przemocy domowej?

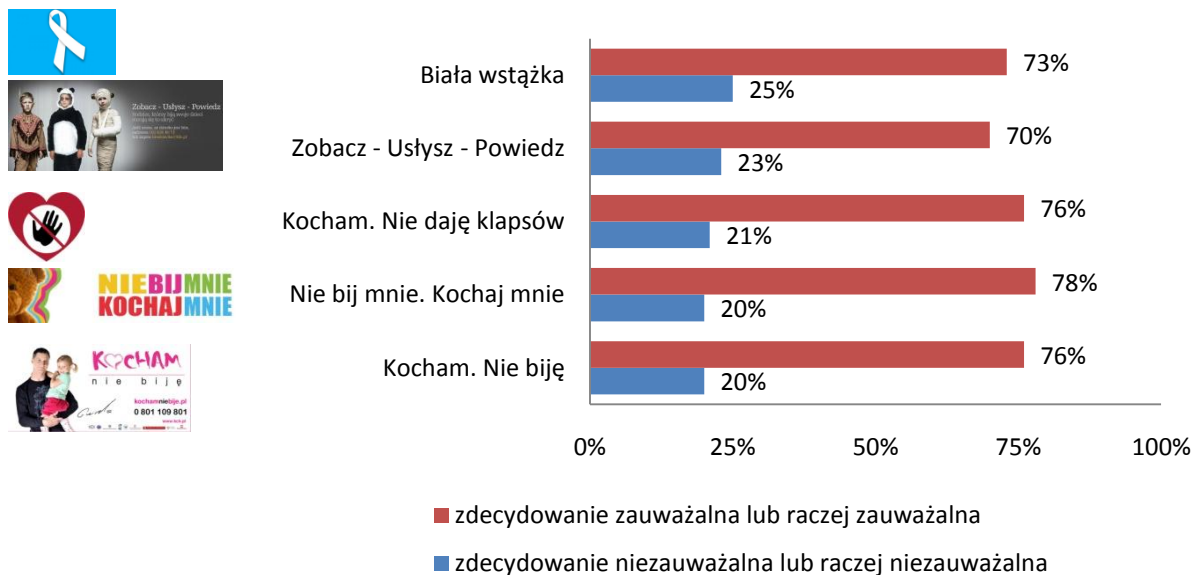

³⁷ Możliwość wskazania więcej niż jeden odpowiedzi. Procenty nie sumują się do 100.

³⁸ Znajomość spontaniczna

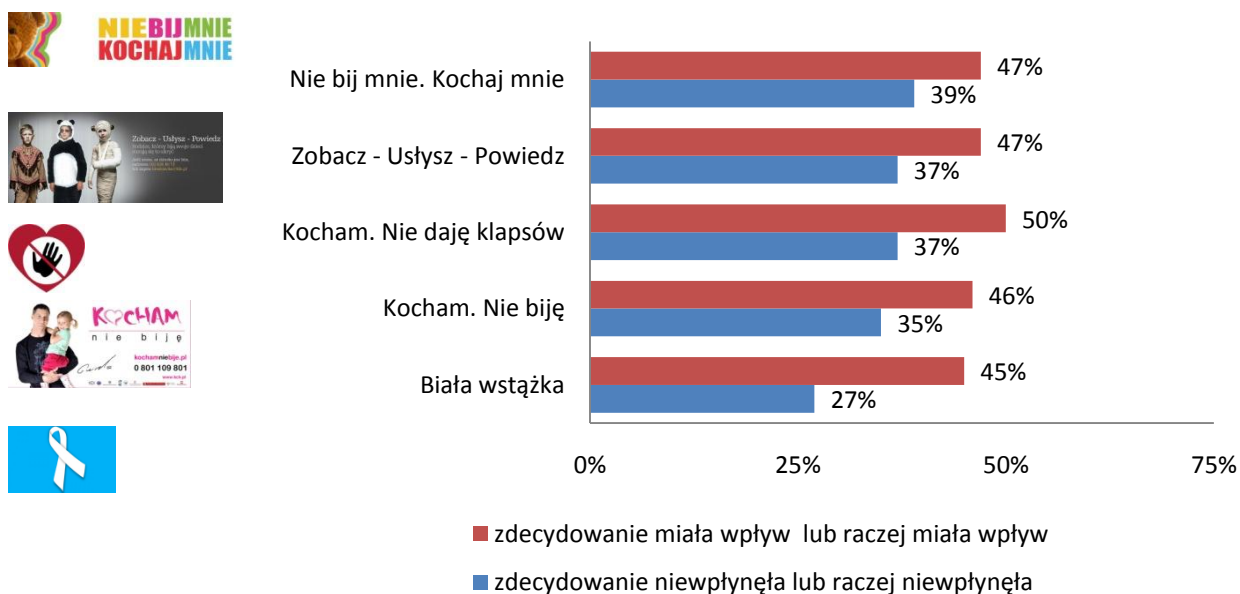
Wykres 42. Zauważalność kampanii

A35A Pytanie: Proszę powiedzieć, w jakim stopniu, Pana(i) zdaniem kampania była zauważalna

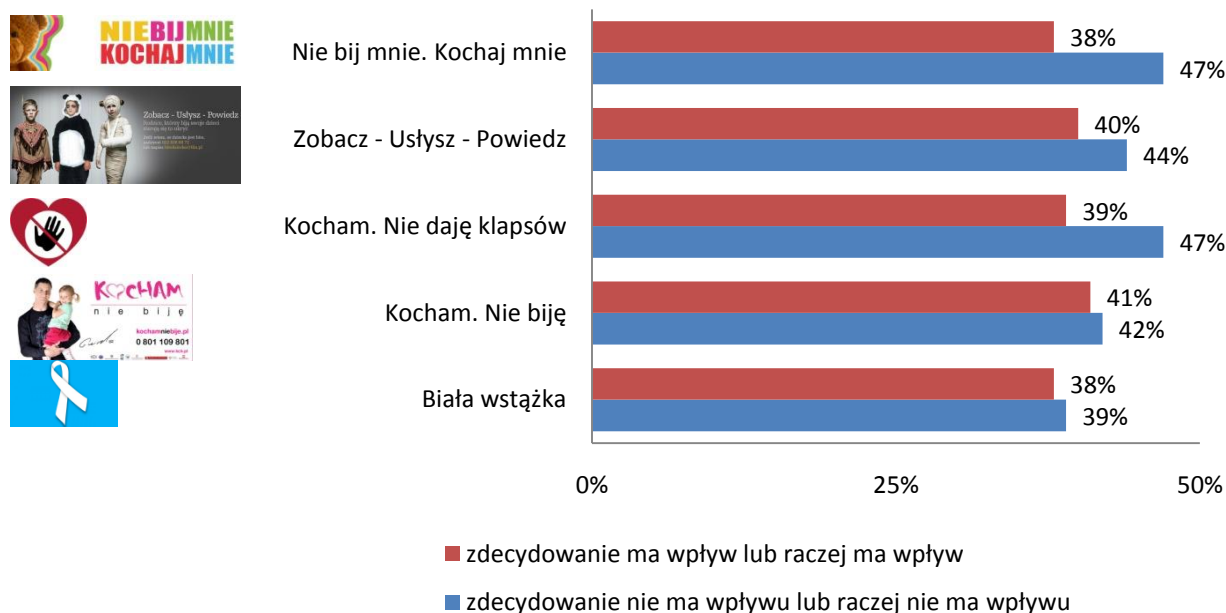
Wykres 43. Ocena wpływu kampanii na zmianę postaw wobec przemocy domowej

A35B Pytanie: Proszę powiedzieć, w jakim stopniu, Pana(i) zdaniem kampania wpłynęła na zmianę postaw wobec przemocy domowej

Wykres 44. Ocena wpływu kampanii na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy

A35C Pytanie: Proszę powiedzieć, w jakim stopniu, Pana(i) zdaniem kampania wpłynęła na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy

Postawy społeczne korzystanie i niekorzystanie wpływające na skuteczność oddziaływań pomocowych

Jako postawy negatywnie wpływające na skuteczne zapobieganie przemocy domowej, badani przede wszystkim wskazywali na bierne przyglądanie się, czy też przysłuchiwanie się aktom przemocy: strach i milczenie, brak reakcji, bierna zgoda na przemoc. Podkreślano również konieczność wyczulenia nauczycieli na zachowania dzieci, ponieważ to oni mają możliwość zauważania zmian nastrojów dzieci z dnia na dzień. Niestabilność emocjonalna to jeden z objawów problemów w domu. Uczestnicy badania jakościowego mówili o tym w ten sposób:

- *Po prostu znieczulica.*
- *Milczenie.*
- *Nie wtrącanie się.*
- *Ludzie nie chcą się angażować w sprawy rodziny. Mówią, że łóżko ich pogodzi, a my się będziemy wtrącać.*

- *No właśnie, my się wtrącimy, a później ja będę wrogiem numer 1, a oni ze sobą będą. Jak ja wtedy będę funkcjonować, jak ja będę mieszkać?*
- *Tak. I strach, że agresja tej osoby się przeniesie na tego sąsiada.*
- *W kwestii gwałtów, uważam, że bardzo dużą rolę powinni nauczyciele odgrywać, zwracać uwagę na postawy dzieci, na ich zachowanie. Dzieciak jednego dnia jest taki, drugiego dnia przychodzi rozdrażniony, kolejnego dnia jest to samo, czyli jest jakiś sygnał, że coś się dzieje z tym dzieckiem.*

Jako pozytywne postawy badani wskazywali wzrastające wyczulenie na akty przemocy domowej. Postawy aktywne, czy to poprzez promowanie prawidłowych postaw, edukowanie, wzrost świadomości czy poprzez bezpośrednią reakcję na dostrzegane akty przemocy. Zdaniem badanych pozytywnie przyczynia się rozpowszechnienie Internetu, który daje anonimowość nie tylko sprawcom przemocy ale również pozwala na nią reagować i zgłaszać je odpowiednim instytucjom. Zdaniem uczestników zogniskowanego wywiadu grupowego:

- *Coraz więcej ludzi zgłasza.*
- *Anonimowe zgłoszenia.*
- *Nie znam statystyk, ale myślę, że jest coraz więcej zgłoszeń.*
- *Albo ludzie przez ludzi, że np. dzwoni do mnie ktoś „wie pani, bo pani tam pomogła sąsiadce czy komuś, to ja chcę przyjść do pani, bo mam taki problem”. W ten sposób.*
- *Internet też [pomaga]. Nie oszukujmy się. Ja odbieram telefon i miałam wrażenie, że pani, która zadzwoniła, znała mnie. Mówię „przepraszam bardzo, skąd ma pani informację o mnie?”, bo od razu o przemocy też zaczęła mówić, a ja nie wiedziałam, kto, skąd, a ona mówi, że z Internetu, po prostu z Internetu.*

Przykłady nowatorskich rozwiązań i dobrych praktyk

W badaniu jakościowym oraz na etapie prowadzenia desk research odnotowano kilka przykładów nowatorskich, pilotażowych rozwiązań. Jedno z nich dotyczyło pomocy osobom korzystającym ze świadczeń pieniężnych. Jak

wynika z obserwacji członków zespołów osoby doznające przemocy, obawiając się o utratę dofinansowania, nie są szczerze i otwarte w kontaktach z pracownikiem MOPS. Jedna z gmin pracuje nad nowym modelem pracy w gospodarstwach domowych korzystających ze wsparcia finansowego gminy. Jak twierdzą uczestnicy FGI:

Kiedy [doznający przemocy] finansowo jest zależny od tej osoby, ta osoba szczerze się nie wypowie, nie odkryje się, bo wie, że w którymś momencie ta pomoc finansowa może być jej odebrana. Więc wydaje mi się, że bardzo racjonalnym podejściem byłoby stworzenie osoby pierwszego kontaktu, czyli idzie jedna osoba, przeprowadza wywiad. Osoba, która jest niezależna od nikogo. I wtedy dopiero przygotować tą osobę po 2-3 spotkaniach, czy wyrazi zgodę przed zespołem się otworzyć bądź będzie się chciała spotkać z każdym z fachowców oddzielnie (...)

[osoba] nie związana z żadną instytucją, szczególnie taką, gdzie ta osoba jest finansowana, otrzymuje jakieś wsparcie finansowe. Ja jestem z organizacji pozarządowej, więc do mnie jak przychodzą, to mi mówią wszystko, bo po pierwsze – zaufanie, po drugie – ja nie jestem urzędnikiem i gwarantuję im poufność informacji. Dodatkowo kieruję do jakiegoś fachowca, gdzie wg mnie ta osoba jest jej w stanie pomóc i też wie, że kolejne osoby nie będą znały jej problemu albo będą go znały wycinkowo, czyli jeżeli to jest prawnik, to prawnik będzie wiedział, o co chodzi, a pozostała reszta już nie musi.

Innym nowatorskim rozwiązaniem był pilotażowy programy współpracy policji i PCPR z Lublina: *w tej chwili, jeżeli chodzi o Komendę Miejską Policji w Lublinie, to przystąpiliśmy do takiego współdziałania z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie. I w ramach takiego programu dotyczącego przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w rodzinach zagrożonych, tam gdzie dzieci są zagrożone przemocą w rodzinie, są takie wyjazdowe, dosłownie, organizowane wyjazdy. I w tych wyjazdach uczestniczymy my, jako pracownicy zespołu ds. nieletnich, jedzie pani dyrektor PCPR, ktoś ze starostwa, kurator albo ktoś z poradni pedagogicznej, psychologicznej. I my o tym mówimy, my o tym rozmawiamy. Oczywiście treści są dostosowane do dzieci. Klasy 1-3, tam bardziej przemoc*

i agresja, są klasy starsze i dla rodziców. To się robi, to się dzieje, tylko tak jak rozmawialiśmy ostatnio – tu nie ma od razu efektów. Nie ma, bo to nie jest zatrzymanie sprawcy, od razu postawienie zarzutów, doprowadzenie i jakieś wyniki. Nie. To są kwestie długofalowe.

Gmina Modliborzyce ³⁹ w ramach dobrych praktyk z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowała dwa projekty:

1. W ramach programu „Ośrodek Pomocy Twoim Partnerem” zrealizowano podprogram „Program Aktywności Lokalnej Mieszkańców Gminy Modliborzyce w zakresie aktywizowania lokalnej społeczności ze szczególnym uwzględnieniem środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym”. Głównym celem programu była poprawa jakości życia 11 kobiet aktywnych zawodowo, doświadczających bezpośrednio lub pośrednio przemocy lub/i współzależnionych alkoholowo i w związku z tym borykających się z problemami małżeńskimi/rodzinnymi, będących mieszkańcami Gminy Modliborzyce oraz ich rodzin/najbliższego otoczenia. Wspólny wyjazd do Nałęczowa poświęcony budowaniu relacji rodzinnych zapoczątkował powstanie grupy wsparcia, dzięki której osoby doświadczające przemocy zyskały wzajemną pomoc oraz mogły wymienić doświadczenia życiowe. Po zakończeniu zaplanowanych działań grupa wyrażała chęć kontynuacji wspólnych spotkań⁴⁰

2. „Milczenie nie zawsze jest złotem”. Głównym celem projektu było podjęcie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Projekt skierowano do osób, które bezpośrednio lub pośrednio miały kontakt z przemocą oraz liderów społecznych i społeczności Gminy Modliborzyce. Odbiorcami projektu były osoby w wieku 18-80 lat a także ich małoletnie dzieci. W ramach projektu utworzony został „Bezpieczny kącik dla malucha”, gdzie dzieci pod opieką wolontariuszy mogły spędzać czas, podczas gdy ich rodzice korzystali z konsultacji w Punkcie Poradnictwa Specjalistycznego, zajęć czy spotkań członków grupy wsparcia. W ramach działań wyłonili się Liderzy

³⁹ SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE Od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2013 r., Warszawa, wrzesień 2014 r.

⁴⁰ SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE Od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2013 r., warszawa, wrzesień 2014 r.

społeczni spośród sołtysów i radnych gminy wspierający działania środowiskowe, z którymi nawiązano współpracę.⁴¹

Uczestnicy zogniskowanego wywiadu wskazywali także kilka pozytywnych zagranicznych pomysłów wdrażanych na grunt lokalny lub na razie pozostających w jedynie w sferze pomysłów. Np.:

1. *Amerykańskie programy pracy ze sprawcami przemocy. Duluth, jeden z tych programów bardzo takich sprawdzonych i efektywnych, tak się nazywa. (...) Te zajęcia były obowiązkowe w więzieniach wobec osób skazanych za przemoc, za brutalną przemoc. Zajęcia polegają na tym, żeby w ogóle rozpoznawać te stany pobudzenia, jak sobie radzić z impulsywnością, z gwałtownością, odgrywa się scenki. Na przykład terapeuta z terapeutką odgrywają taką scenką, że terapeuta chyba w taki poufały sposób uderza w pośladek tą terapeutką, teraz panowie „w mordę mu daj”, reakcja panów, a pani elegancko mówi „nie życzę sobie, żeby w taki sposób mnie traktował”...*
2. *Poradnia pedagogiczno – psychologiczna na Radości, (...) prowadzi zajęcia korekcyjne zachowań alternatywnych wobec zachowań przemocowych. Rozumiem, że tam nie przychodzą skazani, to jest to oferta dla rodziców. Wydaje mi się, że jeżeli się taką ofertę stwarza i ona jest dostępna, że ja już jestem skazany, że mam wyrok sądu, że albo pójdę siedzieć albo spróbuję coś zmienić w swoim funkcjonowaniu, też jest taką bezpieczną ofertą. Ja się wtrączę. To jest poradnia psychologiczno- pedagogiczna nr 2, trening zastępowania agresji dla osób od szkoły średniej i dorosłych. To jest tak na amerykański wzór, ale wydaje mi się, że to jest bardzo fajna propozycja.*
3. *Był taki eksperyment, że lekami agresora mózg niwelowano, niszczone, a potem od nowa uczono zachowań, jak dziecko. I to dawało efekt. Takie eksperymenty może trochę ryzykowne, ale w przypadku tych, którzy się temu poddawali, to działa.*
4. *Jest taki ruch „Tato.net”⁴², to jest chyba jedyna organizacja dla mężczyzn ojców, która nie jest organizacją, która walczy o dzieci, tylko podnosi, kształtuje*

⁴¹ SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE Od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2013 r., warszawa, wrzesień 2014 r.

⁴² <http://www.tato.net/>

tożsamość ojców i ich niezastąpioną rolę i ważność w rodzinie i wychowaniu dzieci.

5. Podsumowanie

W sześciu gminach, zdaniem reprezentujących je przedstawicielei Zespołów Interdyscyplinarnych, nie powstały dotychczas Gminne Programy Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar. Dla lepszego zrozumienia obecnej sytuacji w przyszłych badaniach społecznych warto uwzględnić komponent jakościowy, którego wynikiem mógłby być opis powodów opóźnień w tworzeniu programu lub niedostatecznego rozpowszechnienia wiedzy o programie wśród członków ZI.

Jedynie jeden na pięciu ankietowanych wskazał, że ma możliwość zapewnienia miejsc ofiarom przemocy w rodzinie w specjalistycznych ośrodkach wsparcia działających na terenie swoich gmin. Czterech na pięciu respondentów wskazało, że na terenie gminy nie działają takie ośrodki, nie mniej 38% badanych zapewnia ofiarom przemocy miejsca w ośrodkach wsparcia na terenie gmin ościennych. Powodem niezapewnienia miejsc są przede wszystkim braki infrastrukturalne czyli brak ośrodków na terenie gminy i gmin ościennych. Kolejne 36% odpowiedzi wskazuje jako przyczynę brak środków finansowych.

Zdaniem 91% respondentów problemem przy współpracy instytucji są ograniczenia budżetowe. Siedem na dziesięć osób uznało, że częstotliwość spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego jest za niska z powodu trudności w pogodzeniu obowiązków wielu osób. Nieco ponad połowa badanych uznała za utrudnienie nadmierną biurokrację oraz brak instrumentów do egzekwowania powziętych decyzji.

Część badanych twierdzi, że luką systemu prócz jego opieszałości jest niewystarczająca troska o losy ofiar przemocy. Brak objęcia opieką psychologiczną dzieci na miejscu zdarzenia, czy też konieczność kilkakrotnego składania zeznań przez ofiary przemocy, raz na policji, kolejny raz w prokuraturze, następnie w sądzie, to zdaniem uczestników badania jakościowego duży problem.

Za zwiększającą skuteczność przeciwdziałania przemocy w rodzinie niemal wszyscy badani uznali wspieranie organizacji udzielających specjalistycznego wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, oraz szkolenia osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zdaniem ankietowanych najwyższą skuteczność odnosi edukacja społeczności lokalnej oraz zwiększenie dostępności do terapii i specjalistycznego poradnictwa poprzez tworzenie Punktów Konsultacyjnych.

6. Wnioski i rekomendacje

W wielu krajach w tym w Polsce powszechne zdaje się być przekonanie, że w sprawy rodzinne nie należy się wtrącać, że ofiara przede wszystkim sama powinna chcieć pomocy i o nią zabiegać. Doświadczenie praktyków wskazuje jednak, że działania i brak reakcji ze strony środowiska lokalnego przyczyniają się do istnienia przemocy. Z drugiej zaś strony doświadczenia osób zaangażowanych w pomoc ofiarom przemocy wskazują, że bez pomocy osób z zewnątrz mają niewielkie szanse na poradzenie sobie z zachowaniem sprawcy, a niezwykle ważne jest wsparcie osób trzecich i instytucji. Istotą przemocy jest nierównowaga sił pomiędzy sprawcą przemocy a ofiarą. Stąd tak ważne jest poznanie i zmiana postaw otoczenia społecznego wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz praca nad koordynacją pracy instytucji oraz narzędziami wspierającymi przedstawicieli instytucji publicznych w niesieniu pomocy ofiarom przemocy.

Rekomendacja I

Upowszechnienie wyników badań

Zarówno w badaniu jakościowym jak i ilościowym wskazano na istotność kampanii społecznych promujących właściwe zachowania w sytuacji stykania się z przypadkami przemocy oraz niedostateczne reakcje ze strony osób trzecich w przypadku zaobserwowania aktów przemocy. Dlatego też istotne jest upowszechnienie wyników badań dotyczących przemocy wśród: pracowników służb działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wszystkich mieszkańców regionu. Upowszechnienie wiedzy na ten temat ma duże znaczenie,

ponieważ z psychologii świadków wynika, że łatwiej podejmują oni działania pomocowe w sytuacji wsparcia społecznego. Wiedza i świadomość, że sytuacja wymaga interwencji stanowi cenne wsparcie do wzmacniania konstruktywnych postaw. Zwłaszcza przy wsparciu służb i instytucji, które wypracują i upowszechnią procedury współdziałania ze świadkami przemocy.

Rekomendacja II

Dbłość o anonimowość zgłoszeń

Z doświadczeń pracowników biorących udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym wynika, że zarówno dla ofiar jak i dla świadków przemocy istotne jest pozostanie anonimowym. Wiele osób szuka pomocy anonimowo, u osób, które wcześniej pomogły komuś znajomemu i nie zawiodły jego zaufania. Podobnie wiele osób anonimowo zgłasza przypadki przemocy, chcąc pozostać nierozpoznanym.

Rekomendacja III

Działania na rzecz równego zaangażowania przedstawicieli różnych służb w zgłaszanie procedury „Niebieskie Karty”

Z danych zastanych wynika, że w przeszłości przytłaczającą większość przypadków wszczęcia procedury „Niebieska Karta” w województwie lubelskim wpływa z ramienia policji. Mimo ustawowego wprowadzenie procedury „Niebieskie Karty” także w placówkach ochrony zdrowia czy edukacyjnych. Zmiana ta wymaga jednak przygotowania pracowników do stosowania procedury, jak i ich edukacji o zjawisku przemocy w rodzinie. Ponadto do zaangażowania w prace zespołu interdyscyplinarnego może przyczynić się również udział jej członków w seminariach poruszających praktyczne aspekty związane z funkcjonowaniem zespołu interdyscyplinarnego na poziomie zarówno roboczym jak i strategicznym, dobre praktyki czy kwestie współpracy kluczowych podmiotów oraz pomysły na wzmacnianie zaangażowania w realizację zadań związanych z procedurą „Niebieskie Karty”.⁴³

Rekomendacja IV

⁴³ Przykład zaczerpnięty z oferty seminaryjnej Stowarzyszenia na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie <http://www.niebieska.org/o-nas/>

Angażowanie przedstawicieli Zespołów Interdyscyplinarnych w projekty innowacyjne

Zaangażowanie w nieszablonowe projekty z zakresu przeciwdziałaniu przemocy, promujące w przystępny sposób praktyczną wiedzę w zakresie prawidłowych postaw społecznych, przyczynia się do zwiększenia zaangażowania pracownika, oraz poszerza wachlarz dostępnych rozwiązań. Przykładem mogą być dodatkowe zajęcia w zakresie przeciwdziałania przemocy, promowanie programów edukacyjnych, treningów wychowania bez przemocy np.:

- a. Zajęcia zainspirowane książką „Porozumienie bez przemocy. O języku serca” – Marshall B. Rosenberg wyd. Jacek Santorski. Tekst uczy rozwiązywania konfliktów i porozumiewania się bez przemocy.
- b. Mediacje rówieśnicze, Trening Zastępowania Agresji, itp.
- c. Wprowadzenie do szkół „Niebieskiej Godziny Wychowawczej” (opr. Stowarzyszenie na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”). Celem szkolenia mogłoby być poszerzenie wiedzy w zakresie zjawiska przemocy i jej rozpoznawania, nabycie umiejętności, które pozwolą rozmawiać na temat przemocy zarówno z dziećmi, jak i z rodzicami oraz dostarczenie konkretnych narzędzi metodologicznych – jak przekazywać dzieciom wiedzę na temat przemocy i jak chronić dzieci przed przemocą.

Zaproponowane powyżej działania mają na celu zwiększenie kompetencji osób mających duży wpływ na wychowanie dzieci i młodzieży w zakresie stosowania alternatywnych wobec przemocy i skutecznych sposobów wywierania wpływu na inne osoby – dorosłych i dzieci. Mogą one ponadto stanowić inspirację do wzmacniania i rozwijania postaw chroniących osoby krzywdzone.

Rekomendacja V

Superwizja prac zespołów interdyscyplinarnych

Wśród barier, które są wskazywane przez badanych członków Zespołów Interdyscyplinarnych jako bardzo utrudniające realizację zadań ustawowych, na trzecim miejscu (za ograniczeniami budżetowymi i brakiem instrumentów do egzekwowania podjętych przez ZI decyzji) wymieniło brak możliwości superwizji

swojej pracy. Dodatkowo inne odpowiedzi pokazują, że część członków ZI nie jest pewna, w jaki sposób realizować stawiane przed ZI cele i zadania. Odpowiedzi te pokazują, że wśród ZI jest potrzeba omawiania przypadków i zagadnień, z którymi mają do czynienia w swojej pracy, dzięki czemu członkowie ZI będą mogli podnosić jakość swojej pracy. Wykorzystywanym do tego celu narzędziem jest superwizja.

Superwizja jest formą doskonalenia umiejętności zawodowych, która jest głównie wykorzystywana przez osoby wykonujące zawody skupione na pomaganiu innym ludziom, dotychczas najczęściej przez terapeutów i psychologów. Superwizja to nadzór, kontrola zawodowa, ale również opieka prowadzona przez bardziej doświadczoną osobę.

Rekomendujemy, by członkowie ZI mieli możliwość stałej superwizji swojej pracy – najlepiej w formie grupowej, gdzie będą mogli przedyskutować przypadki i problemy, z którymi się stykają w swojej pracy – zarówno związane ze wsparciem rodzin objętych pomocą, ale również problemów bardziej o charakterze proceduralnym czy organizacyjnym. Dzięki udziałowi w superwizji będą mogli:

- przeanalizować plan dalszego działania dla rodzin, które mają założone niebieskie karty (w szczególności, że nie wszystkie kroki, które trzeba podjąć, są szczegółowo opisane w procedurach, przepisach, ustawach) z bardziej doświadczonymi osobami,
- czerpać z doświadczenia innych zespołów interdyscyplinarnych,
- rozwiązać wątpliwości, które nierzadko pojawiają się przy wykonywanej pracy,
- wspólne zastanowienie się nad źródłami trudności, znaleźć istotę problemu czy dojść do nowych rozwiązań.

Superwizja powinna odbywać się co najmniej raz na pół roku w stałej grupie uczestników.

Rekomendacja VI

Szkolenia zwierzchników członków Zespołów Interdyscyplinarnych

Uczestnicy badania ilościowego jak i jakościowego deklarowali, że problemem bywa brak poparcia kierownictwa instytucji dla pracy jej członków w zespołach interdyscyplinarnych. Według deklaracji badanych obecnie spotkania często odbywają

się po godzinach pracy, ponieważ część członków ZI zgłasza, iż ich wcześniejsze wyjścia z pracy na spotkania zespołów są źle odbierane w pracy. W świetle wyników badań, kluczowa wydaje się być promocja wkładu pracy pracowników poszczególnych placówek mających w zakresie swoich kompetencji udzielanie kompleksowej pomocy rodzinom dotkniętym przemocą. Warto też edukować i szkolić zwierzchników członków Zespołów Interdyscyplinarnych z zakresu zadań zespołów interdyscyplinarnych powołanych zapisami znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Rekomendacja VII

Zmiany prawne

Przedstawiciele instytucji publicznych biorących udział w zogniskowanym wywiadzie podkreślali, że ofiary zgłaszające się po pomoc oczekują natychmiastowej pomocy. Brak instrumentów prawnych do natychmiastowego odseparowania domniemanego sprawcy przemocy od jego ofiar, przyczynia się do spadku motywacji do działania i podejmowania prób przeciwstawienia się przemocy. Pomimo dużej zmiany przepisów w 2010 r. oraz rozszerzenia możliwości stosowania zakazu kontaktów sprawcy z ofiarą oraz zakazu zbliżania się sprawcy do ofiary, a także nakazu opuszczenia przez sprawcę lokalu, nadal w polskim prawie brak jest procedury policyjnej umożliwiającej nakazanie sprawcy natychmiastowe opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z ofiarą, bez potrzeby wszczynania postępowania karnego. Propozycje szczegółowych zmian prawnych zostały przytoczone za: Sylwia Spurek „Izolacja sprawcy przemocy w rodzinie od ofiary”. *Wprowadzona w 2010 r. cywilnoprawna instytucja nakazu opuszczenia lokalu nie ma charakteru natychmiastowego, gdyż procedura dotycząca wydania nakazu może trwać nawet miesiąc, a zatem instytucja ta nie może właściwie spełniać funkcji ochronnej. Z pewnością bardzo ważny krok w kierunku wzmocnienia ochrony ofiary stanowi możliwość zastosowania przez prokuratora środka zapobiegawczego w postaci nakazu opuszczenia lokalu wobec sprawcy, w szczególności, gdy sprawca zostanie zatrzymany przez Policję. Nie rozwiązuje ona jednak całkowicie problemu, gdyż oznacza konieczność wszczęcia i prowadzenia postępowania karnego nawet w sytuacji, gdy sama izolacja sprawcy byłaby wystarczająca dla uniknięcia dalszego stosowania*

przemocy⁴⁴. W tym stanie rzeczy należy postulować dokonanie nowelizacji dwóch aktów prawnych:

- a. *Po pierwsze, konieczna jest zmiana ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Do tej ustawy proponuję wprowadzić regulację określającą uprawnienie Policji do wydania sprawcy przemocy w rodzinie nakazu opuszczenia lokalu. Umożliwi to funkcjonariuszom Policji przyjeżdżającym na interwencje domowe natychmiastową ochronę ofiary przemocy w rodzinie bez względu na fakt wszczęcia postępowania karnego i etap tego postępowania.*
- b. *Po drugie, konieczne jest dokonanie nowelizacji Kodeksu postępowania karnego w celu uchylecia art. 275 § 3 k.p.k., regulującego tzw. warunkowy dozór Policji. Budzi on duże wątpliwości prawne i praktyczne, również w kontekście art. 275a k.p.k., stanowiącego bezwarunkowy nakaz opuszczenia lokalu, ten ostatni z pewnością bardziej właściwy dla ochrony ofiary przemocy. Ponadto, do przepisów Kodeksu postępowania karnego należy dodać regulację określającą obowiązek zawiadomienia pokrzywdzonego o uchyleniu lub zmianie nakazu opuszczenia lokalu, określonego w art. 275a k.p.k., na inny środek zapobiegawczy.*

Ponadto uwagi wymaga wskazanie dotyczące „Niebieskich Kart” mówiące, by „monitorować i prowadzić sprawę tak długo jak jest to potrzebne”. Może być rozumiane ono na kilka sposobów i prowadzi do kilku zagrożeń. W szczególności w okresie napływu wielu kart i natężonej pracy przy innych przypadkach może pojawić się pokusa zamknięcia spraw przedwcześnie.

⁴⁴ S. Spurek, Izolacja sprawcy od ofiary. Instrumenty przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Warszawa 2013, str. 287.

Rekomendacja VIII

Edukacja społeczności lokalnej

Zdaniem badanych najwyższą skuteczność odnosi edukacja społeczności lokalnej oraz zwiększenie dostępności do terapii i specjalistycznego poradnictwa poprzez tworzenie Punktów Konsultacyjnych. Ponad połowa badanych za zwiększającą efektywność uznała szkolenia służb zajmujących się problemem przemocy oraz tworzenie zaplecza instytucjonalnego poprzez tworzenie ośrodków interwencji kryzysowej i ośrodków wsparcia. Dlatego też warto ukierunkować działania służ na zwiększenie dostępności tych usług.

Notka o autorkach

Barbara Leszczyńska – specjalista ds. polityki społecznej. Z wykształcenia socjolog, absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego, specjalizacja: rozwiązywanie problemów społecznych. Od 2007 roku zajmuje się badaniami społecznymi, w tym z obszaru polityki społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W latach 2012-14 Dyrektor Działu Badań Społecznych w firmie WYG PSDB. Brała udział w ponad 10 badaniach z obszaru pomocy społecznej i przeciwdziałaniu przemocy. Kierownik badania realizowanego na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pt. *Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie*. Współautorka raportów z badań z obszaru pomocy społecznej, w której poruszane są tematy przemocy w rodzinie, m.in. *Społeczno-ekonomiczne aspekty wsparcia funkcji opiekuńczej rodzin na terenie województwa wielkopolskiego*, *Badanie systemu polityki społecznej wobec osób starszych zamieszkałych na terenie województwa pomorskiego*, *Tworzenie i wdrażanie programów z zakresu poradnictwa prawnego i obywatelskiego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*. Zagadnieniem walki z przemocą zajmuje się również w praktyce, trenując w kobiecym gronie sztuki walki.

Grażyna Pol – kierownik projektu - doktoranta w Zakładzie Metodologii Badań Socjologicznych na Wydziale Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. Magister socjologii, absolwentka Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. Prowadziła zajęcia na Wydziale Filozofii i Socjologii UW. Jej zainteresowania zawodowe skupiają się wokół badań ilościowych, metodologii badań społecznych oraz paradanych. Posiada 10-letnie doświadczenie w realizacji badań społecznych i marketingowych. Uczestniczyła w ponad 100 projektach, odpowiedzialna za kierowanie zespołem realizatorów, projektowanie narzędzi do analizy danych okołowywiadowych, jak również konceptualizację i operacjonalizację badań oraz analizę wyników. Jest autorką kilku artykułów naukowych oraz wielu raportów badawczych. W latach 2005 - 2014 pracowała w firmie Millward Brown S.A.

7. Spis map

Mapa 1. Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart A” w 2013 r.	16
Mapa 2. Liczba osób korzystających z punktów konsultacyjnych w gminach w 2013 r.....	18
Mapa 3. Podział administracyjny województwa lubelskiego	30

8. Spis tabel

Tabela 1. Statystyki Policji dotyczące procedury “Niebieska Karta”	16
Tabela 2. Moduły badania	28
Tabela 3. Wielkość próby badawczej	29
Tabela 4. Powiaty w województwie lubelskim.....	29
Tabela 5. Zadania Starostwa Powiatowego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (N=196) 57	
Tabela 6. Największe trudności przy współpracy międzyinstytucjonalnej	58
Tabela 7. Największe korzyści przy współpracy międzyinstytucjonalnej	70

9. Spis wykresów

Wykres 1. Procent kobiet, które były ofiarami przemocy fizycznej lub seksualnej od byłego bądź obecnego partnera po ukończeniu 15 roku życia	7
Wykres 2. Liczba punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminę w 2013 r.....	17
Wykres 3. Schemat wypełniania wzorów formularzy „Niebieska Karta”	22
Wykres 4. Płeć respondentów (N=196).....	34
Wykres 5. Instytucje zatrudniające respondentów (N=196).....	34
Wykres 6. Liczba przedstawicieli płci żeńskiej i męskiej w badanych organizacjach	35
Wykres 7. Wykształcenie respondentów (N=196)	36
Wykres 8. Kierunek studiów (N=156).....	37
Wykres 9. Staż pracy respondentów (n=196)	37
Wykres 10. Funkcja w zespole interdyscyplinarnych (N=165)	38
Wykres 11. Rok powstania zespołu interdyscyplinarnego (N=165)	38
Wykres 12. Zespoły Interdyscyplinarne przed znowelizowaniem ustawy (N=165)	39
Wykres 13. Liczebność Zespołów Interdyscyplinarnych (N=165).....	39
Wykres 14. Skład ZI (N=165).....	40
Wykres 15. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar (N=165).....	41
Wykres 16. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar (N=158).....	42
Wykres 17. Prace nad Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar (N=6).....	42
Wykres 18. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w powiecie	43
Wykres 19. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w powiecie w zależności od pełnionej funkcji	43
Wykres 20. Opinie na temat działań zwiększających efektywność przeciwdziałania przemocy na terenie powiatu	44
Wykres 21. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w województwie	45
Wykres 22. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w województwie w zależności od pełnionej funkcji.....	45
Wykres 23. Opinie na temat działań zwiększających efektywność przeciwdziałania przemocy na terenie województwa (N=113)	46
Wykres 24. Miejsca w ośrodkach wsparcia dla osób dotkniętych przemocą (N=165).....	49
Wykres 25. Powody niezapewniania miejsc osobom dotkniętym przemocą (N=134)	49
Wykres 26. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego (N=165).....	50
Wykres 27. Częstotliwość spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego (N=165).....	52
Wykres 28. Tworzenie grup roboczych przez Zespoły Interdyscyplinarne (N=165)	52
Wykres 29. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” trafiająca do ZI w 2014 r. (N=165)	54
Wykres 30. Ocena skuteczności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie	55
Wykres 31. Działania, zdaniem respondentów zwiększające efektywność rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie (N=80)	56
Wykres 32. Utrudnienia w realizacji zadań ustawowych przy współpracy międzyinstytucjonalnej (N=196).....	59

Wykres 33 .Opinia na temat skutecznych form przeciwdziałania przemocy w rodzinie n=196	60
Wykres 34. Ocena działań zespołów interdyscyplinarnych podejmowanych wobec ofiar przemocy (n=165)	64
Wykres 35. Ocenia działań zespołów interdyscyplinarnych podejmowanych wobec sprawców przemocy (N=196).....	64
Wykres 36. Ocena skuteczności stosowanych środków służących resocjalizacji osób stosujących przemoc w rodzinie (N=165)	65
Wykres 37. Ocena skuteczności stosowanych środków służących resocjalizacji osób stosujących przemoc w rodzinie w zależności od instytucji (N=165).....	66
Wykres 38. Mocne strony Zespołów Interdyscyplinarnych (N=196)	68
Wykres 39. Słabe strony Zespołów Interdyscyplinarnych (N=196).....	69
Wykres 40. Co ułatwia realizację zadań ustawowych	71
Wykres 41. Znajomość kampanii społecznych (N=196),	74
Wykres 42. Zauważalność kampanii.....	75
Wykres 39. Ocena wpływu kampanii na zmianę postaw wobec przemocy domowej.....	75
Wykres 44. Ocena wpływu kampanii na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy ..	76

2015

Załączniki

Kwestionariusz badawczy

Dzień dobry,

Nazywam się Jestem pracownikiem ośrodka badań opinii publicznej Realizacja. Na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie nasza firma realizuje badanie pod nazwą „Diagnoza potrzeb, dobrych praktyk i trudności w realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy.” Uzyskane od Państwa informacje zostaną wykorzystane jedynie do celów badawczych. Czy może mi Pan/i poświęcić 15 minut w tym celu?

S0. [ANKIETER: ZAZNACZ PODPRÓBĘ]

1	Przedstawiciele Zespołów Interdyscyplinarnych
2	Przedstawiciele powiatów lub miast na prawach powiatu
3	Przedstawiciele Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
4	Przedstawiciele NGO realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Kwestionariusz rekrutacyjny

S1. Płeć

1	Mężczyzna
2	Kobieta

S2. W jakiej instytucji Pan (i) pracuje?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

01	Jednostka organizacyjna pomocy społecznej
02	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
03	Policja
04	Oświata
05	Ochrona zdrowia
06	Organizacja pozarządowa
07	Kurator sądowy
08	Urząd/ rada miasta/ gminy
09	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
10	Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie
11	Starostwo Powiatowe
12	Inna instytucja [ANKIETER: zapisać jakie?]

S3. Czy jest Pan(i) członkiem Zespołu Interdyscyplinarnego?

[ANKIETER: w razie potrzeby dodać, że chodzi o zespoły powoływane zgodnie z USTAWĄ z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie]

1	Tak --> przejdź do A1
2	Nie --> przejdź do pytania A18

Kwestionariusz zasadniczy

A1. W którym roku został powołany, ramach znowelizowanych przepisów ustawy, zespół interdyscyplinarny, którego jest Pan(i) członkiem?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

1	2011
2	2012
3	2013
4	2014
5	2015
6	Nie wiem / trudno powiedzieć

A2. Czy podobny zespół działał w gminie wcześniej?

1	Tak
2	Nie
3	Nie wiem / trudno powiedzieć

A3. Ile osób, łącznie z Panem/Panią, pracuje na stałe w zespole interdyscyplinarnym? Liczba obejmuje także członków grup roboczych, ale wyłącznie tych, którzy są jednocześnie członkami zespołu.

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

1	5 osób lub mniej
2	6-7 osób
3	8-9 osób
4	10-11 osób
5	12-13 osób
6	14 osób lub więcej
7	nie wiem / trudno powiedzieć

A4. Proszę powiedzieć czy w skład zespołu interdyscyplinarnego, wchodzi przedstawiciele?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź przy każdym podpunkcie]

		1.Tak	2.Nie
01	Jednostek Organizacyjnych Pomocy Społecznej	1	2
02	Policji	1	2
03	Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	1	2
04	Oświaty	1	2
05	Ochrony zdrowia	1	2
06	Kuratorzy sądowi	1	2
07	Prokuratury	1	2
08	Organizacji pozarządowych	1	2
09	Przedstawiciele innych instytucji [ANKIETER: zapisać jakich?]	1	2

A5. Proszę powiedzieć, czy członkowie zespołu interdyscyplinarnego:

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

1	Wykonują swoje zadania w zespole wyłącznie w ramach obowiązków służbowych i zawodowych
2	Otrzymują za pracę w zespole dodatkowe wynagrodzenie lub są wynagradzani w inny sposób
3	<i>Nie wiem / trudno powiedzieć</i>

A6. Czy na terenie gminy został opracowany Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar?

1	Tak
2	Nie → <i>przejdź do A8</i>

A7. Czy na terenie gminy jest realizowany Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar?

1	Tak → <i>przejdź do A9</i>
2	Nie → <i>przejdź do A9</i>

A8. Czy w gminie trwają obecnie prace nad powstaniem Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar?

1	Tak
2	Nie

A9. Czy na terenie gminy zapewniane są osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsca w ośrodkach wsparcia?

1	Tak → <i>przejdź do A11</i>
2	Nie, lecz zapewnia miejsca na terenie innej gminy, na podstawie porozumienia
3	Nie zapewnia się
4	Inne, jakie? <i>[ANKIETER: zapisać jakie?]</i>

A10. Z jakich powodów gmina nie zapewnia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsca w ośrodkach wsparcia?

ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz wszystkie odpowiedzi respondenta]

1	Brak potrzeb w tym zakresie
2	Brak placówek tego typu na terenie gminy i gmin ościennych
3	Brak zgody ofiar
4	Brakiem środków finansowych
5	Inne <i>[ANKIETER: zapisać jakie?]</i>

A11. Czy zespół interdyscyplinarny, w którym Pan(i) pracuje:

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź przy każdym podpunkcie]

		1. Tak	2. Nie	ANKIETER:	A12. Dlaczego nie? <i>[Zapisać odpowiedź]</i>
1	Rozpowszechnia informacje o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym	1	2	→ jeśli odp. 2 (nie) zadaj A12
2	Podejmuje działania w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mające na celu przeciwdziałanie temu zjawisku	1	2	→ jeśli odp. 2 (nie) zadaj A12
3	Inicjuje interwencje w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie	1	2	→ jeśli odp. 2 (nie) zadaj A12
4	Inicjuje działania w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie	1	2	→ jeśli odp. 2 (nie) zadaj A12
5	Realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	1	2	→ jeśli odp. 2 (nie) zadaj A12
6	Prowadzi diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie	1	2	→ jeśli odp. 2 (nie) zadaj A12

A13. Jak często spotyka się zespół interdyscyplinarny, w którym Pan(i) pracuje?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

1	Co najmniej raz w miesiącu
2	Co najmniej raz na kwartał
3	Co najmniej raz na pół roku
4	Rzadziej niż raz na pół roku
5	Nie wiem / trudno powiedzieć

A14. Czy zespół interdyscyplinarny, w którym Pan(i) pracuje, tworzy grupy robocze?

1	Tak
2	Nie

A15. Proszę, sobie przypomnieć, ile formularzy „Niebieska Karta – A” trafiło do Pana(i) zespołu interdyscyplinarnego w roku 2014? W razie potrzeby może się Pan(i) wspomóc odpowiednimi dokumentami.

|_|_|_|_|

997. *nie wiem / trudno powiedzieć*

A16. Czy Pana(i) zdaniem, problem przemocy w rodzinie na terenie gminy jest rozwiązywany w wystarczający sposób? [ANKIETER: w razie potrzeby dodać: Pytam o gminę/gminy, na terenie której/ych Pan(i) pracuje.]

1	Tak → przejdź do pytania A18
2	Nie
3	<i>Nie wiem / trudno powiedzieć</i>

A17. Jakie działania, Pana(i) zdaniem, należy podjąć w celu zwiększenia efektywności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy? [ANKIETER: w razie potrzeby dodać: Pytam o gminę/gminy, na terenie której/ych Pan(i) pracuje.]

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz wszystkie odpowiedzi respondenta]

01	edukacja społeczności lokalnej dotycząca zjawiska przemocy domowej
02	zwiększenie dostępności do terapii i specjalistycznego poradnictwa poprzez tworzenie Punktów Konsultacyjnych dla rodzin dotkniętych przemocą
03	poprawa współpracy interdyscyplinarnej
04	szkolenia dla służb zajmujących się problemem przemocy
05	tworzenie zaplecza instytucjonalnego w postaci ośrodków interwencji kryzysowej i ośrodków wsparcia
06	tworzenie grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy
07	prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc
08	inne [ANKIETER: zapisać jakie?]

A18. Jakie zadania realizuje, Pana/Pani zdaniem, Starostwo Powiatowe, w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie? [ANKIETER: w razie potrzeby dodać: Pytam o powiat/y, na terenie którego/ych Pan(i) pracuje.

[ANKIETER: **Nie odczytuj kafeterii.** Zaznacz wszystkie odpowiedzi respondenta]

1	opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie
2	udzielenie specjalistycznej pomocy dzieciom w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie
3	promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych dzieciom z rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie
4	zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia
5	zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej
6	tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie
7	opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

A19. Czy Pana(i) zdaniem, problem przemocy w rodzinie na terenie powiatu jest rozwiązywany w wystarczający sposób? [ANKIETER: w razie potrzeby dodać: Pytam o powiat, na terenie którego Pan(i) pracuje.]

1	Tak → przejdź do pytania A21
2	Nie
3	Nie wiem / trudno powiedzieć

A20. Jakie działania Pana(i) zdaniem należy podjąć w celu zwiększenia efektywności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie na terenie powiatu? [ANKIETER: w razie potrzeby dodać:] Pytam o powiat/y, na terenie którego/ych Pan(i) pracuje.

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz wszystkie odpowiedzi respondenta]

01	edukacja społeczności lokalnej dotycząca zjawiska przemocy domowej
02	zwiększenie dostępności do terapii i specjalistycznego poradnictwa poprzez tworzenie Punktów Konsultacyjnych dla rodzin dotkniętych przemocą
03	poprawa współpracy interdyscyplinarnej
04	szkolenia dla służb zajmujących się problemem przemocy
05	tworzenie zaplecza instytucjonalnego w postaci ośrodków interwencji kryzysowej i ośrodków wsparcia
06	tworzenie grup wsparcia dla osób doznających przemocy
07	prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc
08	inne [ANKIETER: zapisać jakie?]

A21. Czy Pana(i) zdaniem, problem przemocy w rodzinie na terenie województwa lubelskiego jest rozwiązywany w wystarczający sposób?

1	Tak → przejdź do pytania A23
2	Nie
3	Nie wiem / trudno powiedzieć

A22. Jakie działania Pana(i) zdaniem należy podjąć w celu zwiększenia efektywności rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie na terenie województwa lubelskiego?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz wszystkie odpowiedzi respondenta]

01	edukacja społeczności lokalnej dotycząca zjawiska przemocy domowej
02	zwiększenie dostępności do terapii i specjalistycznego poradnictwa poprzez tworzenie Punktów Konsultacyjnych dla rodzin dotkniętych przemocą
03	poprawa współpracy interdyscyplinarnej
04	szkolenia dla służb zajmujących się problemem przemocy
05	tworzenie zaplecza instytucjonalnego w postaci ośrodków interwencji kryzysowej i ośrodków wsparcia
06	tworzenie grup wsparcia dla osób doznających przemocy
07	prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc
08	inne [ANKIETER: zapisać jakie?]

A23. Proszę powiedzieć, jaka jest Pana(i) zdaniem najpilniejsza potrzeba podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemu przemocy w rodzinie:

[ANKIETER: zapisz dokładnie odpowiedź respondenta]

1	w zakresie organizacji pracy
2	w zakresie prawnym
3	w zakresie finansowym

A24. Proszę wskazać trzy największe korzyści ze współpracy międzyinstytucjonalnej wspierającej działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie?

[ANKIETER: zapisz dokładnie odpowiedź respondenta]

- 1.....
- 2.....
- 3.....

A25. Proszę wskazać trzy największe trudności we współpracy międzyinstytucjonalnej wspierającej działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie?

[ANKIETER: zapisz dokładnie odpowiedź respondenta]

1.....

2.....

3.....

A26. KARTA A26. Proszę spojrzeć na kartę i powiedzieć, jakie są najmocniejsze strony zespołów interdyscyplinarnych wspierających działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie? Proszę wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi.

[ANKIETER: zaznacz odpowiedzi respondenta]

01	Członkowie reprezentują różne instytucje
02	Sprawna komunikacja i przepływ informacji między członkami
03	Działania są skoordynowane, ustalone są cele i zasady pracy zespołu
04	Kompetentni, posiadający wiedzę i doświadczenie członkowie
05	Partnerskie relacje we współpracy między przedstawicielami różnych instytucji
06	Wzajemne wsparcie między członkami podczas prac z indywidualnym przypadkiem
07	Skupienie się na praktycznym rozwiązywaniu problemów
08	Odpowiednia liczba członków
09	Zgrane, dobrze znające się, lubiące się osoby
10	Konsekwentne egzekwowanie podjętych wspólnie decyzji
11	Członkowie zajmują decyzyjne stanowiska w swoich instytucjach
12	Poparcie kierownictwa instytucji, których przedstawiciele wchodzą w skład zespołu
13	Współpraca nie tylko na poziomie gminy, ale także z powiatem
14	Inne
15	Nie wiem / trudno powiedzieć

A27. KARTA A27. Proszę spojrzeć na kartę i powiedzieć, jakie są najsłabsze strony zespołów interdyscyplinarnych wspierających działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie? Proszę wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi.

[ANKIETER: zaznacz odpowiedzi respondenta]

01	Wśród członków brakuje przedstawicieli niektórych instytucji
02	Członkowie nie zajmują decyzyjnych stanowisk w swoich instytucjach
03	Brak poparcia kierownictwa instytucji, których przedstawiciele wchodzi w skład zespołu
04	Niewystarczające kompetencje, wiedza i doświadczenie członków
05	Brak koncentracji na praktycznym rozwiązywaniu problemów
06	Niekonsekwentne egzekwowanie podjętych wspólnie decyzji
07	Nieodpowiednia liczba członków
08	Brak sprawnej komunikacji i przepływu informacji między członkami
09	Autorytarność niektórych członków, dominacja niektórych osób
10	Brak wzajemnego wsparcia pomiędzy członkami podczas pracy z indywidualnym przypadkiem
11	Chaotyczne działania, brak lub nieprzestrzeganie ustalonych celów i zasad pracy
12	Inne
13	<i>Nie wiem / trudno powiedzieć</i>

A28 ↓	A28. KARTA A28. Proszę spojrzeć na kartę i powiedzieć, jakie są, Pana(i) zdaniem, <u>największe trudności</u> przy współpracy instytucji wspierających działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie? <i>[ANKIETER: zaznacz odpowiedzi respondenta w kolumnie A28]</i>	<i>[ANKIETER: zapytaj o stwierdzenia wskazane w pytaniu A28.]</i> A28a. Proszę powiedzieć, w jakim stopniu <i>[ANKIETER: wstaw stwierdzenie]</i> utrudnia realizację zadań ustawowych?				
		1 w bardzo dużym stopniu	2 w dużym stopniu	3. w średnim stopniu	4. w małym stopniu	5 w bardzo małym stopniu
01	Mała częstotliwość spotkań z powodu trudności pogodzenia obowiązków wielu osób	1	2	3	4	5
02	Ograniczenia budżetowe	1	2	3	4	5
03	Braki w zasobach po stronie instytucji zaangażowanych do pracy w zespole interdyscyplinarnym	1	2	3	4	5
04	Brak instrumentów do egzekwowania podjętych wspólnie decyzji, realizacji zaplanowanych działań	1	2	3	4	5
05	Trudności w kompletowaniu dokumentacji, utrudnienia biurokratyczne	1	2	3	4	5
06	Brak możliwości skorzystania z superwizji	1	2	3	4	5
07	Brak zaangażowania lub nierówne zaangażowanie członków w prace	1	2	3	4	5
08	Brak profesjonalnego przygotowania członków do prac w zespole, brak szkoleń	1	2	3	4	5
09	Wypalenie zawodowe przedstawicieli realizujących zadania	1	2	3	4	5
10	Brak wypracowanych sposobów, procedur i narzędzi pracy	1	2	3	4	5
11	Brak współpracy z powiatem	1	2	3	4	5
12	Niewystarczająca komunikacja i przepływ informacji między wszystkimi członkami	1	2	3	4	5
13	Trudności w podejmowaniu decyzji zespołowo	1	2	3	4	5
14	Inne					
15	<i>Nie wiem / trudno powiedzieć</i>					

A29 ↓	A29. KARTA A29. Proszę spojrzeć na kartę i powiedzieć, jakie są, Pana(i) zdaniem, <u>największe korzyści</u> ze współpracy instytucji wspierających działania profilaktyczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie? <i>[ANKIETER: zaznacz odpowiedzi respondenta w kolumnie A29]</i>	<i>[ANKIETER: zapytaj o stwierdzenia wskazane w pytaniu A29.]</i> A29a. Proszę powiedzieć, w jakim stopniu <i>[ANKIETER: wstaw stwierdzenie]</i> ułatwia realizację zadań ustawowych?				
		1 w bardzo dużym stopniu	2 w dużym stopniu	3. w średnim stopniu	4. w małym stopniu	5 w bardzo małym stopniu
01	Kompleksowe udzielanie pomocy rodzinie dotkniętej przemocą	1	2	3	4	5
02	Wzajemne uczenie się, dzielenie się wiedzą i doświadczeniami	1	2	3	4	5
03	Lepsza koordynacja działań służb i instytucji	1	2	3	4	5
04	Zwiększenie skuteczności działań pomocowych dla ofiar przemocy	1	2	3	4	5
05	Bezpośrednia komunikacja i szybki przepływ informacji	1	2	3	4	5
06	Wzajemne wsparcie pomiędzy pracownikami służb i instytucji	1	2	3	4	5
07	Zwiększenie bezpieczeństwa osób poszkodowanych	1	2	3	4	5
08	Zwiększanie motywacji osób stosujących przemoc w rodzinie do zmiany swoich zachowań	1	2	3	4	5
09	Rozpowszechnianie wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie	1	2	3	4	5
10	Poznanie się i nawiązanie kontaktów między przedstawicielami instytucji pomocowych	1	2	3	4	5
11	Przyspieszenie działań pomocowych i interwencyjnych	1	2	3	4	5
12	Bardziej efektywne wykorzystanie dostępnych możliwości oraz lokalnych zasobów	1	2	3	4	5
13	Dostosowanie działań do lokalnych warunków	1	2	3	4	5
14	Lepsza znajomość lokalnej oferty pomocowej	1	2	3	4	5
15	Wskazywanie priorytetów i potrzeb finansowania działań	1	2	3	4	5
16	<i>Nie wiem/ trudno powiedzieć</i>					

A30. KARTA A30. Proszę powiedzieć, w jakim stopniu można, Pana(i) zdaniem, zwiększyć skuteczność przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa lubelskiego za pomocą:

[ANKIETER: Zapytaj osobno o każde stwierdzenie]

Za pomocą:		1 w bardzo dużym stopniu	2 w dużym stopniu	3 w małym stopniu	4 w bardzo małym stopniu	5 <i>Nie wiem / trudno powiedzieć</i>
01	podnoszenia poziomu wiedzy i świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie	1	2	3	4	5
02	wspierania działań organizacji udzielających specjalistycznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	1	2	3	4	5
03	szkoleń podnoszących kwalifikacje osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	1	2	3	4	5
04	utworzenia i aktualizowania bazy danych osób i instytucji zaangażowanych w udzielanie pomocy i umieszczanie ich na stronach internetowych	1	2	3	4	5
05	wspierania tworzenia i funkcjonowania lokalnych telefonów zaufania	1	2	3	4	5
06	organizacji konferencji lub seminariów poświęconych tematyce przemocy w rodzinie	1	2	3	4	5
07	prowadząc i uczestnicząc w spotkaniach, konferencjach lub szkoleniach dla przedstawicieli służb i instytucji zaangażowanych w udzielanie pomocy i wsparcia z zakresu przeciwdziałania przemocy	1	2	3	4	5
08	wspierania realizacji programów profilaktycznych	1	2	3	4	5
09	opracowania i realizacji programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie	1	2	3	4	5
10	wdrożenia systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia	1	2	3	4	5
11	upowszechniania informacji o możliwościach i formach uzyskania specjalistycznej pomocy przez osoby dotknięte przemocą w rodzinie	1	2	3	4	5
12	opracowywania ramowych programów ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie	1	2	3	4	5
13	propagowania działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców i opiekunów	1	2	3	4	5

	Za pomocą:	1 W bardzo dużym stopniu	2 W dużym stopniu	3 W małym stopniu	4 w bardzo małym stopniu	5 <i>Nie wiem / trudno powiedzieć</i>
14	opracowywania ramowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	1	2	3	4	5
15	upowszechniania informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej, rodzinnej	1	2	3	4	5
16	promowania nowatorskich projektów na rzecz pomocy rodzinom doświadczającym przemocy	1	2	3	4	5

[ANKIETER: PYTANIE ZADAĆ JEŚLI W PYTANIU S3 WSKAZANO ODP. 1 (TAK)]

A31. Proszę powiedzieć, jak ocenia Pan(i) podejmowane przez swój zespół interdyscyplinarny działania pomocowe dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

1	Zdecydowanie skuteczne
2	Raczej skuteczne
3	Raczej nieskuteczne
4	Zdecydowanie nieskuteczne
5	Nie wiem / trudno powiedzieć

[ANKIETER: PYTANIE ZADAĆ JEŚLI W PYTANIU S3 WSKAZANO ODP. 1 (TAK)]

A32. Proszę powiedzieć, jak ocenia Pan(i) podejmowane przez swój zespół interdyscyplinarny działania w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

1	Zdecydowanie skuteczne
2	Raczej skuteczne
3	Raczej nieskuteczne
4	Zdecydowanie nieskuteczne
5	Nie wiem / trudno powiedzieć

A33. Proszę powiedzieć, jakie zna Pan(i) kampanie społeczne, mające na celu przeciwdziałanie przemocy domowej?

[ANKIETER: Nie czytaj odpowiedzi. Zaznacz wszystkie wskazane odpowiedzi]

1	Kocham. Nie biję
2	Kocham. Nie daję klapsów
3	Nie bij mnie. Kochaj mnie
4	Biała Wstążka
5	Zobacz – Usłysz – Powiedz
6	Inne jakie? [ANKIETER: zapisać odpowiedź respondenta]
7	Nie znam żadnej

[ANKIETER: przed zadaniem pytania A34 zaznacz odpowiedź „Tak” dla kampanii wskazanych w pytaniu A33. Następnie zadaj pytanie dla wszystkich pozostałych kampanii.]

A34. KOLOROWA KARTA KAMPANIE SPOŁECZNE. Proszę powiedzieć, z którą z tych kampanii społecznych Pan(i) się spotkał(a)?

[ANKIETER: zaznacz jedną odpowiedź przy każdej kampanii]

		Tak	Nie
1	Kocham. Nie biję	1	2
2	Kocham. Nie daję klapsów	1	2
3	Nie bij mnie. Kochaj mnie	1	2
4	Biała Wstążka	1	2
5	Zobacz – Usłysz – Powiedz	1	2

[ANKIETER: W pytaniach A35a, A35b, A35c zapytaj o każdą kampanię znaną respondentowi ->wskazane w A33 lub odpowiedź „Tak” w A34]

A35. Proszę powiedzieć, w jakim stopniu, Pana(i) zdaniem:

a. KARTA A35a. kampania [ANKIETER: wstaw nazwę kampanii]była zauważalna?

		1 Zdecydowanie zauważalna	2 Raczej zauważalna	3 Raczej niezauważalna	4 Zdecydowanie niezauważalna	5 Nie wiem / trudno powiedzieć
1	Kocham. Nie biję	1	2	3	4	5
2	Kocham. Nie daję klapsów	1	2	3	4	5
3	Nie bij mnie. Kochaj mnie	1	2	3	4	5
4	Biała Wstążka	1	2	3	4	5
5	Zobacz – Usłysz – Powiedz	1	2	3	4	5

b. KARTA A35b. kampania [ANKIETER: wstaw nazwę kampanii] wpłynęła na zmianę postaw wobec przemocy domowej?

		1 Zdecydowanie miała wpływ	2 Raczej miała wpływ	3 Raczej nie miała wpływu	4 Zdecydowanie nie miała wpływu	5 Nie wiem / trudno powiedzieć
1	Kocham. Nie biję	1	2	3	4	5
2	Kocham. Nie daję klapsów	1	2	3	4	5
3	Nie bij mnie. Kochaj mnie	1	2	3	4	5
4	Biała Wstążka	1	2	3	4	5
5	Zobacz – Usłysz – Powiedz	1	2	3	4	5

c. KARTA A35b. kampania ANKIETER: wstaw nazwę kampanii] miała wpływ na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy?

		1 Zdecydowanie miała wpływ	2 Raczej miała wpływ	3 Raczej nie miała wpływu	4 Zdecydowanie nie miała wpływu	5 Nie wiem / trudno powiedzieć
1	Kocham. Nie biję	1	2	3	4	5
2	Kocham. Nie daję klapsów	1	2	3	4	5
3	Nie bij mnie. Kochaj mnie	1	2	3	4	5
4	Biała Wstążka	1	2	3	4	5
5	Zobacz – Usłysz – Powiedz	1	2	3	4	5

A36. KARTA A36. Proszę spojrzeć na kartę i powiedzieć, jak ocenia Pan(i) skuteczność stosowanych środków służących resocjalizacji osób stosujących przemoc w rodzinie?[ANKIETER: zapytaj osobno o każde stwierdzenie]

		1 Zdecydowanie skuteczne	2 Raczej skuteczne	3 Raczej nieskuteczne	4 Zdecydowanie nieskuteczne	5 Nie wiem / trudno powiedzieć
1	Powstrzymanie się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających	1	2	3	4	5
2	Poddanie się leczeniu w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu albo oddziaływaniom terapeutycznym	1	2	3	4	5
3	Powstrzymanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób	1	2	3	4	5
4	Opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	1	2	3	4	5
5	Uczestnictwo w programach korekcyjno-educacyjnych	1	2	3	4	5
6	Powstrzymanie się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	1	2	3	4	5
7	Powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób	1	2	3	4	5

Metryczka

M1. Jakie posiada Pan/ Pani wykształcenie?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

01	Niepełne podstawowe --> przejdź do M3
02	Podstawowe --> przejdź do M3
03	Gimnazjalne --> przejdź do M3
04	Zawodowe --> przejdź do M3
05	Średnie --> przejdź do M3
06	Pomaturalne/Policealne --> przejdź do M3
07	Wyższe licencjat /inżynierskie --> przejdź do M2
08	Wyższe magisterskie --> przejdź do M2
09	Wyższe doktoranckie --> przejdź do M2
10	Odmowa odpowiedzi--> przejdź do M3

[ANKIETER: zadaj jeśli w M1 wskazano odpowiedzi 7-9 (wykształcenie wyższe)]

M2. Jaki kierunek studiów Pan(i) ukończył(a)?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

01	Prawo
02	Psychologia
03	Resocjalizacja
04	Socjologia
05	Pedagogika
06	Pedagogika specjalna
07	Politologia
08	Nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej
09	Inny [ANKIETER: zapisać jaki?]

M3. Jak długo pracuje Pan(i) w obecnym miejscu pracy?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz jedną odpowiedź]

1	0 – 2 lata
2	3 – 5 lat
3	6 – 10 lat
4	11 – 15 lat
5	16 lat lub więcej

[ANKIETER: zadaj jeśli w pytaniu rekrutacyjnym S3, wskazano odpowiedź 1.Tak]

M4. Jaką funkcję pełni Pan(i) w ramach zespołu interdyscyplinarnego?

[ANKIETER: odczytaj kafeterię, zaznacz wszystkie odpowiedzi respondenta]

1	Przewodniczący zespołu
2	Członek zespołu niebędący przewodniczącym
3	Członek grupy roboczej
4	Inną funkcję

Dziękuję za poświęcony czas!

Scenariusz Zogniskowanego Wywiadu Grupowego

Standardowe wprowadzenie: Przedstawienie ogólnych informacji na temat badania, jego celów i przebiegu, wyjaśnienie czym jest poufność. Przedstawienie się moderatora. Przedstawienie techniki, za pomocą której realizowane jest badanie. Prośba do uczestników, aby brali czynny udział w dyskusji, wypowiedzianie bez skrepowania swoich opinii, nawet gdy są one różne od opinii pozostałych uczestników spotkania. Informacja o długości spotkania.

Proponowane wprowadzenie:

Moderator

Dzień dobry,

Nazywam się Jestem pracownikiem ośrodka badań opinii publicznej Realizacja i prowadzę badania w ramach projektu pod nazwą: Diagnoza potrzeb, dobrych praktyk i trudności w realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

Celem naszego badania jest: przeprowadzenie diagnozy potrzeb podmiotów realizujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy, opis dobrych praktyk oraz charakterystyka i ocena przyczyn trudności w realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy, jak również określenie możliwych sposobów przezwyciężenia tych trudności.

W naszej dyskusji pojawi się wiele pytań i odpowiedzi. Chciał(a)em powiedzieć, że wszystkie Państwa odpowiedzi są bardzo cenne i dlatego proszę, abyście nie czuli się skrepowani moją obecnością i opiniami innych uczestników. Jesteście ekspertami i Państwa opinie posłużą nam do opracowania wzbogacenia wniosków z badania. Moja rola będzie polegała na poprowadzeniu naszej dyskusji tak, aby każdy z Was miał możliwość swobodnego wyrażenia swojej opinii na poruszany temat. Po naszej dyskusji sporządzę raport badawczy, w którym znajdą się Wasze spostrzeżenia, opinie, potrzeby. Dlatego niezbędne jest rejestrowanie naszego spotkania, aby żadna z Państwa odpowiedzi mi nie umknęła podczas sporządzania raportu. Materiał wykorzystany zostanie jedynie przeze mnie w celu opracowania raportu. Nie zostanie wykorzystany w żadnym innym celu. Nie zostanie również rozpowszechniony i opublikowany. W tej sali – za lustrem weneckim -znajdują się urządzenia rejestrujące obraz i dźwięk.

Przedstawienie się uczestników dyskusji: imię, wiek, instytucja/organizacja w której pracują, kilka słów o sobie.

1. Informacje ogólne (5 minut)

Celem jest zebranie ogólnych informacji na temat doświadczenia i przebiegu pracy zawodowej respondenta.

Chciał/abym /łbym byśmy porozmawiali o Państwa pracy. Co najbardziej w niej Państwo lubią?
Co jest dla Państwa najtrudniejsze w pracy?

Jak długo pracują Państwo w Zespole Interdyscyplinarnym? (GRUPA I)

Jak długo pracują Państwo w organizacja pozarządowej? Czy pracują Państwo także w gminnym Zespole Interdyscyplinarnym? (GRUPA II)

2. Współpraca między instytucjami i organizacjami (45 minut)

Celem jest zebranie poglądów i wiedzy ekspertów na tematy będące przedmiotem badania

Proszę o krótki opis, w jakim zakresie i na jakich zasadach współpracują ze sobą członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego? (GRUPA I)

Jakie są Państwa zdaniem największe korzyści płynące ze współpracy międzyinstytucjonalnej? Dlaczego właśnie, takie? (GRUPA I)

Jakie są Państwa zdaniem największe trudności płynące ze współpracy międzyinstytucjonalnej? Dlaczego właśnie, takie? (GRUPA I)

Jakie są Państwa zdaniem największe korzyści działań profilaktycznych i pomocy rodzinom dotkniętym przemocą domową? Dlaczego właśnie, takie? (GRUPA I)

Co jest Państwa zdaniem największą trudnością działań profilaktycznych i pomocy rodzinom dotkniętym przemocą domową? Dlaczego właśnie to? (GRUPA I)

Na jakich zasadach i z jakimi instytucjami państwowymi współpracuje organizacja pozasamorządowa, której jest Pan/Pani przedstawicielem? (GRUPA II)

Jakie są Państwa zdaniem największe korzyści płynące ze współpracy z instytucjami samorządowymi? Dlaczego właśnie, takie? (GRUPA II)

Jakie są Państwa zdaniem największe trudności płynące ze współpracy z instytucjami? Dlaczego właśnie, takie? (GRUPA II)

Jakie są Państwa zdaniem największe korzyści działań podejmowanych przez państwa organizację w zakresie profilaktyki i pomocy rodzinom dotkniętym przemocą domową? Dlaczego właśnie, takie? (GRUPA II)

Co jest Państwa zdaniem największą trudnością działań podejmowanych przez Państwa organizację? Dlaczego właśnie, to? (GRUPA II)

I Runda: Swobodne wypowiedzi uczestników FGI

II Runda: Dyskusja moderowana

III Runda: Podsumowania i indywidualne konkluzje uczestników FGI.

IV Runda: Zebranie i uporządkowanie przedstawionych informacji i przedyskutowanych wniosków. Generalizacja i ostateczne konkluzje.

3. Dobre praktyki i nowatorskie rozwiązania (35 minut)

Pracują Państwo z bardzo różnymi grupami ludzi i różnymi instytucjami. Mają Państwo bogatą wiedzę praktyczną. Z jakimi nowatorskimi rozwiązaniami w zakresie profilaktyki i pomocy rodzinom dotkniętym przemocą domową się Państwo spotkali? Dlaczego uznają je Państwo za nowatorskie? Czy te rozwiązania były skuteczne? Czy można je uznać za dobrą praktykę? (GRUPA I i II)

Jeśli mieliby Państwo wskazać, kilka dobrych praktyk, z jakimi spotkali się Państwo w działaniach związanych z profilaktyką i pomocą rodzinom dotkniętym przemocą domową, to co by to było? Dlaczego jest to dobra praktyka? Podczas jakiej procedury się Państwo z nią spotkali? Czy jest powszechnie stosowana? (GRUPA I i II)

I Runda: Swobodne wypowiedzi uczestników FGI

II Runda: Dyskusja moderowana

III Runda: Podsumowania i indywidualne konkluzje uczestników FGI.

IV Runda: Zebranie i uporządkowanie przedstawionych informacji i przedyskutowanych wniosków. Generalizacja i ostateczne konkluzje.

4. Postawy społeczne wobec przemocy domowej (15 minut)

Co Państwa zdaniem wpływa na skuteczność działań przeciwpromocowych? Dlaczego to?

Jakie postawy ludzi wpływają korzystnie na wykrywanie i przeciwdziałanie przemocy domowej? Dlaczego tak Państwo sądzą? Proszę podać kilka sytuacji, w których spotkali się Państwo z osobami prezentującymi postawy korzystnie wpływające na wykrywanie i przeciwdziałanie przemocy domowej? Jak bardzo Państwa zdaniem te postawy są rozpowszechnione w społeczeństwie?

Jakie postawy ludzi wpływają niekorzystnie na wykrywanie i przeciwdziałanie przemocy domowej? Dlaczego tak Państwo sądzą? Proszę podać kilka sytuacji, w których spotkali się Państwo z osobami prezentującymi postawy niekorzystnie wpływające na wykrywanie i przeciwdziałanie przemocy domowej? Jak bardzo Państwa zdaniem te postawy są rozpowszechnione w społeczeństwie?

I Runda: Swobodne wypowiedzi uczestników FGI

II Runda: Dyskusja moderowana

III Runda: Podsumowania i indywidualne konkluzje uczestników FGI.

IV Runda: Zebranie i uporządkowanie przedstawionych informacji i przedyskutowanych wniosków. Generalizacja i ostateczne konkluzje.

5. Wrażliwość społeczna oraz kampanie społeczne (15 minut)

Co Państwa zdaniem pomaga w podnoszeniu wrażliwości społecznej wobec przemocy? Jakie działania instytucji i organizacji mogą pomóc w podnoszeniu wrażliwości społecznej wobec przemocy domowej? Jakie postawy pomagają w podnoszeniu wrażliwości społecznej? Dlaczego właśnie one?

Czy spotkali się Państwo z kampaniami społecznymi związanymi z przeciwdziałaniem przemocy domowej? Jeśli tak, z jakimi? Co Państwo zapamiętali z treści kampanii? Czy uważają je/ją za skuteczną kampanię? Jeśli tak, dlaczego? Jeśli nie, dlaczego? Czy kampania/e wpłynęła/y w jakiś sposób na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy? Jeśli tak, w jaki sposób?

I Runda: Swobodne wypowiedzi uczestników FGI

II Runda: Dyskusja moderowana

III Runda: Podsumowania i indywidualne konkluzje uczestników FGI.

IV Runda: Zebranie i uporządkowanie przedstawionych informacji i przedyskutowanych wniosków. Generalizacja i ostateczne konkluzje.

6. Podsumowanie (5 minut)

Skonkludowanie grupowego wywiadu fokusowego (FGI) przez moderatora i prośba o ew. uwagi i komentarze uczestników FGI.

Podziękowanie za udział w badaniu.

Zapewnienia o umieszczeniu zebranych opinii i konkluzji w ostatecznym raporcie z badania oraz wzięcie ich pod uwagę podczas formułowania wniosków i rekomendacji z badania.

7. Podziękowanie i zakończenie wywiadu